

LUND UNIVERSITY

Forskaren har ordet: Lärdomar från ett projekt

Linde, Stig

Published in:

Diakoni på landsbygden - ett treårigt projekt om församlingsdiakoni och frivillighet i Norrlands inland

2014

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linde, S. (2014). Forskaren har ordet: Lärdomar från ett projekt. I S. Kristina (Red.), *Diakoni på landsbygden - ett treårigt projekt om församlingsdiakoni och frivillighet i Norrlands inland* (s. 70-81). Härnösands stift.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

The image shows two wooden sleds resting on a snowy surface. The sled on the left is made of light-colored, weathered wood and has a slatted seat. The sled on the right is painted a vibrant red and also has a slatted seat. Both sleds have long, curved runners and handles. The background is a soft, white snow with some faint tracks.

Diakoni på landsbygden

– ett treårigt projekt om församlingsdiakoni
och frivillighet i Norrlands inland

PROJEKTLEDARE & REDAKTÖR: KRISTINA SOHLBERG

Innehåll

Vad menar vi med diakoni?	6
Sammanfattning	8
Upprinnelsen till projektet	9
Diakoni – teorier, begrepp och arbetsmetoder	
Märta Blixt	13
Märtas lathund	18
Loggbok	19
Ragunda och Bräcke kommuner	25
KYRKOHERDARNA HAR ORDET	
Lennart Raswill, Håsjö	32
Leif Westberg, Bräcke-Revsund	34
Håkan Lindström, Ragunda-Fors	36
ARBETSGRUPPERNA BERÄTTAR	
Ragunda-Fors	40
Håsjö	42
Bräcke-Revsund	44
LANDET MITTEMELLAN	
Ragunda och Fors församlingar	48
Håsjö pastorat	50
Bräcke-Revsund pastorat	54
Församlingarnas olikheter	57
INSPIRATION OCH UTBILDNING	
”Ett rättighetsbaserat...”	
Elisabeth Hjalmarsson	60
”Det ska vara lätt...”	
Mia Wålsten och Janolof Nordström	61
”Teologiska grunder...”	
Elisabeth Christiansson	63

Projektgruppen: Håkan Lindström, Gudrun Eriksson, Sonia Forsberg, Monica Ljungberg, Doris Svensson, Lennart Raswill, Monica Drugge Hjortling, Johanna Christensen, Solbritt Mattsson, Gunilla Skoglund, Kristina Sohlberg.
Saknas på bilden gör: Stefan Nillson, Siv Bergman och Leif Westberg.

Tio budord för att skapa ideellt engagemang	64
Stiftsdiakonen har ordet	
Kristina Sohlberg	66
Forskaren har ordet	
Stig Linde	69
Biskopen har ordet	
Tuulikki Koivonen Bylund	83
BILAGOR	
Diakonipastoral för Ragunda församling	88
Diakonipastoral för Bräcke-Revsunds pastorat	90
Diakonipastoral för Håsjö pastorat	92
Diakonipastoral – ett webbverktyg som stöd vid planeringen av församlingens diakonala arbete	94
Litteraturtips	96

Diakoniprojektets tre år i Bräcke-Ragunda har för min egen del inneburit en resa på flera sätt, dels har jag bokstavligen rest runt i en ofattbart vacker trakt och dels har jag förändrat min egen förståelse av diakoni.

Församlingens diakonala uppdrag har olika förutsättning i staden och på landet. I staden är församlingens diakoni en del av samhället där man stöttar människor i utanförskap. På landsbygden uppfattar jag att församlingens diakonala uppdrag är att verka för bygdens överlevnad tillsammans med alla andra organisationer och föreningar. Det är själva orten som är marginaliserad och utsatt.

Diakoni på landet skulle därför mycket väl kunna handla om det som kallas profetisk diakoni. Med det menar jag att kyrkan tillsammans med andra på orten kan påverka politiker och beslutsfattare att det ska gå att leva och bo på landsbygden.

I projektet har vi vid två tillfällen hört om och diskuterat rättighetsbaserat förhållningssätt i Svenska kyrkan, det som fokuserar på de strukturer i samhället som skapar problem för grupper och individer på orten. Det arbetet skulle kunna utvecklas och kanske göra skillnad för dem som bor i Bräcke och Ragunda.

Av det jag lärt känna av församlingarnas diakoni i de olika pastoraten i Bräcke-Ragunda är det diakonala uttrycket gemenskap. Genom möten med församlingsbor i deras vardag och genom att delta i bygdens olika aktiviteter, finns kyrkan där medlemmarna finns. På så sätt förkroppsligar medarbetarna uttrycket ”kyrkan mitt i byn”. Genom att ordna mötesplatser där människor kan samlas erbjuder kyrkan gemenskap. På ett sådant sätt kan församlingen vara ett stöd för många människor och förebygga en del problem. Att ensamhet och isolering skapar problem för människor är väl känt.

Diakoni kan uttryckas på många sätt: kristen tro i praktisk handling, kyrkans sociala arbete, medmänsklig omsorg eller skapa en solidaritetens kultur. Svenska kyrkans församlingsnämnd säger om diakoni: ”Diakoni är uppdraget till kyrkan grundad i Kristi kärlek, att genom delaktighet, respekt och ömsesidig solidaritet

möta varandra i utsatta livssituationer”. Det är en diakonisynt, som kortfattat och bra beskriver det diakonala uppdraget.

Dessa tankegångar har vi som arbetat med diakoniprojektet i Bräcke-Ragunda reflekterat över en hel del. Här vill jag säga ett varmt TACK till alla, som varit med och arbetat med projektet. Först vill jag tacka Härnösands stift, som gjort det möjligt att driva ett projekt om idealitet och diakoni på landsbygden. Därefter ett stort tack till kontraktets tre kyrkoherdar, Lennart Raswill, Håkan Linström och Leif Westberg, som har velat arbeta med det diakonala uppdraget och låtit medarbetare avsätta tid för det. Ett stort och varmt tack till er som lagt ner mycket tid och kraft på projektet och gjort själva jobbet: Solbritt Mattsson, komminister i Ragunda och Fors församlingar, Stefan Nilsson, kyrkorådsordförande i Ragunda församling, Siv Bergman, komminister i Håsjö pastorat, Johnna Christensen, kyrkorådsordförande i Borgvattnets församling, Sonia Forsberg, kyrkorådsordförande i Stuguns församling, Monica Ljungberg, kyrkorådsordförande i Hällesjö-Håsjö församling, Gunilla Skoglund, församlingsassistent och Doris Svensson från Bräcke-Revsund, Gudrun Eriksson och Monica Drugge Hjortling, som representerade kyrkorådet och församlingen Revsund, Sundsjö, Bodsjö församling. Utan er hade det inte blivit någonting av projektet!

Ett stort tack till er som medverkat under projektet. Ett speciellt tack till Märta Blixt och Mia Wälsten, som tillsammans med mig drivit projektet och gett det innehåll. Och tack till Stig Linde för din insats och kloka frågor, som fört projektet framåt.

Kristina Sohlberg,
stiftsdiakon och
projektledare

Vad menar vi med diakoni?

”Allt vad ni har gjort mot en av mina minsta, har ni också gjort mot mig.”

Jesus

”Diakoni är kyrkans sociala ansvarstagande på olika områden.”

Nationalencyklopedin

”Med diakoni avses social verksamhet som bedrivs inom eller med anknytning till ett kristet samfund/en kristen organisation och som ger uttryck för en kristen identitet i verksamhetens utformning.”

Diakoni – tolkning, historik, praktik av Erik Blennberger & Mats J Hansson s. 24

”Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning, samt utöva diakoni och mission.”

Kyrkoordningen 2 kapitlet 1§

TRE BEGREPP

Diakonia – uppdraget till kyrkan

.....
Diakonalt arbete – det som görs, verksamheten

.....
Diakonaten – diakoner inom vigningstjänsten

”Syftet med den grundläggande uppgiften är att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas. Allt annat som församlingen utför är stöd för och en konsekvens av denna grundläggande uppgift.”

Kyrkoordningen, inledningen av andra avdelningen

”En verksamhet som i intention och handling har en primär välfärdsinriktning och som sker med anknytning till kyrklig huvudman.”

Socialtjänstkommitténs kartläggning av det frivilliga sociala arbetet i Sverige

”Diakoni är uppdraget till kyrkan grundad i Kristi kärlek, att genom delaktighet, respekt och ömsidig solidaritet möta varandra i utsatta livssituationer.”

Svenska kyrkans församlingsnämnd 1998

Sammanfattning

Diakoniprojektet har haft fokus på idealitet och diakoni på landsbygden och pågick under tre år mellan 2011 och 2013.

Det var ett samarbete mellan pastoraten i kontraktet Bräcke-Ragunda och Härnösands stift.

Inget av pastoraten har diakoner utan ansvaret för det diakonala uppdraget ligger, förutom på kyrkoherden, på komministrarna och församlingsassistenterna, som i sin tur är beroende av ideella krafter.

Syfte och mål har varit att:

- testa olika metoder i det diakonala arbetet
- stimulera församlingarna i kontraktet till samarbete
- erbjuda fortbildningar inom diakoni
- reflektera kring diakonins uppdrag i församlingen

Bräcke-Ragunda kontrakt är beläget mitt i Härnösands stift, mellan fjäll och hav. Det ligger i kommunerna Bräcke och Ragunda. Bräcke kommun har cirka 6 500 invånare varav drygt 5 000 är kyrkotillhöriga. I Ragunda bor omkring 5 500 personer och 4 650 av dem är medlemmar i Svenska kyrkan. Befolkningen sjunker i hela området och har gjort så de senaste 25 åren.

Biskop Tuulikki Koivunen Bylund lyfter fram diakoni som ett uttryck för Guds kärlek, en organiserad form av Guds kärlek som är hela församlingens angelägenhet. Biskopen Tuulikki ser diakoni som ett sätt att ställa sig till Guds förfogande. Det är att vara en röst åt dem som inte har någon röst.

En viktig fråga för projektet var att ta reda på vilka förväntningar som är rimliga att ha på kyrkan när samhället förändras.

De tre viktigaste resultaten, som projektet lett fram till är:

- **Idealitet.** Ideella medarbetare och synen på ideellt arbete är avgörande för kyrkans framtid. Att engagera och göra församlingsbor delaktiga i verksamheten är oerhört viktigt.
- **Gemenskap.** Medarbetarna i kontraktet har lärt känna varandra bättre. Det underlättar samarbetet över pastoratsgränser och stärker gemenskapen mellan församlingarna.
- **Diakonipastoraler.** För att tydliggöra vad som är församlingens diakonala uppdrag just här och nu, men också vad som inte är det, behövs ett verktyg där ledningen tar ut riktningen. Resultatet blev en diakonal handlingsplan, en diakonipastoral, eftersom det diakonala uppdraget är en av församlingens grundläggande uppgifter.

Kontraktets tre kyrkoherdar och de som arbetat med projektet lyfter fram det helhjärtade engagemanget i de olika bygderna. De beskriver också svårigheterna, som följer av att allt fler flyttar från orten för att det inte finns utbildning eller karriärmöjligheter.

När landsbygden dräneras på sina resurser blir det svårt att överleva som samhälle. Då är det kyrkans uppgift att värna om människovärdet och tillvarata människors rätt till ett meningsfullt liv.

En forskare har följt och dokumenterat projektet från starten 2011. Han skapar begrepp och tankemodeller som gör det lättare att använda erfarenheterna från projektet i andra svenska församlingar.

I Bräcke-Ragunda är församlingsdiakonin främst gemenskapsfrämjande, medan insatserna och resurserna för att bistå socialt utsatta grupper är mycket begränsade.

Bilden av landsbygden har betydelse. Istället för att svepas med i glesbygdens dystra framtidsvisioner är det viktigt att lyfta fram engagemanget i bygderna. Människors engagemang och glöd för bygden är en kraft att räkna med.

Upprinnelsen till projektet

AV KRISTINA SOHLBERG

En februaridag 2010 träffade några medarbetare från stiftet och jag både anställda och politiker i Bräcke-Ragunda kontrakt. Samtalet kom att handla om diakoni och idealitet. Församlingarna i kontraktet är beroende av ideella krafter för sin diakonala verksamhet och man ville bli bättre på att rekrytera och engagera ideella medarbetare. Samtidigt ville man utveckla det diakonala arbetet. Inget av pastoraten i kontraktet har diakoner utan ansvaret för församlingens diakonala uppdrag vilar främst på kyrkoherden.

Det är inte helt ovanligt att församlingar väljer bort att anställa diakoner. Från stiftets sida var det angeläget att se hur man kunde stötta församlingar utan diakoner för att utföra sitt diakonala uppdrag.

I min roll som stiftsdiakon är mitt uppdrag att främja församlingarnas diakonala arbete. Det innebär att stötta församlingarna i att nå de mål de själva har satt upp. Det innebär också att vara en vägröjare och visa på nya mål.

Jag gjorde en skrivelse till stiftsstyrelsen och i februari 2011 beslöt den att starta projektet ”Diakonal samverkan inom Bräcke-Ragunda kontrakt”. Ett projekt som skulle pågå under tre år.

Projektet har varit ett samarbete mellan pastoraten i kontraktet och Härnösands stift. Syftet har varit att stödja den diakonala utvecklingen och hjälpa till att ta fram diakonala strategier.

Mål med projektet:

- Möjliggöra satsningar för att testa olika arbetsmetoder i det diakonala arbetet.
- Stimulera församlingarna i kontraktet till samarbete.
- Erbjuder utbildningar inom diakoni.
- Reflektera kring och medvetandegöra diakonins uppdrag i församlingen.

Till projektet knöts en forskare, Stig Linde, som är diakon och filosofie doktor i socialt arbete. Detta för att dokumentera och ta till vara de erfarenheter, som projektet skulle innebära.

DIAKONIPROJEKTETS FÖRSTA ÅR 2011 – EN ARBETSGRUPP BILDAS

Kyrkoherdarna för varje pastorat valde vilka medarbetare som skulle ingå i projektets arbetsgrupp. Åtta timmar per månad fick medarbetarna avsätta för projektet.

Från Håsjö pastorat valdes förutom komministern även församlingarnas tre kyrkorådsordföranden in i arbetsgruppen:

Sonia Forsberg, Stuguns församling

Monica Ljungberg, Hällesjö-Håsjö församling

Johnna Christensen, Borgvattnets församling

Komminister Siv Bergman

Deltagarna från Bräcke/Nyhem; Revsund, Sundsjö, Bodsjö valdes av tf kyrkoherde Lars Riberth.

Leif Westberg började sin tjänst som kyrkoherde i pastoratet den 1 mars 2011:

Guðrun Eriksson, förtroendevald i Revsund/Bodsjö/Sundsjö

Gunilla Skoglund, församlingsassistent

Doris Svensson, lokalvårdare

Monica Drugge Hjortling, församlingsbo

Från Ragunda och Fors församlingar:

Solbritt Mattsson, komminister

Stefan Nilsson, kyrkorådsordförande i Ragunda församling

Kyrkoherdarnas förväntningar på projektet

Alla tre kyrkoherdarna Lennart Raswill, som även är prost, Håkan Lindström och Leif Westberg var överens om att resurserna i deras församlingar minskar samtidigt som de diakonala behoven ökar. Då blir det ännu viktigare att kunna göra bra prioriteringar. De hoppades på att diakoniprojektet skulle ge församlingarna metoder och verktyg för att kunna utveckla det diakonala arbetet.

Att rusta och engagera ideella medarbetare i församlingen hänger ihop med det diakonala uppdraget. Kyrkoherdarna vill att pastorn ska bli bättre på att engagera och rusta ideella medarbetare i och med projektet.

En annan förväntan var att det skulle bli tydligt vilket socialt ansvar som vilar på Svenska kyrkan och vilket som åligger kommunen. Kyrkan är efterfrågad av många i samhället. Det finns ett stort förtroende för kyrkan.

Kyrkoherdarna efterfrågade ett bredare innehåll i diakonins uppdrag. I sammanhanget är det viktigt att peka på de strukturella orättvisorna mellan stad och landsbygd. Det är en viktig uppgift för kyrkan att lyfta den diskussionen. Till det behövs en teologisk förklaringsmodell, som kan ge stöd till församlingarna att vara en röstbärare i dessa frågor. Allt från opinionsbildning till förkunnselse behöver ha en teologisk botten. Kyrkans uppgift är att stå för hopp.

Vad innebär begreppet diakoni i de olika församlingarna?

I början av projektet fick alla medarbetare i arbetsgruppen göra en arbetskarta över sina arbetsuppgifter. Vi listade också alla verksamheter, som de olika församlingarna driver och delade in dem i fyra olika grupper:

- Gudstjänst
- Församlingsvårdande verksamhet
- Verksamheter i samverkan med andra aktörer
- Särskilda insatser för särskilda målgrupper

Ragunda och Fors församlingar: "Allt ska genomsyras av ett omsorgsfullt förhållningssätt" / Dop är lika mycket diakoni som en träff för daglediga.

I Ragunda och Fors församlingar finns en strävan att allt som görs i församlingen ska genomsyras av ett diakonalt och omsorgsfullt förhållningssätt. Det innebär att det inte är verksamheten som avgör om det är diakoni eller inte, utan på det sätt som verksamheten bedrivs. Kyrkliga handlingar är lika mycket diakoni som mötesplatser för daglediga.

"Kyrkan har ett förtroendekapital i samhället!"

Frågan hade väckts om kommunen hade någon krisgrupp. Svaret från kommunen blev: Nej, vi har ju kyrkan". Prästerna i kontraktet är mycket ute i samhället och knyter kontakter. Det är viktigt att kyrkan tar plats i samhället och gör sig synlig för församlingsborna.

I Håsjö pastorat finns Borgvattnets församling, som har 135 tillhöriga. Där konstaterade kyrkorådsordförande Johnna Christensen att "vi vet vem som behöver hjälp". Församlingen engagerar sig för individerna. Kyrkan är också en av medlemmarna i ett kooperativ, som driver äldreboendet "Borggården" i Borgvattnet.

"Församlingarna bygger sitt diakonala arbete på engagerade och intresserade medarbetare."

I Hällesjö-Håsjö församling arbetar man för att bryta ensamheten. Speciellt bland äldre kan ensamheten drabba hårt.

I Stuguns församling är kyrkans medarbetare synliga på byn. Kyrkan deltar i bygdens olika arrangemang. I Stugun arbetar man också för att bryta ensamhet som kan bli svår.

I Bräcke-Nyhems församling förmedlas det diakonala synsättet genom att i gudstjänsterna predika om och beskriva hur det är att leva i Jesu efterföljd. Man ber för församlingsmedlemmar och för världen. Man tar upp kollekt till lokala och globala ändamål. Man håller kyrkan öppen under till exempel Allhelgonahelgen. Under andra storhelger finns kyrkan med ute på bygden. Församlingen har en representant i BRÅ, Brottsförebyggande Rådet och i kommunens POSOM-grupp, Psykiskt och Socialt Omhändertagande.

I Revsund, Sundsjö, Bodsjö församling har man trivselträffen ”Byskvaller” i Sundsjö sockenstuga. För den verksamheten tar flera byar inom församlingen ansvar. Där träffas man och äter tillsammans. Ibland bjuder man in en föreläsare, till exempel har man bjudit in Kyrkans familjerådgivning, som fick berätta om sin verksamhet. Man ordnar olika aktiviteter som stavgång med mera. Det kan komma mellan 30 och 50 personer till träffarna.

Blir då allt församlingen gör diakoni?

Vad är diakoni i det som görs? Hur visar sig diakonin? Går den att skilja ut? Dessa frågor lever med projektet under hela tiden mer eller mindre uttalade.

Vilka former av utsatthet har församlingarna noterat?

Det man har sett är ensamhet. Det är glest mellan husen och många hus står tomma. ”Att bo hemma är en välfärdsinriktning som fått konsekvenser för de äldre äldre”, konstaterade en komminister. ”Många äldre orkar inte åka långa vägar för en trivselträff utan blir sittande hemma, ensamma. Det finns också behov av att bygga ett nätverk mellan barnfamiljer”.

En annan form av utsatthet är att ha alkoholproblem. Det anses vara en ”dödssynd” och man riskerar att bli utstött.

UNDER HÖSTEN 2011 KNÖTS NYA RESURSER TILL PROJEKTET

Märta Blixt, lärare i diakoni, som varit anställd vid Ersta/Sköndals högskola samt Vårsta diakonigård kom med i projektet från september 2011. I arbetsgruppen fanns olika förkunskaper om det diakonala uppdraget. Märta bidrog med olika teorier kring diakonalt arbete. Stiftspedagog Mia Wålsten, handläggare vid Härnösands stift för bland annat frågor om idealitet, kom också till. Att rekrytera och engagera församlingsborna är en förutsättning för församlingarnas liv och verksamhet.

Diakoni – teorier, begrepp och arbetsmetoder

AV MÄRTA BLIXT, LÄRARE I DIAKONI

Församlingen har ett uppdrag, inte bara i kyrkoordningen, utan ända från Jesus. (Matt 25:31-46) Ändå kan det vara svårare att beskriva diakoni än att göra/utföra den. Hur ser uppdraget ut? Jo, diakoni är att gestalta/visa på Guds kärlek och omsorg för människor i utsatta livssituationer, att stå på de förtrycktas sida.

Har vi förtryckta i Sverige? Har vi förtryckare i våra samhällen och församlingar? Dessa frågor diskuterar vi och kommer fram till att en form av förtryck är om man inte har förmåga att själv göra sin röst hörd, få sina rättigheter tillgodosedda. Diakoni är i så fall att vara den som höjer rösten, som står på de svagas sida.

Sociologen och välfärdsforskaren Erik Allardt har sagt:

”Människor ska ha, vara och älskas.” Alla människor har rätt till bostad, sjukvård och trygghet. Människor behöver bli respekterade, människovärdets okränkbarhet.

Människor behöver älskas – vi är gemenskapsvarelser, som behöver ses, höras och bekräftas.

Diakoni är en av samhällets välfärdsaktörer. Många i samhället vill att vi ska färdas väl. Vi har Röda Korset, socialtjänsten, Amnesty International med flera. Vårt uppdrag är från Kristus. Det kan vi kalla vår särart/vår profil. Uppdraget är att tjäna vår nästa och vi har någon som går vid vår sida. Kristus är alltid med. Jesus har gett oss ett uppdrag, som kan kallas ett välfärdsarbete. I det arbetet är vi alla kallade att vara medarbetare, oavsett anställning eller utbildning. Alla behövs och har något att komma med.

I Kyrkoordningens 7:e kapitel står det:

”Kallelsen att föra ut evangelium är given åt hela Guds folk. Alla i kyrkan är lemmar i samma kropp. Dopet är den grundläggande vinnningen till tjänst i kyrkan och ger delaktighet i kyrkans gemensamma uppdrag.”

Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission, Kyrkoordningen kapitel 2 §1.

När man talar om församlingens uppgift delar man upp det i fyra dimensioner: gudstjänst, diakoni, undervisning och mission, men det är en uppgift!

Syftet med den grundläggande uppgiften är enligt Kyrkoordningen andra avdelningens inledning:

”Att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas. Allt annat som församlingen utför är stöd för och en konsekvens av denna grundläggande uppgift.”

Hur medvetandegör vi vårt diakonala arbete inom alla fyra uppdragsdimensionerna?

Handlingsplan för församlingens diakonala uppdrag

För att strukturera församlingens diakonala uppdrag kan man och bör man göra en handlingsplan, som bygger på att man inventerar behov i församlingen och även de resurser som finns, såväl personella som ekonomiska.

Man behöver även göra en analys om vad man gör och varför.

Den första inventeringen visar hur församlingen vill gestalta det diakonala uppdraget. Vad vill församlingen göra utifrån sin kunskap om teologi, pedagogik, liturgik, konfirmandarbete etcetera.

Den andra inventeringen tar upp vilka behov som finns i församlingen och närsamhället/kommunen. Vad vill församlingsborna ha av sin kyrka? Vad förväntar sig människor? Vad förväntar sig samhället?

Efter att ha gjort de här två inventeringarna, gör man en omvärldsanalys där man tar ställning

---

”Diakoni är att ha omsorg om människor i utsatta situationer.”

Elisabeth Hjalmarsson

till hur församlingens intentioner och verksamhet stämmer överens med församlingsbornas behov och förväntningar.

Viktiga frågor till analysen

Personer, profil och pengar – de tre P:na

För att kunna göra en analys av vad församlingen vill och bör göra, kan frågor ställas om

a) Personer, b) Profil och c) Pengar. (de tre P:na.)

För vilka människor/personer ska vi verka? Vänder sig den diakonala verksamheten till människor i utsatthet eller är den mest lik underhållning?

Bedriver församlingen verksamhet som är så gott som identisk med andra välfärdsaktörer på orten? Med vilken särart/profil närmar vi oss människor? Vad är speciellt med kyrkans verksamheter? Skiljer den sig från andra förenings verksamheter? Och inte minst: hur använder vi pengarna, de personella och ekonomiska resurserna på ett optimalt sätt?

Komplement, ersättande eller vägröjande diakoni

En annan viktig fråga församlingen bör ställa sig är om den diakonala verksamheten är ett komplement till samhällets utbud eller om församlingen ersätter det som samhället tidigare har gjort, gör eller skall göra? Visar församlingen på viktiga nya verksamheter?

Inriktning för det diakonala arbetet

Bedriver församlingen vårdande diakoni, det vill säga omsorg här och nu, ibland akutsatser vid kris och katastrofer?

Vill man ägna sig åt förebyggande diakoni – att bryta destruktiva mönster?

Politisk/profetisk diakoni

Det är när man ser och påtalar orättvisor i

samhället, som skapar utsatthet. För detta krävs kunskap om samhällets uppbyggnad. Vem har social kunskap i församlingen? Kunskapen finns ofta i vår närhet, såsom hos socialsekreterare, vårdpersonal, advokater/jurister med flera. Dessa kan med sin kompetens vara till hjälp och stöd.

När vi som församling ska välja inriktning är det viktigt att tänka på vad vi gör bäst och på så sätt använda resurserna klokt. Ibland ska vi ersätta – ibland ska vi komplettera.

Handlingsplan blir pastoral

Varje församling har enligt Kyrkoordningen uppdraget att synliggöra diakoni och diakonal verksamhet specifikt, men också uppdraget att synliggöra diakoni i gudstjänst, i undervisning och mission.

Varje församling har till uppgift att utifrån sina möjligheter personellt och ekonomiskt planera och genomföra sitt diakonala uppdrag. Hur församlingen förverkligar sitt diakonala uppdrag kan formuleras i en handlingsplan. Eftersom den i sin tur bör förankras i församlingens grundläggande uppgift vill vi kalla den en pastoral, som kan jämföras med dop-, konfirmand- eller begravningspastoral.

Denna handlingsplan/pastoral, som har församlingsinstruktionen som utgångspunkt, är ett viktigt styrdokument. Den ska hjälpa församlingen att kontinuerligt utföra det diakonala uppdraget på bästa sätt utifrån de förutsättningar som finns i församlingen.

Församlingen verkar inom en kommun/ ett samhälle.

Enligt Kyrkoordningen skall det diakonala arbetet bedrivs bland människor som bor och även vistas inom församlingens gräns (vistelsebegreppet). Detta medför att församlingens

---

”Diakoni är uppdraget till kyrkan grundad i Kristi kärlek, att genom delaktighet, respekt och ömsesidig solidaritet möta varandra i utsatta livssituationer.”

diakoni måste synliggöras i samhället samt att församlingen ska sträva efter att samarbeta/samverka med de övriga välfärdsaktörerna i kommun och samhälle.

Att börja med en diakonipastoral

För att skriva en diakonipastoral behöver man först gå igenom och beskriva den befintliga verksamheten och därefter ställa frågor, och göra en analys. Uppfylls de i församlingsinstruktionen uppställda målen och uppdraget vad gäller diakoni och diakonal verksamhet? Planeras verksamheter utifrån en teologisk reflektion och utifrån människors sociala behov?

Alltså en slags utvärdering för att ta reda på vad som idag är en god diakonal verksamhet. Viktigt är att se vad som kan utvecklas, fördjupas eller till och med avvecklas.

Utvärdering

Ibland gör vi saker som vi brukar göra i våra församlingar utan att reflektera. Det är viktigt att fundera kring vad vi gör och i så fall varför. Kanske har församlingens behov förändrats, olika tider ställer olika frågor:

- Vi måste fråga oss vart den diakonala riktningen bär.
Undersökningar visar att stöd till människor i utsatta livssituationer är viktigt. Det är diakoni men inte bara diakoni utan hela kyrkans engagemang.
- Viktigt att diakonin är kopplad till gudstjänsten. Församlingen måste rymma både samhällsengagemang och en levande trosgemenskap.
- Vad har vi för profetiskt och politiskt ansvar?

- När ekonomin krymper, hur fördelas pengarna mellan tjänsterna? Prästerna har uppgifter som inte går att ta bort. Då är det viktigt med diakonalt ledarskap om man inte har råd med en diakon.

För att kunna svara på föregående frågor behöver vi skriva handlingsplaner för att vi ska göra ett bra jobb. Det är ett sätt att tänka till.

Vi måste analysera de verksamheter som vi har och utvärdera vad vi gör och varför. Det är nödvändigt att göra en utvärdering lite då och då. Mallen på sidan 18 kan vara ett hjälpmedel när man behöver planera och analysera församlingens verksamheter. Utifrån den kan en teologisk reflektion göras och man kan ringa in de sociala behoven.

Varför göra en diakonipastoral – vilka är fördelarna?

När församlingens anställda, förtroendevalda och frivilliga medarbetare tillsammans har formulerat sina tankar och idéer om diakoni i församlingen, skapas en gemensam syn och tanke om hur man ska arbeta tillsammans.

När man gör en områdesbeskrivning kartläggs vilka förutsättningar och möjligheter som finns i församlingen gällande hur många personer som vistas i församlingen och som är tillhöriga. Hur många anställda och frivilliga har församlingen? Vilka mötesplatser har diakonin?

Sjukhus, äldreboenden, industrier, skolor, institutioner med mera. Beskriv kommunens socialtjänst och övriga välfärdsaktörer.

När man formulerat förutsättningar och resurser är det lättare att se hur det diakonala uppdraget ska gestaltas i all verksamhet, i gudstjänsten,

---

"syfte med den grundläggande uppgiften är att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas. Allt annat som församlingen utför är stöd för och en konsekvens av denna grundläggande uppgift."

i undervisningen, i missionsarbetet. På vilket sätt kan ett diakonalt förhållningssätt genomsyra hela församlingsarbetet?

Finns en skriven handlingsplan är det enklare att till kyrkoråd, nya medarbetare, anställda eller frivilliga, förmedla församlingens diakonala förhållningssätt och verksamhetsidé. Att visa på hur verksamhet planerats utifrån teologisk reflektion och utifrån sociala och andliga behov.

När man beskriver sin verksamhet, mötet, stödet och omsorgen om medmänniskor i utsatta livssituationer, i andlig och ekonomisk nöd, kan det vara lättare att utvärdera efter en tid. Blev det som vi ville? Den utvärderingen är enklare om det finns en skriven text att utgå ifrån.

Hur belastar den diakonala verksamheten ekonomin?

Används resurserna på bästa sätt?

En genomarbetad handlingsplan gör utvecklingsarbete så mycket enklare. Att skriva nytt att förändra, att lägga till eller bort. Att till visitationer ha ett underlag för presentationen av arbetet är viktigt.

Märta Blixt,
lärare i diakoni

Se även sidan 94, samt sidorna 88–93 för mer information.

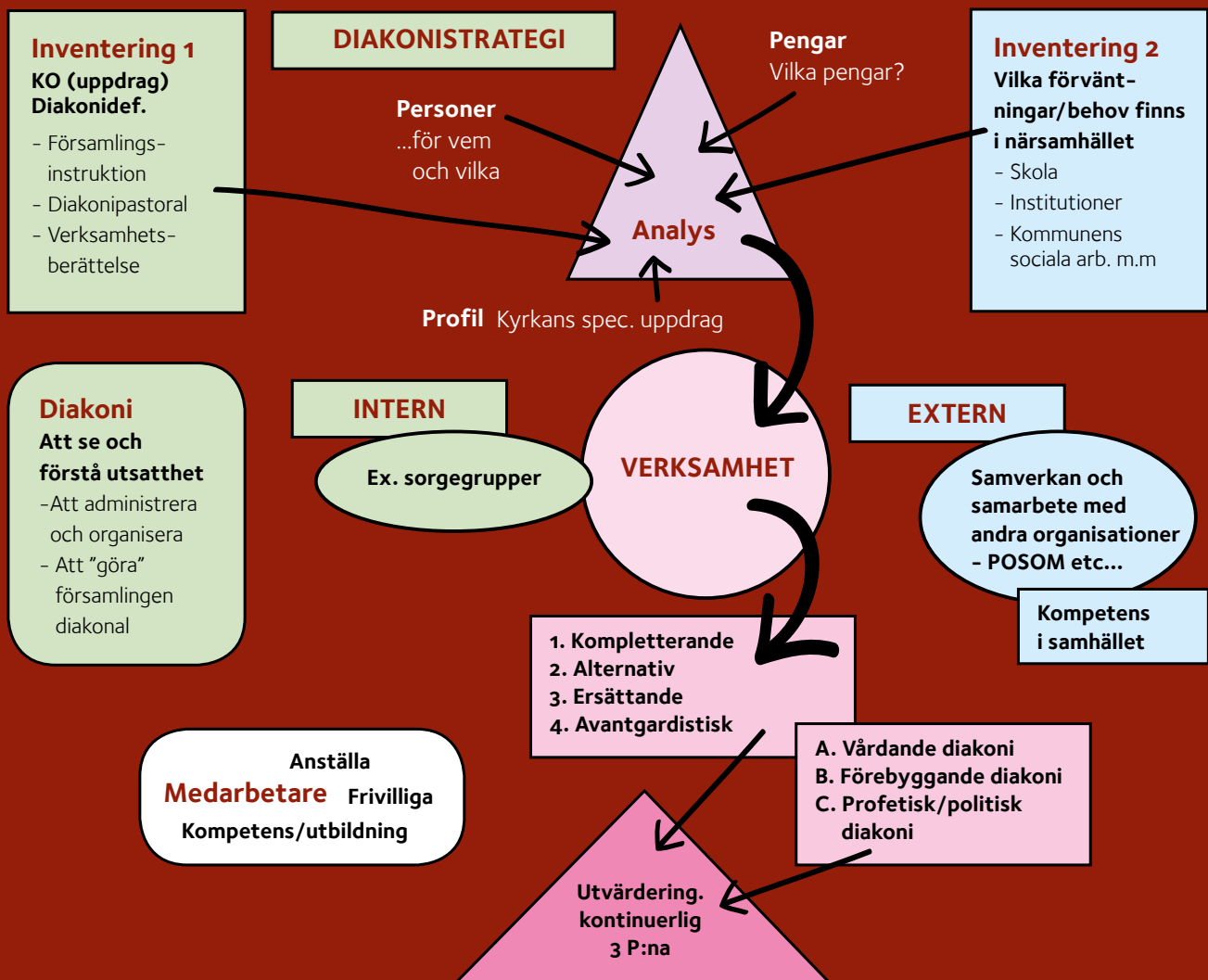
”Församlingens uppgifter: Församlingen är det lokala området. Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission.”

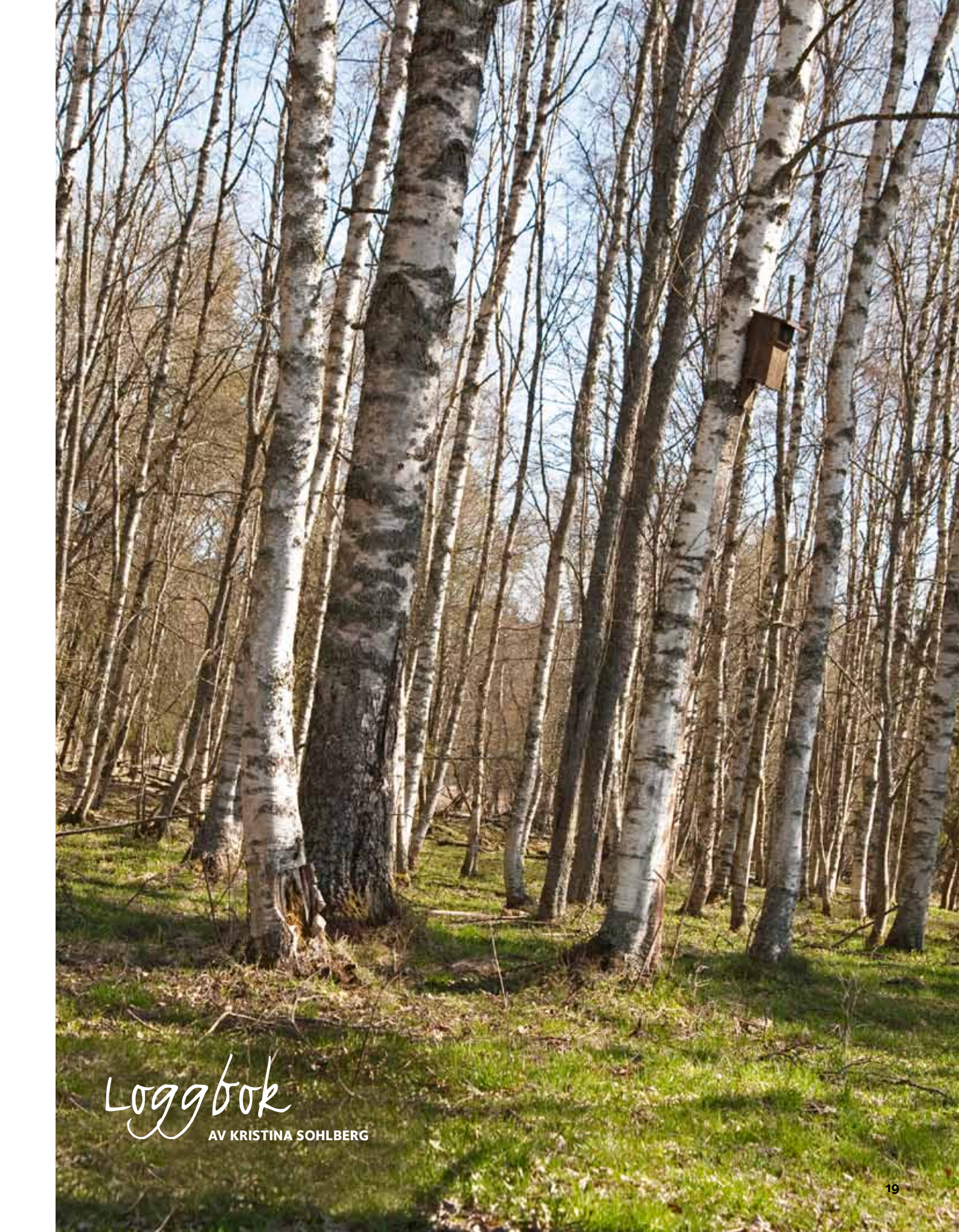
KO 2 kap §1

Märtas lathund

TABELLER OCH SKISSER FÖR ATT REFLEKTERA ÖVER DEN DIAKONALA VERKSAMHETEN

Verksamhet	Syfte, vad vill vi? Vår särart?	Hur uppnår vi målet? Olika arbetsmodeller?	Så här vill vi att det ska bli	Vem gör vad (ansvars- och arbetsfördelning?)	Uppfyllt och utvärderat! (När och hur?)
------------	--	---	--------------------------------	--	---

Loggbok

AV KRISTINA SOHLBERG

2011

Mars 2011 bildar vi en arbetsgrupp. I april startade projektet med en kick off. Därefter jobbade vi ungefär så här:

16 JUNI: OMVÄRLDSANALYS MED DIAKONALT FOKUS

Enligt projektplanen skulle en omvärldsanalys göras under våren 2011. Den skulle visa kontraktets diakonala behov och resurser.

Arbetet med omvärldsanalysen fortsatte under hela 2011. 16 juni hade vi en heldag med stiftsadjunkt Hans Taraldsson om begrepp och tillvägagångssätt gällande omvärldsanalysen.

27–28 SEPTEMBER PÅ HOTELL HAMMARSTRAND

Märta Blixt föreläste om begreppet diakoni. Hon gav tips om hur man kan strukturera den diakonala verksamheten. Märta visade hur man kan göra en diakonal handlingsplan.

30 SEPTEMBER–2 OKTOBER IDELLT FORUM I GÖTEBORG

Solbritt Mattsson, Mia Wålsten och Kristina Sohlberg åkte till Idédagarna, som Ideellt Forum ordnade i Göteborg. Diakoniprojektet inkluderade i fortsättningen arbetet med att öka församlingsbornas ideella engagemang. Solbritt och Kristina gjorde ett studiebesök i Lundby församling hos diakon Majvor Dahlman, som drev projektet ”Uppdrag medmänniska”.

11 OKTOBER I RAGUNDA SOCKENSTUGA

Denna gång fortsatte vi diskussionen med vad som gör en verksamhet diakonal. Vi bestämde att Kristina Sohlberg skulle resa runt till alla pastorat och gå igenom deras verksamheter och församlingsinstruktioner. Det var ett led i arbetet med att ta fram en diakonal handlingsplan, som var tänkt att fungera som ett verktyg för församlingarna

Vi gick också igenom vilka av samhällets aktörer, som församlingarna i kontraktet hade kontakt med. Vi bestämde att ta kontakt med dessa för att prata om samarbete. Instanser som skulle kontaktas var:

I Bräcke/Nyhem: Revsund/Bodsjö/Sundsjö: Skolan årskurs 6–9; BVC, tandhygienist, kommunens familjerådgivning, försäkringskassan, konsumentvägledaren, ABF, BRÅ.

I Ragunda/Fors: POSOM-gruppen i Ragunda kommun, BRÅ, äldreboenden, boende för personer med psykisk funktionsstörning, satellitboenden, PRO, Lions, Röda Korset, Rotary, IOGT-NTO, skolan, Vuxenskolan.

15 NOVEMBER I SUNDSJÖ SOCKENSTUGA

Arbetet med den diakonala omvärldsanalysen fortsatte. Kristina redovisade resultaten av besöken hos de olika pastoraten då vi gått igenom verksamheter och jämfört med texten om diakoni i församlingsinstruktionen.

Vi bestämde att första kontakten med samhällets aktörer borde tas av kyrkoherdarna i kontraktet.

Maria Wålsten talade om idealitet och framtidsvisioner.

KOMMENTAR ANGÅENDE ÅR 1, 2011

I projektplanen stod att fördjupning och fortbildning skulle ske i samarbete med Vårsta diakonigård. Arbetsgruppen föredrog att träffas lokalt i kontraktet istället för att åka till Vårsta diakonigård i Härnösand. Det fanns ett värde med att kontraktets olika församlingar lärde känna varandras bygder. Ett mål med projektet var att stimulera församlingarna till samarbete över pastoratsgränserna.

Märta Blixt, diakonlärare vid Vårsta diakonigård, kom med i projektet från hösten 2011 och på så sätt representerade hon en del av den kunskap, som förmedlas på diakonutbildningen vid Vårsta diakonigård.

2012

Under våren 2012 träffades arbetsgruppen fem gånger. Vi arbetade med följande teman:

- Frivillighet – idealitet
- Diakonal handlingsplan/diakonipastoral
- Ett rättighetsbaserat förhållningssätt
- Att planera en framtida diakonal verksamhet

FRIVILLIGHET – IDEALITET

Kontraktets kyrkoherdar erbjöds att gå en kurs, som Ideellt forum höll i och som riktade sig till kyrkoherdar. Syftet med kursen är att fördjupa förståelsen av idealitetens betydelser för Svenska kyrkan och ge stöd i frågor som rör ledarskapets roll för att utveckla det ideella arbetet. Kyrkoherde Håkan Lindström gick den.

ETT PASTORALT PROGRAM FÖR DIAKONI – EN DIAKONAL HANDLINGSPLAN

Märta Blixt gjorde en mall för hur en diakonal handlingsplan kan utformas. Den var tänkt som ett verktyg till att strukturera församlingens/pastoratets diakonala verksamhet. Den förankrades hos kontraktets tre kyrkoherdar. Tanken med handlingsplanen, diakonipastoralen, var att den skulle utgöra ett grunddokument om hur församlingen tolkar sitt diakonala uppdrag.

KONTAKTER MED SAMHÄLLETS FÖRETRÄDARE

Den 26 januari 2012 träffade kyrkoherdarna Håkan Lindström, Lennart Raswill, Leif Westberg och lärare Märta Blixt Bräckes kommunchef Bengt Flykt och kommunstyrelsens ordförande Sven-Åke Draxten, samt Ragundas kommundirektör Gun Fahlander och kommunalrådet Terese Bengard. Syftet med mötet var att informera om diakoniprojektet och tala om hur kyrkan och samhället kan samarbeta. Mötet var överens om att det redan råder ett gott samarbete mellan kyrkan och kommunen. Man såg behov av att fortsätta träffas med jämna mellanrum men med en kommun i taget.

Den 16 maj träffade Lennart Raswill skolförvaltningen och IFO i Ragunda kommun. Där ansåg man att kyrkan var en samarbetspartner att räkna med. Socialtjänsten ville ändå förmedla det regelverk, som styr deras beslut. Detta för att skapa en förståelse från kyrkans sida.

Något man kunde se inom skola och socialtjänst var att främlingsfientligheten i samhället ökade. Där vore det bra om kyrkan och de övriga i samhället kunde samarbeta för att motverka trenden.

När det gällde kontakter med räddningspersonal fanns de kontakterna redan i och med att pastoraten deltog i kommunernas POSOM-grupp. I BRÅ var Bräcke-Revsund representerade och fick där en naturlig kontakt med samhällets aktörer.

19 JANUARI I STUGUNS FÖRSAMLINGSGÅRD – ARBETSGRUPPEN TRÄFFADES

Vi gick igenom vad som är diakoni i gudstjänsten, i konfirmandverksamheten eller i arbetet med de äldre. Märta Blixt ledde en diskussion kring hur de diakonala målen, som finns skrivna för varje församling, kan uppfyllas. Vi pratade om hur man utvärderar en gudstjänst till exempel. Vad är bra, vad är dåligt.

VAD GÖR EN VERKSAMHET DIAKONAL? NY ELLER BEFINTLIG VERKSAMHET

Mycket av tiden i projektet gick till att diskutera vad som ligger i begreppet diakoni. För att göra det tydligare fick varje pastorat i uppgift att planera en framtida, eller studera en befintlig, diakonal verksamhet i sitt sammanhang. Uppgiften var att lyfta fram den diakonala prägeln i verksamheten.

I Bräcke-Revsunds pastorat ville man nå människor i utanförskap och arbeta för att erbjuda livskvalité tillsammans med andra aktörer i samhället.

I Håsjö pastorat ville man utveckla födelse- dagsfesterna, det sätt man uppvaktade äldre församlingsbor på. Man bjöd in de som fyllt år till kyrkan och man firade gudstjänst tillsammans. Vid kyrkkaffet efteråt gavs möjlighet både för gemenskap och att hitta en uppgift som ideell medarbetare.

I Borgvattnets församling engagerade sig kyrkorådet i äldreboendet Borggårdens överlevnad. Diskussioner med kommunen fördes om att Borggården måste få de rätta förutsättningarna för att garantera de gamlas livskvalité.

I Ragunda och Fors ville man arbeta med samtalskvällar, som riktade sig till människor mitt i livet. Där har man sedan några år filmkvällar. I anslutning till filmen tar man upp frågor som rör livet. Nu funderade man på att starta liknande grupper och samtala kring andlighet i konsten.

28 FEBRUARI BORGGÅRDEN I BOGVATTNETS FÖRSAMLING

Coompanion i Jämtland var inbjudna för att tala om sin verksamhet och om sin roll på landsbygden.

Den här gången lyfte vi även fram frågorna kring idealitet och delaktighet. Många säger att det är framtiden för kyrkan, men det är självklart beroende av hur vi arbetar med frågorna.

Idén om att hålla församlingsaftnar om frivillighet i kontraktets olika pastorat föddes. Alla var med på idén att ordna en församlingsafton där man samlade byns olika föreningar och tog upp hur man gemensamt kunde arbeta för att utveckla bygden. Då skulle man även öppna dörrar till kyrkans verksamheter och bjuda in dem som vill engagera sig i kyrkan. Vi skulle även berätta om diakoniprojektet där.

26 APRIL ELISABETH HJALMARSSON "RÄTTIGHETSBASERAT FÖRHÅLLNINGSSÄTT", FORS SOCKENSTUGA

Elisabeth föreläste om ett rättighetsbaserat förhållningssätt i Svenska kyrkan. Elisabeth berättade även om det när projektet startade i april 2011. Vi ville uppmärksamma detta ytterligare och bjöd in henne en gång till.

14–15 MAJ PÅ VÅRSTA DIAKONIGÅRD

Träffen började med att stiftspedagog Mia Wålsten talade om hur man kan väcka engagemang i församlingen med gott bemötande, respekt, lyssna, delegera ansvar och befogenheter, förtroende. Allt detta är viktigt om man som församling vill hitta nya frivilliga.

Därefter var vi på studiebesök hos Grön Helhet, som finns på Vårsta diakonigård. Grön Helhet drivs av Vårsta diakonigård i Härnösand. Grön Helhet vänder sig till personer som hamnat utanför arbetsmarknaden och som med hjälp av arbetsmetoder inom grön rehabilitering får stöd att kunna återgå i arbete.

På kvällen den 14 maj gjorde vi ett studiebesök vid Café Trädgår'n i Härnösand. Diakon Åsa Sjöberg berättade om verksamheten.

Den 15 maj föreläste Ninni Smedberg, direktor för Vårsta diakonigård, om diakoni.

27 SEPTEMBER I SUNDSJÖ SOCKENSTUGA

Träffen i september ägnades åt att planera församlingsaftnarna och arbeta vidare med diakonipastoralen. Den var tänkt att fungera som ett av församlingens styrdokument, som skulle vara förankrad i församlingsinstruktion och kyrkoordning. Pastoralen borde vara mer detaljerad än församlingsinstruktionen men inte lika utförlig som verksamhetsplanen. Varje kyrkoråd eller de kommande församlingsråden ska besluta om innehållet i pastoralen

3 OKTOBER, FÖRSAMLINGSAFTON I RAGUNDA SOCKENSTUGA: "EN KVÄLL FÖR ALLA – KOM OCH VAR MED PÅ NOTERNA!"

Syftet med församlingsaftnarna var att församlingen skulle samla alla goda krafter och föra ett samtal om hur man med gemensamma krafter kunde arbeta för bygden. Diakoniprojektet presenterades med fokus på det ideella engagemanget, vikten av delaktighet i församlingarna. Inbjudan gick till kommunens företrädare, olika föreningar, media och församlingsbor.

Framförallt ville man rekrytera personer till Ragundakören och Må Bra-kören, som sjöng under kvällen och genom ett lotteri samlade man in pengar till Världens barn.

Kyrkoherde Lindström och komminister Mattsson höll i kvällens program. Solbritt Mattsson berättade om diakoniprojektet. Mia Wålsten talade om idealitet och Märta Blixt ledde en diskussion kring vad som är diakoni. 52 personer kom.

4 OKTOBER, FÖRSAMLINGSAFTON I STUGUNS FÖRSAMLINGSGÅRD: "EN KVÄLL FÖR ALLA – KOM OCH VAR MED PÅ NOTERNA!"

Stugun hade samma upplägg som Ragunda. Även där samlades pengar till Världens barn genom ett lotteri. Stugun lockade omkring 50 personer. Siv Bergman och Lennart Raswill höll i kvällen. Siv berättade om diakoniprojektet.

22–23 OKTOBER; "MAKTEN OCH VANMAKTEN", DIAKONIKONFERENS I GÖTEBORG.

Arbetsgruppen för diakoniprojektet åkte till diakonikonferensen, som ordnades av Sveriges Kristna Råd. Gemensamma möten hölls av biskop Per Eckerdal och Annika Östberg. Där utöver valde vi seminarier efter intresse. Nästan alla från arbetsgruppen var med på resan.

8 NOVEMBER, SAMMANFATTNING AV DIAKONIPASTORALER, KÄLARNE

Nu skulle alla pastorat redovisa sina pastoraler i sin helhet. Arbetet med pastoraterna var inte klart. Vi beslutade att de olika pastoraten skulle färdigställa pastoraterna på hemmaplan. Märta Blixt var behjälplig som handledare via mejl för dem som önskade.

KOMMENTARER ANGÅENDE ÅR 2, 2012

År 2012 ägnades åt att färdigställa diakonipastoralen och åt att arbeta med att hitta vägar där församlingen nådde ut till församlingsborna. Församlingsaftnarna var ett led i den satsningen. Syftet var att göra fler församlingsbor engagerade i verksamheten. Under år 2012 prövades i viss mån nya diakonala metoder alternativt las ett diakonalt perspektiv på befintliga verksamheter.

2013

Under våren 2013 träffades diakoniprojektet fyra gånger. 17 januari ägnades åt att färdigställa diakonipastoralen i respektive pastorat. De var i stort sett färdiga när vi sågs den 26 februari i Bräcke församlingsgård. Efter den gången fortsatte processen med diakonipastoralerna i varje församling där kyrkorådet skulle tycka och besluta om innehållet.

26 FEBRUARI I BRÄCKE FÖRSAMLINGSGÅRD

De diakonala handlingsplanerna/pastoralerna var så gott som klara. Kyrkoråden skulle få läsa och reagera på diakonipastoralen. Därefter skulle kyrkoråden besluta om den senast till hösten 2013.

De verksamheter som respektive pastorat arbetat med att ge en speciell diakonal prägel (se Stugun 19/1 2012), hade inte fått så stor plats i projektet. När vi sågs i februari berättade arbetsgruppen hur långt de hade kommit med sina planer.

VERKSAMHETER MED DIAKONAL PRÄGEL:

Ragunda och Fors församlingar

Komminister Solbritt Mattsson hade tänkt skapa en mötesplats med temat "Andlighet i konsten". Av olika skäl, som inte församlingen rådde över, hade verksamheten inte kommit igång. Ragunda hade andra diakonala verksamheter, såsom uppvaktningsgrupp, andakter på äldreboenden och trivselträffar.

Bräcke-Revsund pastorat

Här ville man skapa en mötesplats för församlingsborna, ett "Allaktivitetshus". Där skulle man både kunna få sysselsättning och någon att tala med. Det fanns en efterfrågan efter en sådan verksamhet men ännu fanns inte resurser för att kunna starta den.

Håsjö pastorat

I Håsjö hade man arbetat dopfrågan. Där erbjöd man drop in-dop. Man bjöd på fest efter dopet för de som önskade för att underlätta för familjer, som ville döpa sina barn men inte hade möjlighet att ordna en fest. Man hade man även utvecklat födelsedagsfester för församlingsbor.

14 MARS SUZANNE JENNER FRÅN KYRKORNAS EU-KONTOR

Jenner presenterade arbetet inom Kyrkornas EU-kontor och EU:s bidragssystem. Kyrkornas EU-kontor kunde vara behjälpligt med att stötta församlingar, pastorat eller stift med ansökningar om EU-pengar för att kunna driva olika verksamheter.

9 MARS JAN-OLOV NORDSTRÖM FRÅN IDEELLT FORUM

Jan-Olov Nordström, ordförande i Ideellt Forum och Mia Wälsten, stiftspedagog, medverkade och talade om vikten att engagera församlingsbor i kyrkans verksamhet.

16 MAJ TEOLOGISKA GRUNDER FÖR DIAKONALT ARBETE, ELISABETH CHRISTIANSSON, PREFEKT FÖR ERSTA/SKÖNDALS HÖGSKOLA

Elisabeth ställde frågorna: ”Varför ska församlingen ha diakonalt arbete? Varför ska kristna ta hand om sin nästa?”

4–6 OKTOBER IDEELLT FORUMS IDÉDAGAR

Johnna Christensen, Maria Wålsten och Kristina Sohlberg åkte till Ideellt Forums idédagar i Norrköping 4–6 oktober. Övriga i gruppen hade förhinder. Emellertid fanns ett intresse av att åka tillsammans som grupp till Idédagarna 2014.

10 OKTOBER BYSKVALLER

Mia Wålsten, Stig Linde och Kristina Sohlberg medverkade vid Revsund, Sundsjö, Bodsjösträff ”Byskvaller”. Där presenterades projektet av dem och Monica Drugge Hjortling. Diakon Gösta Brandt sjöng och spelade.

31 OKTOBER AVSLUTNING PÅ ZORB-CENTER I RAGUNDA

Sista träffen med arbetsgruppen var den 31 oktober. Utvärdering gällande projektet gjordes i samband med avslutningen. Den visade att gemenskapen i arbetsgruppen kring projektet varit väldigt positivt. Det hade varit värdefullt att få lära känna medarbetare från andra pastorat i kontraktet. En del svarade att de fått nya insikter om begreppet diakoni och flera menade att diakonipastoralerna var ett bra verktyg för att rätt kunna planera och prioritera den diakonala verksamheten.

KOMMENTARER ANGÅENDE ÅR 3, 2013

Hade diakoniprojektet påverkat pastoratens arbetssätt? Genom att ta del av Ragunda församlings verksamhetsberättelser från åren 2010–2012 samt verksamhetsplanen för 2013 kunde vi märka en större medvetenhet kring det diakonala uppdraget.

Diakonipastoralerna sågs av kyrkoherdarna i kontraktet som ett verktyg att använda när det diakonala uppdraget skulle struktureras eller utvärderas.

FRAMTIDA PLANER PÅ SAMVERKAN I KONTRAKTET

Även om ett kontrakt inte kan fungera som en arbetsenhet funderade man på hur man skulle kunna samverka. Till exempel skulle församlingsbor i hela kontraktet bli erbjudna ”Sorgesamtal i grupp” för människor som förlorat en närstående. Fördelen med att samverka är att det är lättare att våga dela svåra saker med människor som man inte möter varje dag i sin vardag. Gruppen tyckte också att det vore bra om det fanns tillfälle för bredare samtal för församlingsbor. Arbetet med att rekrytera frivilliga kunde också med fördel skötas gemensamt över pastoratsgränserna.

A photograph of a person standing on mossy rocks in a stream. The person is wearing a light-colored, short-sleeved dress and is barefoot. The stream flows over the rocks, creating a small waterfall. The surrounding area is lush with green vegetation and trees. The text "Ragunda och Bräcke kommuner" is overlaid on the image in a white, cursive font.

Ragunda och
Bräcke kommuner

Ragunda kommunvapen visar vilka näringar som har varit viktiga för kommunen. Tallen står för jordbruket medan blixarna och vågorna representerar vattenkraften, som utvinns ur Indalsälven.

Det bor 5466 personer i kommunen, vilket blir två personer per kvadratkilometer. I Stockholm stad bor det 4 800 personer per kvadratkilometer.

Centralort i Ragunda är Hammarstrand. Kommunen är befolkningsmässigt den minsta i Jämtlands län. En av Sveriges kraftverkstättaste kommuner med nio vattenkraftverk inom kommungränsen som sammanlagt producerar 10 procent av Sveriges vattenburna el.

Mest känt för Döda fallet och sin thailändska paviljong, minnesbyggnaden King Chulalongkorn Memorial.

Här finns fyra tätorter. Centralorten Hammarstrand hade 2010 1 052 invånare. Sedan kommer Stugun 659 invånare; Västra Bispgården 518 invånare och Östra Bispgården 279 invånare.

Här finns nio småorter: Ragunda stationssamhälle, Ragunda kyrkby, Överammer, Krokvåg, Borgvattnet, del av Dövikens och del av Krånge, Hammaren, Höglunda, Gevågsstranden.

Medellivslängden under åren 2008–2012 var för kvinnor cirka 82 år och för män cirka 78 år.

Utbildningsnivå. I Ragunda kommun är andelen som har eftergymnasial utbildning (ej specificerad längd) lägre jämfört med riket och fler kvinnor än män har en högre utbildning i åldrarna 20–64 år. 18 % av befolkningen hade eftergymnasial utbildning år 2012. Av kvinnorna hade 24 % eftergymnasial utbildning och av männen var det 13 % och i riket hade 38 % samma utbildning.

Arbetslöshet. Andelen arbetsökande i Ragunda kommun är högre jämfört med riket. I mars 2013 var 11 % av de i åldern 20–64 år, arbetslösa. 5 % öppet arbetslösa och 6 % i program med aktivitetsstöd. Av unga vuxna i åldern 20–24 år var 24 % arbetslösa. Antal 20–64 år är 300 personer.

I riket var 7 % av de i åldern 20–64 år arbetslösa i mars 2013, 4 % öppet arbetslösa och 3 % i aktivitetsprogram. 11 % i åldrarna 20–24 var arbetslösa i riket i mars 2013.

Andelen arbetslösa har ökat något under 2013 i Ragunda jämfört med 2012. Då var 10 % arbetslösa i åldrarna 20–64 år. I riket är det samma siffror för både 2012 och 2013.

Ohälsotalet är Försäkringskassans mått på frånvarodagar som ersätts av sjukförsäkringen under en tolv månaders period. I Ragunda kommun var 2013 ohälsotalet 40,1 dagar totalt. Kvinnor hade 50,8 dagar och män 30,3 dagar. För 2012 var ohälsotalet 40,5 dagar i genomsnitt. Männen hade 30,6 dagar och kvinnorna 51,4 dagar. Det är alltså en förbättring över tid. År 2001 var ohälsotalet 56,1 dagar för män och kvinnorna tillsammans.

Ragundadalen. FOTO: FREDRIC BACKLUND

Kung Chulalongkorns paviljong. FOTO: ANDREAS STICKLER

Döda fallet. FOTO: URBAN ENGVALL

Prästgården i Borgvattnet...

Utanför handelsboden i Borgvattnet. FOTO: URBAN ENGVALL

Kraftverket i Hammarstrand.

Bräcke kommunvapen: Sköld, två gånger delad av blått, bestrött med sexuddiga gyllene stjärnor, och av guld, vari en gående svart björn med röd tunga och röda klor, samt av rött, bildande en mur med fogar av guld.

Här hittar man många av Jämtlands län kända medeltida timmerhus. En av landets äldsta timrade byggnader är Boddas bönhus, byggt år 1291.

Folkmängden är 6655 invånare 2012 och det bor knappt två personer per kvadratkilometer. Bräcke är till ytan något större än Ragunda kommun. Bräcke är centralorten.

Kommunens område motsvarar socknarna: Bodjö, Bräcke, Håsjö, Hällesjö, Nyhem, Revsund och Sundsjö. Den nuvarande kommunen bildades 1974 när gamla Bräcke kommun slogs samman med Kälarne och Revsund. De tre tidigare kommunerna hade skapats 1952. På grund av den minskande befolkningen har ytterligare sammanslagningar föreslagits med Ragunda (2004), men avvisats.

Här finns fyra tätorter: Bräcke 1 566 invånare; Gällö 758 invånare; Kälarne 492 invånare, Pilgrimstad 405 invånare. I Bräcke finns en järnväg och en Europaväg. Man kan ta sig med tåg till Sundsvall eller Östersund.

Här finns elva mindre byar: Albacken, Bensjö, Fanbyn, Gimdalen, Hunge, Nyhem, Rissna, Stavre, Sundsjö, Sörbygden, Västane.

Medellivslängden för 2008–2012 för kvinnor 83 år, 4 år och för män 78,8 år. För riket är åldrarna 83,4 år för kvinnor och 79,5 år för män.

Utbildningsnivå. I Bräcke kommun är andelen som har minst treårig eftergymnasial utbildning, lägre jämfört med riket och fler kvinnor än män har en högre utbildning i åldrarna 25–64 år. 13 % av befolkningen hade eftergymnasial utbildning år 2012 och i riket hade 25 % en eftergymnasial utbildning på minst tre år.

Arbetslöshet Andelen arbetslösa i kommunen är högre jämfört med riket. I december 2012 var 5,9 % (16–24 år) öppet arbetslösa. Samtidigt deltog 6,4 % i något program för aktivitetsstöd. Arbetslösa i Bräcke i åldern 16–64 är 12,3 %. I riket är den siffran 8,4 %.

Bland ungdomarna (18–24 år) var 11,3 % öppet arbetslösa och 18,4 % var i program för aktivitetsstöd. Arbetslösa ungdomar var 29,7 % 2012. I riket var 17,7 % av ungdomarna arbetslösa 2012.

Ohälsotalet är Försäkringskassans mått på frånvarodagar som ersätts av sjukförsäkringen under en tolv månaders period. Ohälsotalet är högre i Bräcke kommun jämfört med länet och riket. För 2013 var ohälsotalet i Bräcke kommun 41,8 dagar totalt för kvinnor 48,1 dagar och för män 36,2. Det har förbättrats avsevärt. År 2001 var det totala ohälsotalet 56,4 dagar totalt 60,2 dagar för kvinnor och 52,9 dagar för män. I länet är ohälsotalet 32,8 dagar totalt och i riket 27,0 dagar. Ohälsotalet är högre bland kvinnor än bland män.

Kapellet i Hunge.

Sockenstugan vid Nyhems kyrka.

Nyfångad aborre vid Revsundssjön.

Boddas bönehus.

Kyrkoherdarna har ordet

AV URBAN ENGVALL

Kyrkoherdarna har ordet

"Kyrka och bygd dräneras"

LENNART RASWILL, PROST FÖR KONTRAKTET OCH KYRKOHERDE FÖR HÅSJÖ PASTORAT

Håsjö pastorat – och Bräcke–Ragunda kontrakt – ligger i det så kallade skogsbältet, det område i inlandet som har sämst befolkningsutveckling.

”Kanske är det just här människor och samhälle har störst behov av en levande kyrka”, säger Lennart Raswill, kyrkoherde i Håsjö pastorat och kontraktsprost i Bräcke–Ragunda kontrakt.

Den mörka bilden är dock inte entydig. I pastoratet finns den lilla församlingen Borgvattnet med 142 medlemmar, sedan länge en levande by där många tar socialt ansvar och där församlingen är en stark partner.

Lennart Raswill har levt i Stugunbygden praktiskt taget hela sitt liv.

– När jag föddes fanns 3 500 tillhöriga i Stuguns församling, säger han. Kommunen hade kontor och tjänstemän i samhället. Affärer fanns även ute i byarna. I Stugun fanns klädaffär, två banker, tre eller fyra bensinstationer, hälsocentral.

Nu är det inte mycket kvar. Såväl Stuguns samhälle som byarna har dränerats. I Lennarts hemby har befolkningen minskat från 35 till 8.

Det här gör förstås att underlaget för verksamhet minskar, liksom antalet gudstjänstbesökare.

– Vi har tappat en del av den kyrkliga traditionen, säger han.

Kyrkans sätt att vara har ändå inte förändrats så mycket. Det kan tolkas både positivt och negativt. Det finns fortfarande ett arv från statskyrkotiden, och det tar ett tag för människorna att upptäcka att kyrkan nu är beroende av vars och ens engagemang. Att få människor att förstå att kyrkan inte längre är den gamla, tunga myndighetskyrkan, utan en livspartner som väntar på att användas – det är en pedagogisk utmaning. Många känner hopplöshet när de ser utvecklingen. Alla minns hur det var förut ...

– Vi ska förmedla hopp, vi ska stå kvar, framförallt när det är jobbigt, säger Lennart.

Lennart försöker vara med där folk möts, om det så handlar om skidåkning, fotboll eller rally. Han fikar då och då på caféet i centrum – dit kommer också taxichaffisarna. Och skolan har fortfarande avslutning i kyrkan.

– Kyrkan ska vara på plats, säger han.

Det pastoratet först skulle satsa på, enligt kyrkoherden, om man fick möjlighet att förstärka

diakonin, är dels besöksgrupp, dels flyktingarbete.

– Och så finns det ett ständigt behov av politisk diakoni, säger Lennart Raswill. Vi sticker inte ut hakan tillräckligt.

Diakoniprojektet har stärkt tänket kring diakoni. I projektet har församlingarnas företrädare ibland pratat om ”diakoni i otäta områden”. Vad betyder det?

– För den här bygden talar utrymme, skog, vatten, vind, säger Lennart. I kommunen finns till exempel nio vattenkraftverk. Mot talar att den inte får tillgodoräkna sig något av alla dessa rikedomar.

Människor vill plugga vidare, men har inget kvalificerat arbete att komma tillbaka till. Utböagandet är ett problem för sig: fastigheter i bygden som kommit att ägas av människor som inte bor där.

– Bygden är otät, en mängd värdefulla resurser läcker ut, säger Lennart.

När det blir färre människor blir de sociala nätverken glesare. Antalet personer som skulle kunna ingå i grannkontakter blir färre.

Befolkningsminskningen gör också att kommunens ekonomiska möjligheter att bistå människor blir sämre. Risken att falla igenom skyddsneten ökar.

– Förmår kyrkan täta dessa hål? Eller har vi samma slags utveckling, frågar sig Lennart Raswill.

En längre version av samtalet med Lennart Raswill kan läsas på internwww.svenskakyrkan.se/harnosandsstift.

Att gå vidare med

- Arbete för ökad ekonomisk rättvisa mellan stad och landsbygd
- Utbildning och fortbildning
- Hålla liv i den diakonala utvecklingen
- Profetisk diakoni
- Gemensamt framtidsarbete med kommunen
- Finspråkig verksamhet på kontraktsbasis
- Samråd för församlingar med flyktingar
- Kyrko- och församlingssyn

Kyrkoherdarna har ordet

"Pastoratet drömmer
om fast diakon"

LEIF WESTBERG, KYRKOHERDE, BRÄCKE-REVSUNDS PASTORAT

”Jag såg direkt att här fanns en lucka i personalorganisationen”, säger Leif Westberg, kyrkoherde i Bräcke-Revsunds pastorat. Så nu drömmer han om en fast diakon.

Pastoratet har en pensionerad diakon projektanställd på halvtid. Det är ekonomin som är problemet i sammanhanget, och de omprioriteringar som krävs är en viktig fråga för pastoratets förtroendevalda.

Leif Westberg är ganska ny i Bräcke och kan se församlingarna och samhället med fräscha ögon. Vilken är den bild han hittills gjort sig av situationen?

– Det är förstas glesbygdsperspektivet som dominerar, säger han. För kyrkan innebär det färre medlemmar och svagare ekonomi.

Till glesbygdsperspektivet hör ofta stigande arbetslöshet, inte minst bland unga, med åtföljande privatekonomiska problem. Här har kyrkan, säger Leif, små möjligheter att stötta ekonomiskt – utöver någon kasse med mat vid akuta behov – men kan hjälpa till med råd och kontakter.

Till bilden av Bräckebygden hör också det samarbete kyrkan har med kommunen när det gäller familjecentralen. Församlingens insats där är främst att församlingsassistenten håller regelbundna samlingar.

– När det gäller de diakonala behoven är det främst hembesök och sjukbesök vi behöver satsa mera på, säger Leif Westberg. Vi skulle behöva besöksgrupper.

Församlingarna har under Leifs tid i Bräcke inte haft anledning att lägga sig i politiska frågor. Under hans företrädare var dock kyrkan vid något tillfälle engagerad när det gällde bemötandet av utländska bärplockare.

I den diakonipastoral för Bräcke-Revsund som antagits under våren 2013 räknas existerande diakonala verksamheter upp, till exempel missionsafton, träffar med unga ledare och akvarellmålning. Kan diakoni vara allting?

Diakoni är, enligt pastoralen, att ge människor det stöd de har rätt till. Och människor som befinner sig i samhällets marginal ska få en plats i församlingens mitt.

– Diakoniprojektet har inneburit att medvetenheten ökat, både om vad diakoni är och hur de diakonala behoven ser ut, säger Leif Westberg.

I pastoralen finns också en uppräknning av kända framtida behov, bland annat besöksgrupper, samlingsgrupper för sörjande, stöd till barnfamiljer och bättre samarbete med kommunen.

Finns det något som stiftet bör göra för att diakoniprojektet ska få någon form av fortsättning?

– Det som kan behövas i fortsättningen, säger Leif, är till exempel utbildning av frivilliga medarbetare.

Det är lätt att peka på diakonala verksamheter. Men det är inte lika självklart vad som är ett diakonalt förhållningssätt.

– Det centrala är att vi ska bekräfta och synliggöra människor, säger Leif Westberg.

Det gäller också i gudstjänsten.

– Vi försöker skapa en välkomnande miljö och vi satsar på kyrkkaffe för gemenskapens skull, säger Leif Westberg. Förbönen ska vara lokalt förankrad, och vi tänker på dem som är utsatta.

En längre version av samtalet med Leif Westberg kan läsas på internwww.svenskakyrkan.se/harnosandsstift.

Att gå vidare med

- Utbildning i frivilligt diakonalt arbete
- Diakonitjänst
- Hålla liv i den diakonala utvecklingen
- Profetisk diakoni
- Med kommunen med flera gemensamt framtidsarbete
- Egen fortbildning och utveckling.

Kyrkoherdarna har ordet

stiftsteologi behövs

HÅKAN LINDSTRÖM, KYRKOHERDE, RAGUNDA OCH FORS FÖRSAMLINGAR

”Konstigt nog saknar vi i Härnösands stift en långsiktig teologisk bearbetning av landsbygdssituationen. Det stannar oftast vid rapporter som behandlas och läggs åt sidan”, säger Håkan Lindström, kyrkoherde i Ragunda och Fors.

Håkan Lindström fick tack vare diakoniprojektet medverka vid en workshop om att vara kyrka i landsbygd. Han är nogga med att inte använda begreppet glesbygd som kan uppfattas negativt.

– Det är allt färre som fungerar som landsbygdens röst, säger han. Ändå går utvecklingen åt ett och samma håll: en fortgående utarmning.

Det finns, menar Håkan Lindström, alla möjligheter att tolka detta teologiskt. Man kan låta sig inspireras av befrielsesteologierna. Problemen handlar i hög grad om strukturer i samhället:

– Det vi ser i dag är resultat av strukturella beslut under såg 40 år, och de påverkar stad och landsbygd på olika sätt.

Det finns många exempel när det gäller järnvägskommunikationer, postservice och bankverksamhet. Landsbygden påverkas tydligare av att samhällsfunktioner bantas eller försvinner eftersom det vanligen saknas alternativ.

– Det måste gå att lösa de här samhällsfrågorna på nya sätt, på andra sätt än stordriftsmodellen, att vända på perspektiven, säger Håkan.

Detta berör också församlingens identitet. Som det nu fungerar inom Svenska kyrkan är det samma synsätt som praktiseras där: sammanslagningar till allt större enheter, centralisering, stordrift.

Här behöver, säger Håkan Lindström, alla goda krafter hjälpas åt. Kyrkan behöver för sin del något av en stiftsteologi som grund för arbete och samverkan. Som kyrka skulle man kunna berätta om den egna landsbygden på annat sätt än i termer av utarmning, ökande utsatthet, depression.

Diakoniprojektet behöver vara konkret, säger han. Det behöver komma ut användbara verktyg. Diakonipastoralen är ett exempel. Arbetet med den har ökat den diakonala medvetenheten.

I projektarbetet har man tydliggjort att de diakonala behoven ökar. Allt fler blir äldre. Arbetslösheten är hög, särskilt bland ungdomar. Många lever under påvra omständigheter.

– Vi har i Ragunda och Fors en del gåvomedel vi kan använda. Från det vi kallar Vardagsljus kan

vi ge viss ekonomisk hjälp till enskilda familjer.

Vardagsljus har också kunnat uppmärksamma personer i bygden som gjort något särskilt för sina medmänniskor. Hittills har det handlat om integrationsarbete och om skolfrågor.

Dialogen med kommunen har ganska länge varit dålig, även om det finns spontana kontakter. Det finns anledning att förstärka den, kanske i någon form av etablerad framtidsgrupp.

Kan det vara svårt för kyrkan vara både ”kompis” med och kritiker/profet gentemot kommunen? I huvudsak är det, säger han, en fördel med närheten och persongemenskapen, men någon gång kan det förstås bli lojalitetskonflikter.

De diakonala behoven i församlingarna handlar i hög grad om sådant man ska samverka med kommunen om. Ensamheten och ensamboendet ökar. Ensamma män är en grupp som behöver ägnas särskild uppmärksamhet.

Finns det folk till alla behov och uppdrag? Ja, frivilliggrupper finns. Men det finns ett stort behov av utbildning och planering.

När man tar del av Ragundastatistik gällande befolkningsutveckling, ensamhushåll, arbetslöshet och fattigdom är det lätt att drabbas av missmod. Kan utvecklingen vändas till det bättre?

– Ja, säger Håkan Lindström, om den politiska viljan finns.

En längre version av samtalet med Håkan Lindström kan läsas på internwww.svenskakyrkan.se/harnosandsstift.

Att gå vidare med

- Stiftsteologi och tolkningsverktyg
- Finskspråkig verksamhet på kontraktbasis
- Samråd för församlingar med flyktingar
- Arbete för ökad ekonomisk rättvisa mellan stad och landsbygd
- Utbildning i frivilligt diakonalt arbete
- Hålla liv i den diakonala utvecklingen
- Profetisk diakoni
- Med kommunen gemensamt framtidsarbete
- Kyrkligt elevhem i Östersund
- Ökad personell flexibilitet

Arbetsgrupperna berättar

TEXT: URBAN ENGVALL

Viktigt kliva fram när det gäller diakoni

RAGUNDA-FORS

”Det offentliga sviker i många sammanhang”, säger Stefan Nilsson, kyrkorådets ordförande i Ragunda. Behoven är stora. Det är viktigt att kliva fram när det gäller diakonin.

Särskilt tänker Stefan Nilsson på att det behövs uppsökande verksamhet:

- Samtalen med ensamma människor behöver mångdubblas.

Församlingarna Ragunda och Fors driver flera verksamheter där det finns ett diakonalt innehåll, till exempel samtalsgruppen Vad tror du?, trivselträffarna i sockenstugan, bingo för daglediga, sjung och må bra-grupp, julfest i samarbete med Röda korset, film- och samtalskväll, församlingsresor och medarbetarsamlingar. Ett stickcafé fungerar som ett slags nav i verksamheten.

- Många av dem som kommer dit hjälper till i annan verksamhet, säger Solbritt Mattsson, diakonal präst i Ragunda och Fors.

Men det församlingarna ägnar rätt mycket tid är alltså besöksverksamheten. I besöksgrupperna finns i princip en person från varje by i församlingarna. Det borgar för personkännedom och kunskap om behov. Med åldrande befolkning, fler hemmaboende gamla och fler ensamma ökar behovet av besöksverksamhet.

Trots omfattande verksamhet med diakonalt innehåll är Stefan Nilsson och Solbritt Mattsson överens om ett par områden där man, om man hade resurser, skulle behöva och vilja satsa: flyktingarna och missbrukarna.

- Vi gör inget med flyktingarna, säger Solbritt. Visserligen försöker vi fånga upp dem i barnverksamheten. Men det skulle behövas en mötesplats med utrymme för flera religioner och flera språk.

Stefan tänker särskilt på den grupp missbru-

kare som alltid syns i Hammarstrands centrum. Där handlar det mest om öl och brännvin, i Fors en hel del om narkotika.

- Vi skulle kunna fånga in dem, ta en buss till kyrkan, lyssna på musik, fika, samtala, säger han.

När människor blir sedda på det sättet kan det hända att möjligheter till fortsatt kontakt öppnas. Överhuvudtaget vill han att kyrkan ska användas flitigare och till annat än gudstjänster som ändå lockar ganska få.

Men det hänger på resurser, inte minst på frivilliga ledare. Där finns ett problem som man behöver göra något åt: en svag tradition av ideellt ledarskap.

- Det är inte lätt att lämna över ledaransvaret till frivilliga, och det är inte lätt för frivilliga att gå in i ett ledaransvar, säger Solbritt.

Diakoni handlar i praktiken mycket om samarbete – med kommunen, landstinget, andra organisationer, grannförsamlingar ...

- Samarbetet med kommunens individ- och familjeomsorg skulle behöva bli mycket bättre, säger Stefan och Solbritt.

Med församlingarnas inriktning på besöksverksamhet i en så liten kommun som Ragunda borde den relationen vara en självklarhet.

Förutom brist på resurser finns, enligt Solbritt och Stefan, en del andra hinder för diakoni, bland annat inom de områden där de ser utvecklingsbehov.

- Det handlar om kompetenshinder, säger Solbritt. Jag kan till exempel för lite om arbete med alkoholproblem.

Stefan Nilsson

Solbritt Mattsson

På samma sätt har man för lite kunskaper om bemötande av invandrare och flyktingar.

Den diakonipastoral man tagit fram för Ragunda, som i tillämpliga delar även gäller Fors, har ännu inte fastställts av de förtroendevalda. Stefan berättar att man informerat i kyrkorådet om att projektet är på gång.

– Diakonipastoralen ska vara ett levande dokument, säger Stefan Nilsson. Den är ett tecken på att något som måste få synas faktiskt har skett.

Hur skulle ett fortsatt främjande från stiftet kunna se ut? Solbritt Mattsson sammanfattar:

– Uppvärdera prästens diakonala arbete!
Uppvärdera prästens ledarroll i församlingens frivilliga arbete!
Uppvärdera frivilligt arbete!

En längre version av samtalet med arbetsgruppen i Ragunda och Fors kan läsas på www.svenskkyrkan.se/harnosandsstift.

Att gå vidare med

- Ideellt ledarskap
- Samarbete med kommunen
- Flyktingar
- Missbrukare

Diakoni är att möta människor i vardagen

HÅSJÖ

I Håsjö pastorat finns inget utrymme för diakonal förändring och utveckling, varken ekonomiskt eller personellt. Ändå har diakoniprojektet haft betydelse, säger Siv Bergman, Johnna Christensen, Monica Ljungberg och Sonia Forsberg.

Eftersom det är november när diakoniprojektets arbetsgrupp i Håsjö pastorat möts är församlingarnas budgetarbete inför 2014 avklarad. Har projektet haft någon inverkan på budgetprocessen?

– Nej, svarar de här församlingarnas tre kyrkorådsordföranden samfällt.

Här finns inget utrymme för förändringar eller utveckling som kostar. De pastorat som varit med i diakoniprojektet har olika förutsättningar. Förutom den särskilda knappheten på resurser utmärker sig Håsjö pastorat genom att ligga i två kommuner och dessutom längst ut i dessa kommuner.

När inget finns att ändra på eller utveckla och resurser saknas till det man skulle vilja jobba vidare med – vad har man då tagit med sig från projektet?

– Främst att vi lärt känna varandra, säger gruppen. Det ger en trygghet att ha några att bolla tankar och idéer med.

Men mitt i all medvetenhet om knapphet kommer de på flera saker som startat och hänt under projektperioden: Johnna berättar att man haft pilgrimsvandring i Borgvattnet och att man årligen i augusti har så kallad ödesgudstjänst i ödebyn Skallsjön. Siv och Monica påminner om trädgårdsgudstjänsterna som hållits i Vallsjön och i Stugun.

Till skillnad från de andra pastoraterna i diakoniprojektet finns i Håsjö ingen konkret uppräknad av diakonala verksamheter och inte heller någon lista på sådant man ser att det finns behov av. Sonia förklarar:

– Det mesta vi gör är diakoni, säger hon. Diakoni finns med i mötet med gudstjänstbesökare, i kyrkkaffet, i bygudstjänsterna ...

– Att gå på Ica och handla kan ibland ta ett par timmar, säger Siv.

Möten med människor i vardagen, alltså. Och vad är det som gör sådana möten till diakoni? Det är, säger gruppen, att man ser, lyssnar och hjälper:

– Det är viktigt att människor vet vilka vi är så att det finns ett förtroende. I längden är alla möten diakoni, förutsatt att man möts på samma plan.

Besöksgrupper och sorgegrupper är sådant man ändå vill göra något åt. Där finns ett tydligt, och växande, behov. Därutöver kommer Johnna att tänka på att man tillsammans med kommunen skulle behöva arbeta med invandrarna, flyktingarna.

Hur skulle diakonin i pastoratet kunna stödjas i fortsättningen? För att komma igång med sorgearbete och besöksarbete behövs utbildning, ledarskap och struktur. Kanske skulle det gå att få loss stiftsmedel för ett besöksgruppsprojekt i just det här resursknappa pastoratet? Kanske kunde man – i projektform, tillsammans med kommunen och med ett tillskott av resurser utifrån – komma igång med ett arbete kring sorg och död?

Samarbetet mellan kyrkan och kommunen behöver utvecklas. Gruppen tror att även kommunens organisation nu är så slimmad att ett utökat samarbete med kyrkan inte riktigt finns på

Siv Bergman

Sonia Forsberg

Monica Ljungberg

Johanna Christensen

kartan – trots att det är just i den situationen alla goda krafter behöver samverka.

I diakonipastoralen står det: ”I diakonin innefattas ... alltifrån hembesök och sorgegrupper till offentlig kritik av samhällsföreteelser som gör människor illa.” Offentlig kritik är inget främmande för den här gruppen. Borgvattnet är den av församlingarna som varit mest kritisk gentemot de kommunala myndigheterna. Det har handlat om skolan och om äldreboendet.

– Och i Kälarne (Hällesjö-Håsjö församling) skulle högstadiet läggas ned i höstas. Kyrkorådet gjorde en skrivelse till kommunen där man argumenterade för att få behålla högstadiet.

Nu ligger frågan på is. Ingen törs röra den inför valet hösten 2014. Men människor tog kontakt och tyckte att det var bra att kyrkan agerat.

I Borgvattnet har människor som tidigare gått ur kyrkan återvänt för att församlingen gjort bra saker för bygden. Senast handlade det om att församlingen gick i borgen med 700 000 kronor för att möjliggöra bergvärme i det kooperativa äldreboendet Borggården. Bygdepolitisk diakoni skulle man kunna kalla detta.

Borggården hör till de centrala och viktiga institutionerna i Borgvattnet. Där byggs gemenskap och sammanhållning, där delas information. Och Borggården betyder arbetstillfällen.

Att Borggården fortsätter fungera är dessutom avgörande för att affären i Borgvattnet ska kunna leva vidare.

Diakoniprojektet har haft betydelse på andra sätt också. Sonia Forsberg berättar att hennes syn

på diakoni har förändrats. Tidigare tänkte hon att diakoni är en särskild verksamhet, att diakonen är den som ansvarar för vård och omsorg, ser och visar på möjligheter till hjälp och förändring. Har man ingen diakon så har man ingen diakoni.

– Nu tänker jag annorlunda, säger hon.

En längre version av samtalet med arbetsgruppen i Håsjö pastorat kan läsas på internwww.svenskakyrkan.se/harnosandsstift.

Att gå vidare med

- Besöksgrupper
- Sorgegrupper
- Flyktingarbete
- Samarbetet med kommunen
- Fortsatt bygdeengagemang

Diakoni når "de andra"

BRÄCKE-REVSUND

Diakoni betyder mycket i församlingen. Den når människor som inte annars går i kyrkan. Det säger diakoniprojektets arbetsgrupp i Bräcke-Revsund pastorat, Doris Svensson, Gudrun Eriksson, Gunilla Skoglund och Monica Drugge Hjortling.

Doris Svensson har ett par exempel på hur diakoni når andra. Må bra-kör är ett. Dit kan man komma även om man inte tycker att man platsar i kyrkoken. Man är med för att det är roligt att mötas och sjunga och upptäcker att man mår bra av det.

Akvarellmålning är ett annat exempel på verksamhet som man inte går ut med att det handlar om diakoni men som har betydelse för gemenskap och omsorg.

– Båda är också exempel på sådant som man längtar efter, säger hon.

Kanske är det också ett inslag i diakoni: att hjälpa människor hitta något att längta efter.

Gudrun Eriksson fortsätter på längtans-temat och berättar om äldreboendet i Fanbyn. Pastoratets projektanställda diakon gör regelbundna besök och församlingen har gudstjänster där. Gudrun ser hur de boende längtar efter de här besöken.

Gunilla Skoglund berättar om familjecentralen som kyrkan driver i egna lokaler tillsammans med kommun och landsting, en mötesplats för föräldrar med små barn.

– Till församlingens verksamhet i familjecentralen kommer också familjer som inte är medlemmar i Svenska kyrkan, men det är klart att vi ska ta emot dem också, säger Gunilla.

Kyrkan är inte bara till för sig själv eller för de egna medlemmarna.

– Diakoni fångar upp människor i utanförskap och illustrerar att kyrkan betyder en del i bygden, säger Monica Drugge Hjortling.

Arbetsgruppens engagemang i diakoniprojektet

har resulterat i en diakonipastoral för varje pastorat. För Bräcke-Revsunds del har pastoralen nu beslutats i båda kyrkoråden och ska användas och uppdateras.

– Pastoralen säger att det här har vi och det här behöver vi, säger Monica Drugge Hjortling.

Vilket stöd kan diakonin i pastoratet behöva fortsättningsvis, till exempel från stiftet?

– Vi hoppas ju på en diakontjänst, säger

Monica. Om det inte är möjligt så har vi ändå behov av den diakonala kunskapen.

I båda fallen behöver diakonin stöttas. Det är lätt, säger hon, att man blir sig själv nog, men man måste inse att man inte alltid har all den kompetens som behövs.

– Det behövs någon som håller ihop det diakonala arbetet och som har ansvar för att skapa en bra struktur, säger hon.

Det behövs också någon som kan leda det ideella arbetet och någon som kan gå in i samarbete med till exempel kommunen. Det är inte säkert att det kan hanteras på ideell basis.

– Samarbetet med kommunen behöver bli bättre, säger Monica. Kyrkan kan göra vissa saker där kommunen inte räcker till. Ibland kan kyrkan vara föregångare/inspiratör/profet/kritiker.

Finns det diakoni man nu är särskilt bra på i pastoratet? Den frågan besvarar gruppen spontant med ett "det vet vi inte". Men sedan dyker det upp den ena efter den andra verksamheten som har ett diakonalt innehåll:

Doris Svensson

Gudrun Eriksson

Gunilla Skoglund

Monica Drugge Hjortling

- Kyrkkaffet är viktigt för att skapa gemenskap, för att se varandra.
- Nattvandrare i centralorten. Det har länge varit stöktigt bland ungdomarna i Bräcke.
- Unga konfirmandledare är man bra på – nu är de kring 40 stycken. De är ideella och vill hjälpa till. Det är bra, inte bara för församlingarna utan för hela samhället.
- Byskvaller i Sundsjö. Detta har, liksom symötena, en viktig funktion som mötesplats, möjlighet att bryta ensamhet och fånga upp personliga behov.
- Sopplunch i Bräcke. Det gäller att hitta de arbetsformer som passar och fungerar.

Vad är det då som behöver göras som inte görs i dag?

- Må bra-kören behöver komma igång.
- Man kan jobba med hantverk, utsmyckning och liknande, arbetsformer där man kan ta hand om människor som behöver fångas upp.
- Besöksgrupper behövs. För att de ska fungera behövs ledare och ledarutbildning.
- Samarbetet med kommunen behöver förbättras och få fastare former. Kyrkan har, säger Monica Drugge Hjortling, kört sitt eget race och själv varit en orsak till att det ser ut som det gör nu
- Stödet till barnfamiljer kan utvecklas. Många familjer har inte råd att skaffa till exempel fritidsutrustning till sina barn. Kyrkan skulle kunna organisera ett "förråd" för utlåning eller uthyrning. Kanske finns det fonder och stiftelser som skulle kunna utnyttjas.

En längre version av samtalet med arbetsgruppen i Bräcke-Revsund kan läsas på internwww.svenskakyrkan.se/harnosandsstift.

Att gå vidare med

- Diakontjänst alternativt diakonal kompetens i annan form
- Samarbetet med kommunen
- Verksamheter som når även dem som inte är "kyrkobesökare"
- Besöksgrupper
- Stöd till barnfamiljer.

Landet mittemellan
hav och fjäll

BRÄCKE-RAGUNDA KONTRAKT AV KRISTINA SOHLBERG

Kontraktet ligger i kommunerna Bräcke och Ragunda och är beläget mellan Höga kusten och fjällvärlden, ganska precis mitt i Härnösands stift.

Kontraktet är indelat i fyra pastorat och sju församlingar:

- Ragunda och Fors är två församlingar och två pastorat som samverkar.
- Håsjö pastorat består av de tre församlingarna Borgvattnet, Hällesjö-Håsjö och Stugun.
- Bräcke-Revsunds pastorat består av de två församlingarna Bräcke-Nyhem och Revsund, Sundsjö, Bodsjö.

Håsjö pastorat ligger i både Bräcke och Ragunda. Det finns en Europaväg i kontraktet och järnvägen genom Bräcke har förbindelser med Sundsvall i öster och Östersund i väster. Det finns ingen flygplats i kontraktet.

Kontraktet har minskat sin befolkning med 26 procent under de senaste 30 åren. Enligt Svenska kyrkans statistik var folkmängden i kontraktet 12 121 invånare år 2012 varav 9 690 personer var medlemmar i Svenska kyrkan:

- I Fors pastorat är 1 026 medlemmar av 1 277 invånare, 80 procent.
- I Ragunda pastorat är 2 225 medlemmar av 2 665 invånare, 83 procent.
- I Håsjö pastorat är 2 403 medlemmar av 2 872 invånare, 84 procent.
- I Bräcke-Revsunds pastorat är 4 036 medlemmar av 5 307 invånare, 76 procent.

Församlingarna är olika varandra på en del sätt. I Borgvattnet är 89 procent av befolkningen medlemmar. I Bräcke-Nyhem är 76 procent medlemmar. Något färre än genomsnittet i Härnösands stift upprätthåller den kyrkliga seden i kontraktet, traditionen att gå i kyrkan, vigas där och döpa sina barn.

Ragunda och Bräcke kommuner ligger i Jämtland mitt emellan Höga kusten och fjällvärlden, ganska precis mitt i Sverige. Totalt bor där 12 121 personer. Kommunerna har minskat sin befolkning med 26 procent under de senaste 30 åren.

År 1950 bodde det 12 286 personer i Bräcke kommun. Idag är där hälften så många, 6655. Ragunda kommun har 5466 invånare. År 2013 kunde dock Ragunda kommun se en ökning av befolkningen på grund av att de har tagit emot flyktingar, som stannat efter att de fått uppehållstillstånd.

Ragunda och Fors församlingar

Ragunda och Fors församlingar har befolkningen minskat under den senaste tioårsperioden. Det gör att medelåldern är hög, vilket i sin tur medför att församlingarna har en hög dödlighet och få födselar. Av de boende i Ragunda-Fors är cirka 84 procent medlemmar i Svenska kyrkan. Församlingsbor mellan 18 och 24 år flyttar på grund av studier och/eller arbetsbrist. Ett litet antal barnfamiljer och hemvändare flyttar in och en mindre inflyttning sker från utlandet. Tre förskolor och tre grundskolor finns i församlingarna.

Arbetslag

Ragunda och Fors församlingar har samma kyrkoherde och arbetslag, men är ändå två olika pastorat. Förutom kyrkoherden finns en komminister, två musiker på 150 procent, två pedagoger på 150 procent, en församlingssistent på 50 procent, 3 vaktmästartjänster varav 2 är heltid och 1 är 75 procent. Därutöver har man frivilliga medarbetare och säsongsanställda.

Ekonomi och resurser för diakonal verksamhet

Budget för gruppverksamhet och besöksverksamhet upprättas för varje år. Det finns en gåvofond, ”Vardagsljus”, som boende i församlingarna både kan skänka pengar till och ansöka om bidrag från. Det finns en blomsterfond och ur den tas pengar vid uppvaktningar etcetera. Det finns också gåvomedel till diakonala ändamål.

Komministern ägnar mycket av sin tid åt församlingarnas diakonala uppdrag. Det gör även kyrkoherden. Han uppskattar att ungefär 350 000 kronor per år går till diakoni. I den summan ingår tiden, som kyrkoherden och komministern avsätter för diakoni.

Diakoni i Ragunda och Fors församlingar

I församlingsinstruktionerna beskriver man det diakonala uppdraget så här:

- Diakoni är kyrkans tjänande för människan, kristen tro omsatt i praktisk handling.
- Att stå på de svagas sida och försvara människors rätt omfattar hela kyrkan.
- Att ge röst åt de som inte orkar eller kan föra sin egen talan.
- Att uppmärksamma och synliggöra de människor, som befinner sig eller upplever sig finna sig i en utsatt situation
- Att lyssna, se, bekräfta och stärka de individer, som kommer till oss och de vi når genom uppsökande verksamhet.
- Vår förebild i att tjäna är Jesus: ”Den som vill vara stor bland er skall vara de andras tjänare”(Matt 20:26).

Diakonal verksamhet

Syftet är att möta människor i olika åldrar, som på olika sätt är i behov av medmänsklig omsorg:

- Trivselträffar, mötesplats och forum för gemenskap, varje månad utom på sommaren.
- Trivselgruppen – aktiviteter på äldre- och satelitboenden för de boende och andra intresserade
- Uppsökande verksamhet för att möta människor i behov av särskild omsorg.
- Besöka människor som frågar efter kontakt
- Födelsedagsgruppen, organiserar och genomför uppvaktningar av de som fyller 80, 85, 90, 95 år och däröver varje år med en blomma. Ragunda blomsterfond finansierar detta.
- Stickkafé varje vecka, en mötesplats för daglediga. Deras alster bidrar till församlingens hjälpverksamhet
- Livstolkning på vita duken – filmkvällar med

Ragunda gamla kyrka.

Ragunda kyrka.

Fors kyrka.

ett intressant innehåll. Samtal om filmen och fika efteråt.

- Samlar valda ombud för SKUT och Kyrkans internationella arbete.
- Ordnar en subventionerad resa under sommaren till ett intressant resmål.
- Rekryterar, uppmärksammar och uppmuntrar alla som arbetar frivilligt i församlingen.

Samverkan/ samverkanspartners

Församlingarna samverkar med ideella organisationer, kommunen och andra aktörer när det uppstår sådana behov och önskemål. Församlingarna vill gärna utöka det samarbetet.

Genom några av sina verksamheter har pastoratet kontinuerlig kontakt med skola och äldreomsorg i kommunen. Församlingarna vill vara en resurs i samhället när det gäller arbetet med utsatta grupper och finns därför med i kommunens POSOM-grupp (psykiskt och socialt omhändertagande).

Ragunda och Fors församlingar vill även utöka samarbetet med andra församlingar och pastorat i kontraktet.

Mål

Det ska finnas ett diakonalt förhållningssätt i allt som görs i pastoraten. Där har alla medarbetare ett gemensamt ansvar. I alla kontakter med

församlingsbor vill man förmedla att alla människor är lika mycket värda och bör tas på allvar. Ålderstrukturen i församlingarna är sådan att det diakonala arbetet till stor del varit inriktat mot de äldre och sjuka. Idag bedriver Ragunda-Fors en diakonal verksamhet, som också innefattar barn, ungdomar och hela familjer.

Framtida behov

Att skingra ensamheten är ett behov, som man märkt av i pastoraten. Där finns en stor del ensamboende, änkor/änklingar, som behöver komma in i ett sammanhang. Församlingarna har även församlingsbor i medelåldern, som behöver kontakt på olika sätt.

Att skapa mötesplatser för församlingsbor är en del av målsättningen med Ragunda/Fors diakonala verksamhet och att se varje människas enskilda behov.

Den diakonala verksamheten måste ha en beredskap att formas och omformas utifrån det behov som finns i församlingarna. Därför är det viktigt för församlingarna att följa med i samhällsutvecklingen.

Håsjö pastorat

Håsjö pastorat har 2872 invånare och av dessa är 2403 medlemmar i Svenska kyrkan. Håsjö pastorat består av de tre församlingarna Borgvattnet, Hällesjö-Håsjö och Stugun. Kyrkoherden för pastoratet är även prost för kontraktet.

Arbetslag

De tre församlingarna har ett och samma arbetslag, som förutom kyrkoherden består av en komminister och två musiker, en kanslist på 50 procent och sex vaktmästare varav fem är på heltid och en på halvtid.

Diakoni enligt Håsjö pastorat

Evangeliet omsatt i praktisk handling är pastoratets definition av församlingens diakonala uppdrag. I det uppdraget innefattas allt som kan höja livskvaliteten för människor – alltifrån hembesök och sorgegrupper till offentlig kritik av samhällsforeteelser som gör människor illa. Ansvaret för församlingarnas diakoni ligger på kyrkorådet. Dock strävar församlingarna efter att varje kyrkotillhörig utövar diakoni. Diakoni är att dela tankar, känslor, nöd och glädje, enligt Håsjös diakonipastoral. Församlingarna strävar efter att med Jesus Kristus som förebild tjäna sin nästa inte bara i ord utan också i handling. Till exempel visar det sig så här i församlingarna:

- Delar tankar, känslor och visa att man ser och stöttar.
- Erbjuder mötesplatser för att bryta ensamhet, förtvivlan och hjälplöshet.
- Stöttar människor i livets olika skeenden, psykologiskt och andligt.
- Samverkar med och ger stöd åt människovårdande instanser och föreningar.
- Aktivt uppmuntrar och genom organiserad besökstjänst förlöser församlingsbor till att vara medmänniskor och medvandrare.
- Strukturerar församlingens arbete så att tid ges till enskilda samtal och hembesök.

Ekonomi och resurser

Kyrkoherden har ansvaret för samordning av det diakonala arbetet. I pastoratets budget avsätts medel för diakoni i en gemensam pott för församlingarna. Varje församlings kyrkoråd har också egna medel som kan användas för diakoni.

I komministerns tjänst ingår diakonalt arbete med cirka 10 procent. Diakoni ingår även i kyrkoherdens tjänst. Musikerna använder i viss mån sin tid och sina resurser, till församlingens diakonala uppdrag. Uppskattningsvis går 100 000 kronor av pastoratets budget till diakoni.

I samband med församlingarnas arbete med verksamhetsplan och budget för kommande år, diskuteras och prioriteras vilka insatser som ska göras inom det diakonala området.

Mål

Håsjö pastorat har som mål att skapa goda möten med församlingsborna. Mötesplatserna i församlingarna ska erbjuda var och en vad han/hon behöver på sin livsväg, där han/hon befinner sig just nu. Det ska finnas plats för dem som ”bara” vill komma på till exempel musikgudstjänster eller de stora helgerna. För den som vill sitta ensam i kyrkbänken, tända ett ljus, ströva på kyrkogården.

Dialog är ett väsentligt diakonalt förhållnings-sätt, enligt diakonipastoralen. Människor berikar varandra när de möts i dialog och utbyter tankar, känslor och erfarenheter. Dialoger behöver inte alltid kläs i ord. I mötet ska helst två vägar öppnas. Den ena leder inåt mot det egna jaget, det vill säga själens möte med Gud. Inom varje människa finns Guds rike. Den andra vägen leder utåt, från isolering och inkräkthet, ut till andra. Kristenlivet är starkt inriktat på vår nästa. Guds rike ska också sökas utanför oss. Trons gestaltning får inte hindra mötet.

Framtida behov

Håsjö nya kyrka

Stugun nya kyrka.

Stugun gamla kyrka.

Håsjö gamla kyrka

Borgvattnets kyrka.

Församlingarna bygger sitt diakonala arbete på engagerade och intresserade medarbetare. Det är i deras möten med andra, som församlingsbor får möta företrädare för den kristna kyrkan.

För detta krävs både anställda och frivilliga personer. Pastoratet är beroende av frivilliga resurser för att kunna utöva församlingarnas diakoni. Pastoratet har som målsättning att engagera fler församlingsbor i alla åldrar till besöks- och frivilligrupper, som kan besöka och samtala med församlingsbor i hemmet eller på äldreboenden.

Borgvattnets församling

Borgvattnet är den minsta församlingen med 138 medlemmar. Ändå samlar kyrkan procentuellt sett många kyrkobesökare i Borgvattnet. Cirka 10 procent av församlingsborna brukar besöka kyrkan när det är gudstjänst. Äldreboendet Borggården i Borgvattnet utgör, tillsammans med affären och kyrkan, navet i det diakonala arbetet i församlingen. På Borggården har församlingen lokaler för möten och där firas också gudstjänst en gång per månad.

Den till invånarantalet lilla församlingen är utspridd på ett antal byar på en stor geografisk yta. Detta påverkar möjligheten att samla människor och att göra hembesök. För att kunna möta människor strävar församlingen efter att samarbeta med de olika föreningar som finns i byarna.

Genom att använda redan befintliga mötesplatser kan församlingen komma i kontakt med församlingsborna och skapa plats för det goda samtalet samt ge församlingsborna den omsorg de kan vara i behov av.

Hällesjö-Håsjö församling

De cirka 1150 församlingsborna bor till övervägande del i byar runt om i församlingen. Den största orten är Kälarne med äldreboendet Tallgläntan, en förskola och en grundskola. Där finns också några större arbetsplatser och service i form av affärer och bensinstation. Utanför Kälarne finns det två förskolor till. Församlingens kyrkor ligger utanför Kälarne och så även de egna samlingslokalerna.

Den stora geografiska spridningen gör att det

finns flera olika mötesplatser inom församlingens område. Detta ställer krav på det diakonala arbetet. För att nå ut till alla krävs mycket tid till resor. Därför strävar församlingen efter att samarbeta med de olika föreningar och organisationer som redan finns. De aktiviteter och samlingar som dessa genomför är en utmärkt möjlighet för församlingen att nå församlingsborna.

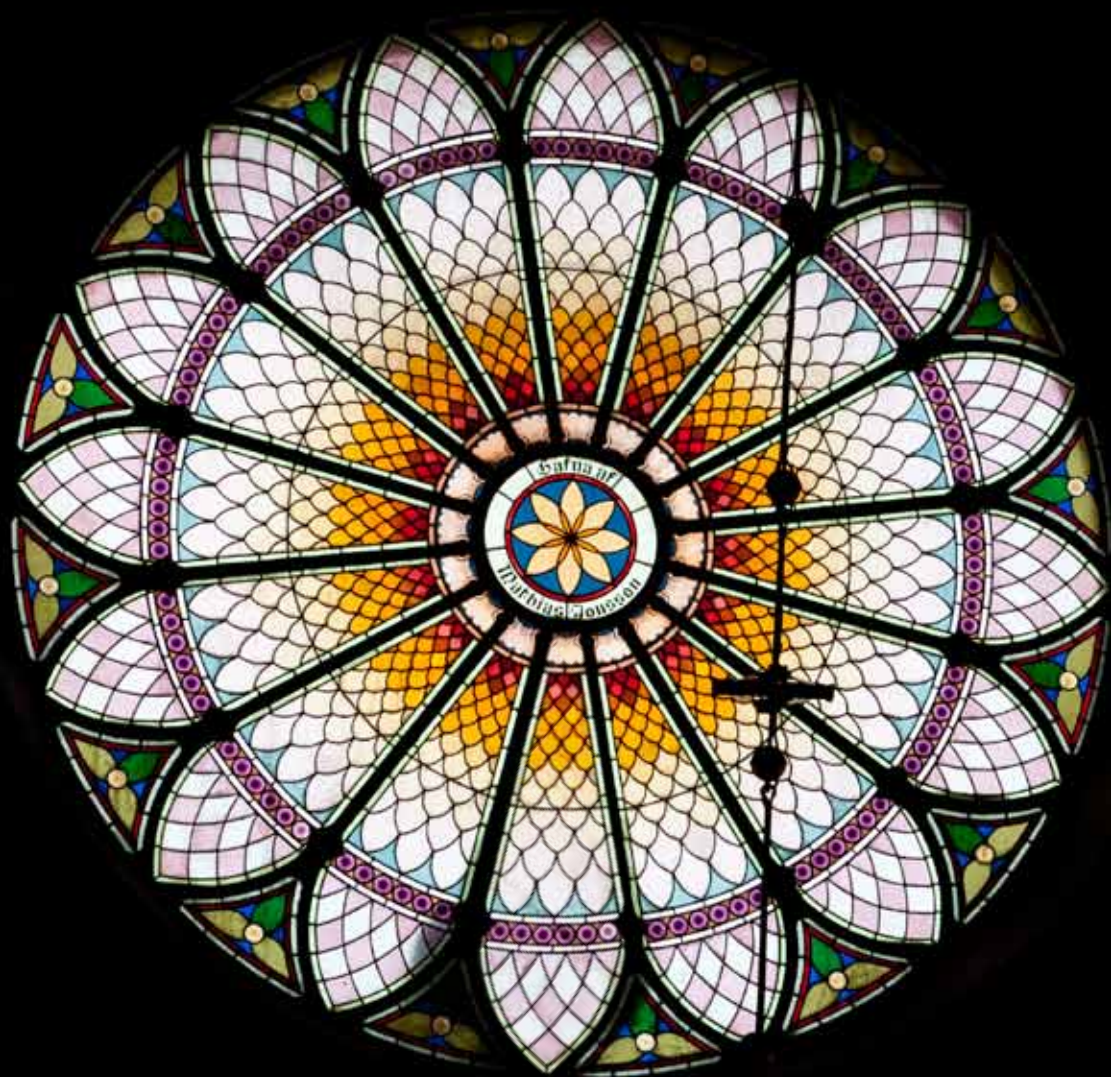
På Tallgläntan besöker representanter för församlingen regelbundet de boende, både vid andakter och vid enskilda besök.

Stuguns församling

Församlingen med 1150 medlemmar domineeras av centralorten Stugun där nästan hälften av församlingens innevånare bor. Övriga bor i byar runt om i församlingen. I Stugun finns tre förskolor, en grundskola och äldreboendet Borgegården. Där finns också service i form av affärer, bensinstation och arbetsplatser. Församlingen har egna samlingslokaler intill en av kyrkorna.

Mycket av församlingens diakonala arbete bedrivs inom Stuguns tätort. Där sker möten med människor på förskolorna, på skolan och på Bergegården. Men möten sker också på de övriga serviceinrättningar som finns på orten. För att kunna nå så många som möjligt av församlingsborna söker församlingen samarbete med alla de föreningar som finns i bygderna. Dessa aktiviteter och samlingar är en utmärkt möjlighet för församlingen att nå församlingsborna.

Landet mittemellan hav och fjäll

Bräcke-Revsunds pastorat

Folkmängden i pastoratet är 5 372 invånare varav 4 128 är medlemmar i Svenska kyrkan. I Bräcke-Revsunds pastorat ingår de två församlingarna Bräcke-Nyhem och Revsund, Bodsjö, Sundsjö. Pastoratet har fem kyrkor samt Hunge kapell. Befolkningen har minskat och cirka 25 procent av dem som bor i pastoratet idag är över 65 år. Sundsjöbygden har dock en yngre befolkning än övriga områden.

I Bräcke finns en grundskola klass 0–9 och en förskola. Gällö har en grundskola klass 0–9 och en förskola. Fjällsta och Pilgrimsstad har låg- och mellanstadieskolor. I Bräcke finns en gymnasieskola samt två förskolor.

I Bräcke-Nyhem församling bor 2 310 personer varav 1 744 är medlemmar och i Revsund, Sundsjö, Bodsjö församling har 3 062 invånare varav 2 384 är medlemmar.

Arbetslag

Pastoratet har 16 anställda personer, tillsammans 12 heltidstjänster samt frivilligarbetare. Två präster, varav en kyrkoherde, tre församlingsassistenter, en kanslist, två kantorer, fem vaktmästare, två deltidsanställda vaktmästare på 75 procent, samt säsongsanställda, två lokalvårdare (genom Samhall).

Bräcke-Revsunds pastorat har haft diakontjänster från 1996 och fram till 2007. Från 2012 har man en tillfälligt anställd diakon på 50 procent.

Diakoni enligt Bräcke-Revsunds pastorat

”Diakoni är uppdraget till kyrkan, grundad i Kristi kärlek, att genom delaktighet, respekt och ömsesidig solidaritet möta varandra i utsatta livssituationer.”

Enligt Kyrkoordningen är församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt att utöva diakoni och mission.

I församlingarnas församlingsinstruktion från 2010 står det att diakoni är att: ”genom delaktighet, respekt och ömsesidig solidaritet, med Jesus

som förebild möta människor i utsatta livssituationer. Att ge människor som befinner sig i samhällets marginal en plats i församlingens mitt. Uppgifterna kan vara samtal/själavård, sociala insatser, uppsökande verksamhet, rekrytering, utbildning och ledarskap inom diakonins arbetsfält. Diakonin handlar även om alla människors rätt till frihet från förtryck och solidaritet med de svaga.”

Ekonomi

För 2013 finns en budget på 416 900 kronor för diakoni- och församlingsverksamhet. (I detta ingår lönen till en tillfälligt anställd diakon.)

Ett antal fonder som kan vara möjliga att söka medel från finns i pastoratet. Pastoratet har också stiftelser som kan vara användbara i det diakonala arbetet.

Diakonala behov och pågående verksamhet

I samhället finns det människor som befinner sig i utsatta situationer av olika skäl. Det kan bero på samhällets omstruktureringar, missbruk, sjukdom och sociala problem.

Diakoni är att ge människorna det stöd de har rätt till, stärka deras självkänsla, se möjligheter och få uppleva vad kristen människosyn är.

Genom olika verksamheter når församlingarna ut till församlingsborna:

- Familjecentral, drivs i samverkan med landsting, kommun och Svenska kyrkan
- Träffar med unga ledare
- Uppsökande verksamhet på skolan
- Missionsafton
- Hembesök
- Akvarellmålning
- Cafëveksamhet
- Körverksamhet
- Samtal om tro, religion och livsåskådning
- ”Byskvaller” (stavgång, lunch och föredrag)
- Mammakvällar
- Syföreningar
- Ulvsjöträff- mötesplats för daglediga

Nyhems kyrka

Bodsjö kyrka

Landet mittemellan hav och fjäll

Revsund kyrka.

Sundsjö kyrka

Bräcke kyrka

Samarbete

Samarbete med kommunen bedrivs i skolan, familjecentralen och barnkörverksamheten. Kyrkan finns också med i POSOM (psykiskt och socialt omhändertagande) samt i Brottsförebyggande/folkhälsorådet som finns inom kommunens ansvarsområde. Där finns även polisen och landstinget representerade.

Landstinget medverkar i familjecentralen. Kyrkan samarbetar med Röda korset och Rädda barnen vid olika evenemang där församlingsbor möts för gemenskap, stöd och hjälp. Kyrkan samarbetar också med hembygdsföreningarna i kommunen, Lions, Sundsjö idrottsförening, Ångbåtsföreningen Alma, Elimförsamlingen och Katolska kyrkan, framförallt vid gudstjänster men även vid vissa verksamheter.

Med utgångspunkt i församlingsinstruktionen försöker vi möta de behov som finns hos människorna i vårt pastorat utifrån de resurser vi har och i samverkan med andra aktörer/organisationer samt frivilliga. En utveckling av pågående aktiviteter är önskvärd.

Framtida behov

- Besöksgrupper som riktar sig både mot äldre och mot
- Samtalsgrupper för sörjande en tid efter begravningen
- Stöd till barnfamiljer som är ekonomiskt utsatta
- Caféverksamhet som mötesplats och tillfälle till gemenskap för människor i utsatthet (invandrare, arbetslösa, sjukskrivna, missbrukare och ensamma)
- Studiecirkel tillsammans med Sensus (hantverk, trädgård, sjung och må bra)
- Utbilda frivilliga medarbetare för diakonalt arbete.
- Ett bättre samarbete med kommunens vård och socialtjänst
- Återuppta utbytet med kommunen gällande övergripande frågor som ekonomi etcetera.

”We have a dream” att våra församlingar i framtiden ska ha en heltidsanställd diakon som kan organisera och bedriva de verksamheter som vi ser angelägna och att dessa ges möjlighet till utveckling. Diakonens uppgift är att leda församlingens diakoni samt arbeta för samverkan med övriga välfärdsorganisationer i samhället.

MINORITETER I KONTRAKTET

Samer

Bräcke och Ragunda kommuner är inget samebyområde men det finns renskötare som har vinterbete i östra Jämtland.

Finskspråkiga (2008 års statistik)

Antal födda i Finland var 102 personer (1,8%) i Ragunda och 82 personer (1,2%) i Bräcke.

Antal med minst en förälder född i Finland var 137 personer (2,4%) i Ragunda och 127 personer (1,8%) i Bräcke.

Antal med minst en far- morförälder född i Finland är 129 personer (2,3%) i Ragunda och 158 personer (2,3%) i Bräcke.

Flyktingar i Bräcke

Enligt kommunchef Bengt Flykt har Bräcke ett avtal med länsstyrelsen i Jämtland om att ta emot cirka 45 flyktingar per år.

Dessa personer har uppehållstillstånd. De senaste åren har det faktiska mottagandet varit större på grund av anhöriginvandring. Idag finns inga planerade asylboenden. (september 2013).

Flyktingar i Ragunda

Ragunda kommun fick 2013 ta emot 40 kvotflyktingar och 15 egeninvandrade, alla med uppehållstillstånd. Ragunda har ett avtal med länsstyrelsen om att ta emot minst 20 kvotflyktingar per år. När de har bostad i Sverige med uppehållstillstånd i två år blir de svenska medborgare. Ragunda arbetar för att så många som möjligt ska stanna på orten.

I det arbetet är kommunen väldigt intresserad av att samarbeta med Svenska kyrkan i Ragunda-Fors. Även om det är positivt för kommunen att få fler invånare, krävs en del arbete för att de nyanlända ska känna sig integrerade i det svenska samhället. Där ser kommunen Svenska kyrkan, som en bra samarbetspartner.

KÄLLOR: Gabrielle Jacobsson, präst och kontaktperson för Samiskt resurscentrum i Västra Storsjöbygden, Minna Lehto, diakon och kontaktperson för Sverige – finskt resurscentrum i Sundsvall, Bo Sveningsson och Elisabeth Jonson, handläggare vid Ragunda kommun

Församlingarnas olikheter

Församlingarna i kontraktet är på flera sätt påfallande olika. Forskaren Stig Linde beskriver här några lokala kännetecken.

Håsjö pastorat

Ett intressant karaktärsdrag i det som presenteras som församlingarnas diakonala ansvar är det lokala engagemanget för bygden i Borgvattnet. Det kooperativa äldreboendet där beskrivs i diakonipastoralen som ett nav för det diakonala arbetet i församlingen. Där har kyrkan en lokal för möten och där firas gudstjänst en gång i månaden. Ett exempel på den nära relationen mellan bygdeintresse och församling är Borgvattnets församlings kyrkoråds beslut att – när kommunen först avslagit ansökan från äldrekooperativet – gå i borgen för äldreboendets projekt att borra för bergvärme.

Men det finns också andra bilder. I en intervju med kyrkorådets ordförande i Hällesjö-Håsjö pekar hon på det som hon saknar. Det kommer inte längre folk till församlingsaftnar. Hon skulle också vilja ha ett aktivare internationellt arbete. Församlingen har ingen besökstjänst, ”det är någon person som måste hålla i den”. Själv anordnar hon tillsammans med andra föreningsengagerade i bygden och ABF trivselträffar, som ibland är i församlingshemmet.

För komministern i pastoratet är församlingarnas tre kyrkorådsordförande och andra kyrkvårdar viktiga informanter och nyckelpersoner. De har den lokala kunskapen om församlingen när en präst kommer ny, och är behjälpliga med förankringen. Stuguns ordförande är bland annat vice ordförande i hembygdsföreningen och aktiv i PRO. ”Ofta ses man som representant för kyrkan när man är i andra föreningar, eller när man ses på byn”.

Kyrkvårdens uppgift såsom den beskrivs är mer än att tjänstgöra i söndagens gudstjänst där man både hälsar välkommen och är med och delar ut nattvarden. För några kan det i kyrkvårdsuppdraget även ingå att medverka vid begravningsgudstjänster. Det kan också vara att

skjutsa den som behöver det till gudstjänsten, koka kaffe, baka och sjunga i kör. ”Man är i ett nät” beskriver ordförande i Borgvattnet sin roll: ”Det jag gör, gör jag i kyrkans namn”.

Komministern i pastoratet, Siv Bergman, kom ny till pastoratet året innan projektet började. Hon gör bland annat hembesök med anledning av äldres högtidsdagar. Hon bor i pastoratet och anger också detta när hon presenterar sig. Ett hembesök kan innefatta samtal om personens historia, familjens husdjur, krämpor, inbjudan till Trädgårdsgudstjänst, utdelande av välsignelse och frågor om samarrangemang vid skörde gudstjänst med den lokala LRF-föreningen.

Bräcke-Revsunds pastorat

I Sundsjö församling i Bräcke-Revsunds pastorat samlas man regelbundet till ”Byskvaller” i församlingshemmet. Olika byar tar ansvar för att berätta sin historia. Soppa med hembakat serverades vid den oktobereftermiddag 2013 då diakoniprojektet presenterades för femtiotalet deltagare. Det hela organiseras av ideella krafter.

I Gällö bjuder församlingen in till familjecentralen två förmiddagar i veckan. Den är förlagd till kyrkans hus i Gällö. Dit kommer regelbundet barnsjuksköterskan för att möta familjerna med små barn (0–6 år). Hon menar att det finns stort behov av mötesplatser, inte minst för invandrade familjer och tycker att verksamheten bör kallas ”familjecentralsliknande verksamhet”, eftersom det förutom BVC-mottagning även ska finnas en forskollärare och en socionom. Det senare fattas, enligt de ansvariga, socialtjänstens närvaro i Gällöverksamheten verkar vara nedprioriterad.

Bräcke kommun driver en familjecentral i tätorten Bräcke, men utan kyrkans hjälp. Att församlingen står som lokal värd i Gällö beror på ett initiativ från landstingets utredare av

familjecentraler som också satt i kyrkorådet, samt att församlingen fick nya lokaler med bra möjligheter. När vi är på besök kommer en av församlingens musiker och sjunger med deltagarna. Församlingsassistenten som ansvarar för verksamheten från kyrkans sida bjuder också in till ”mamma-kvällar med matlagning.”

– Om båda föräldrarna är arbetslösa behöver man komma ifrån varandra. Då är mamma-kvällarna gudomliga, säger Gunilla Skoglund, ansvarig församlingsassistent.

Barnsjuksköterskan säger att hon försöker hålla sina föräldragrupper i Familjecentralen för att alla ska veta om att de finns. ”Men det är många som jag tycker ska vara här som inte kommer”, menar Gunilla. Somliga vill inte gå hit för att det är kyrkan, säger hon. För andra spelar det mindre roll att det är kyrkan som är drivande, och både Gunilla och BVC-sköterskan menar att det är neutralt.

I Gällö är det skolan som ansvarar för ungdomsgården, i Kälarne och Pilgrimstad är det föreningslivet. Men i Bräcke delar Svenska kyrkan och en grupp föräldrar på ansvaret för fritidsgården som ligger i skolans källarplan. För Svenska kyrkans del är det en av församlingens två församlingsassistenter, Marcus Reinholz, som ansvarar. Kommunen finansierar insatsen med fem timmar i veckan. Målgruppen är ungdomar från årskurs sex till tjuugo år. Marcus jobbar halvtid i församlingen och studerar teologi på distans. Med sig på ungdomsgården har han några ”ministranter”, församlingens unga ledare som rekryteras från de nykonfirmerade. Kyrkan får inte profilera sig på ungdomsgården berättar Marcus. Vad krävs då för att jobba med ungdomsgården?

– Du måste ha en förståelse för ungdomarna, inte ställa dig över dem. Jag spelar också datspel och lyssnar på Metal. Jag stämmer inte med stereotyperna. Man får tolerera att de är uppkäftiga, men inte att man betar sig, slåss eller spelar kränkande musik. Jag är inte rädd för att porta någon, säger Marcus Reinholz.

Marcus sitter också som representant i det lokala brottsförebyggande rådet. Enkäterna om ungdomars droganvändning i Bräcke ”ger tråkiga siffror.”

Ragunda och Fors församlingar

I Ragunda och även i Fors finns organiserade besöksgrupper. I Ragunda hålls gruppen samman av församlingens komminister Solbritt Mattsson. Hon har ett uttalat uppdrag att ägna sig åt diakonalt arbete, ett mått är 25 procent av sin tjänst, och beskriver att hon har färre gudstjänster för att hinna med det arbetet, ”ute på byn.”

En tanke med besöks tjänstens organisering är att det ska finnas någon frivillig medarbetare från varje del av församlingen. Inte bara för att besöka sina grannar, utan för att ha koll på hur människor har det och kunna hålla Solbritt underrättad när församlingens insats kan behövas. ”Ni är mina ögon,” säger Solbritt till besöksgruppen. Besöksgruppen ägnar sig främst åt att uppvakta församlingens äldre vid födelsedagar. Att besöka människor i svårare situationer är inte den huvudsakliga uppgiften. Även prästerna gör uppvaktningar, vilket är ett sätt att lära känna församlingsborna, men komministern menar att hon hellre försöker gå till ”ensamma och ledsna”.

Kvinnorna i besöksgruppen har god lokal kunskap och flera är engagerade i flera föreningar. Några har lång erfarenhet av att ha arbetat i människovårdande yrken. För uppgiften som besökare har man haft en studiecirkel. Tystnadspliktens innebörd diskuteras. Att man går på födelsedagsuppvaktning på församlingens uppdrag är ingen hemlighet, men hur det ser ut där ska inte föras vidare. ”Men om man går till någon som är ensam och sjuk, ska man inte berätta”, manar Solbritt som vill att besökarna i sådana lägen ska ha kontakt med Solbritt om detta.

Församlingens medarbetare har regelbunden kontakt med skolan och äldreboendena. Tillsammans med hemtjänstens personal anordnar Solbritt Mattsson och frivilliga medarbetare träffpunkter på ”satellitboenden” för äldre församlingsbor.

Anslagstavlan i Ragunda är full av möjligheter för den som vill. Kyrkan anordnar församlingsresor, filmkvällar, körer. Andra föreningar annonserar också. Solbritt Mattsson var i början av projektperioden ordförande i den lokala Röda korskretsen har samlingsplatsen Kupan med bland annat secondhand-försäljning. Men, som Solbritt säger, ”du går ingenstans om du är ensam, om du inte har någon att gå med.”

A top-down photograph of a person walking on a gravel path. The person is wearing a white lace dress and pink sandals. The path is covered with many small white daisies with yellow centers. The text "Inspiration och utbildning" is written in a white, cursive font in the upper left quadrant of the image.

*Inspiration
och utbildning*

"Ett rättighetsbaserat förhållningssätt i svenska kyrkan tittar på systemfel i samhället"

ELISABETH HJALMARSSON, HANDLÄGGARE FÖR KYRKA-SAMHÄLLSFRÅGOR VID KYRKOKANSLIET I UPPSALA.

Ett rättighetsbaserat arbete arbetar med grundorsakerna i samhället som skapar problem och utsatthet för människor. Arbetet utgår från FN:s mänskliga rättigheter som omfattar alla människor i världen. Målet är att åtgärda grundorsaker till människors problem för att förbättra deras livsvillkor i samarbete med de som är drabbade. Metoden bygger på människors delaktighet och syftar till egenmakt eller empowerment för varje individ.

Att arbeta rättighetsbaserat är både en metod och ett förhållningssätt. Det är en metod att arbeta med samhällsfrågor eller med ett påverkansarbete. Ofta arbetar Svenska kyrkan på individ- och gruppnivå.

I sitt arbete har man sällan för avsikt att förändra människors livsvillkor. Istället uppstår mycket diakonal verksamhet som ett svar på vad man upplever vara församlingsbornas behov. Ofta är man snabb med att sätta in åtgärder. Ibland saknas det en långsiktig planering och målsättning för verksamheten och arbetet.

Att använda sig av ett rättighetsbaserat förhållningssätt innebär att fokus flyttas från individen till grupper av människor. Man tittar på strukturer och/eller systemfel i samhället, som skapar problem i människors vardag.

Det vi kallar behov, kan översättas till rättigheter. Ett förhållningssätt där människor rustas att upptäcka sin egen potential och utveckla den, är en del i ett rättighetsbaserat förhållningssätt. Människor kommer då med sina berättigade

anspråk om saker de har rätt till. Det är något annat än att komma, som hjälpsökande med sina behov. Behov är förhandlingsbara och en bedömningsfråga. Rättigheter är något annat. Mänskliga rättigheter sätter människans värde i centrum.

För att förstå hur ett rättighetsbaserat arbetssätt fungerar, kan man se hur Rädda Barnen och Röda Korset arbetar. De arbetar efter dessa principer.

Kyrkans roll i ett rättighetsbaserat arbetssätt är att göra det möjligt för människor att leva ett värdigt liv, att göra anspråk på deras rättigheter gentemot de som har makten i samhället, skyldighetsbärarna.

- Läs mer om rättighetsbaserat arbete i Svenska kyrkan, se litteraturlistan.

Elisabeth Hjalmarsson

"Diakoni är att ha omsorg om människor i utsatta situationer."

Elisabeth Hjalmarsson

”Det ska vara lätt att hitta sin uppgift för den som vill göra en ideell insats i svenska kyrkan”

MIA WÅLSTEN, STIFTSPEDAGOG I HÄRNÖSANDS STIFT, OCH JANOLOF NORDSTRÖM, SAMORDNARE I IDEELLT FORUM I SVENSKA KYRKAN.

Rubriken är en slogan inom Ideellt forum i Svenska kyrkan, som vill visa på riktningen, dit vi förhoppningsvis är på väg. För att nå dit behöver vi fundera över hur vi leder frivilliga medarbetare ute i församlingarna. Vi behöver bli bra på att förstå de olika processerna som sker i frivilliggrupper. Gemenskapen kring uppdraget är väldigt avgörande för om man trivs.

Statistik visar att hälften av alla medlemmar svarar ja på frågan om de kan tänka sig att göra en ideell insats i Svenska kyrkan. Men hur hittar vi de som vill? En väg är att ställa frågan till dem vi möter om de vill engagera sig i församlingsverksamheten och vad de i så fall skulle vilja bidra med.

En annan väsentlig del är på vilket sätt och med vilket syfte vi välkomnar människor att engagera sig. Är det för att göra något, där det redan är bestämt vad som ska göras och på vilket sätt, är det troligen svårare att hitta en villig person.

Största hindren för att rekrytera volontärer är faktiskt kyrkans anställda och de redan engagerade volontärerna!

Då handlar det ofta om att redan engagerade volontärer och även anställda gärna vill bestämma hur saker och ting ska utföras.

Uppdraget måste vara utformat så att det är för människornas skull och inte för organisationens skull. Det är väldigt viktigt att ta till vara det engagemang, som den ideelle själv kommer med.

Sådant bör uppmuntras.

Orsakerna till att man engagerar sig är ofta att man har fått frågan eller känner att man vill göra något meningsfullt. Ett ideellt uppdrag ska vara roligt och omväxlande. Det är ofta givande att ha kontakt med människor, som ideell. Det kan dessutom vara meriterande för framtida yrken.

KOM-KYRKA ELLER GÅ-KYRKA?

I grunden handlar det mycket om vilken kyrksyn vi har.

Vill vi vara en kyrka, som kommer till människorna och skapar verksamheten tillsammans med församlingsborna eller väntar vi på att de ska komma till kyrkan och konsumera verksamhet? Är vi en ”gå-kyrka”, som går ut och verkar där människorna finns eller är vi en ”kom-kyrka”, som väntar på att folk ska komma till kyrkan på söndagarna? Någon har sagt att ”Svenska kyrkan är unik i sin oförmåga att bygga sin verksamhet på sina medlemmar”. Något många håller med om. Hur kan det förändras?

GODA EXEMPEL

”Tjenere som tjener de som tjener Tjeneren”

Kirkens SOS i Norge

Ett gott exempel är Norska kyrkans ”Kirkens SOS”. Det är liknande vår jourhavande präst

men de som svarar i telefon är volontärer. De har öppet dygnet runt. Cirka 1200 frivilliga är engagerade i kyrkans samtalsjour. De anställda är omkring 40 personer och deras uppgift är att rekrytera och handleda de frivilliga medarbetarna. De ideella är i ”frontlinjen” och inte de anställda.

Många vill ha ett sådant uppdrag men det är inte alla som är lämpliga. De anställda har till uppgift att engagera dem som anses vara lämpliga för uppdraget. De anställda rustar och handleder också de ideella hjälparbetarna. De som ringer till Kirkens SOS är i någon form av kris och i akut behov av att tala med någon. Undersökningar har visat att de hjälpsökande upplever att de får bättre hjälp och mer förståelse av en ideell medmänniska än från en professionell person. Det kan bero på att den ideelle har ett genuint intresse av att lyssna medan den professionelle gör sitt jobb.

Mia Wålsten,
stiftspedagog

JanOlov Nordström,
samordnare i Ideellt Forum
i Svenska kyrkan

"Teologiska grunder för diakonalt arbete"

ELISABETH CHRISTIANSSON, PREFEKT VID ERSTA/SKÖNDALS HÖGSKOLA OCH TEOLOGIE DOKTOR

Varför ska församlingen utföra diakoni? Varför ska kristna ta hand om sin nästa?

INSTITUTIONSDIAKONI

Från 1960-talet och framåt menade institutionsdiakonins företrädare att diakoni var en rent saklig omsorg om nästan utan religiösa biavsikter. Idag är diakoni en del av församlingens grundläggande uppgift och diakonen är en del av Svenska kyrkans vinningstjänst, där biskop och präst är de två övriga leden.

LUTHERS TVÅREGEMENTSLÄRA

Kyrkans uppgift i det svenska enhetssamhället var att vara en "nådeanstalt". Kyrkan skulle rusta människor att ta emot frälsningen, som en nåd från Gud. De goda gärningarna uppfylldes i det borgerliga samhället inom ramen för den jordiska kallelse. Kyrkan som institution hade utifrån frälsningens synvinkel ingen särskild kallelse vad gäller att utföra goda gärningar.

Den tidens sociala och utbildande verksamheter ansågs vara en borgerlig angelägenhet även när huvudmannaskapet låg på kyrklig myndighet som till exempel folkskolan och barnvården.

Enligt Martin Luther hade Gud gett människan lagen, de tio budorden. Dessa skulle alla människor i samhället följa. Alltså var det alla människors skyldighet att leva efter den medmänsklighet, gästfrihet och generositet som tio Guds bud förespråkar.

BERGSPREDIKAN ETT DIAKONALT PROGRAM

I Nya testamentet är Jesus en förebild för hur hans efterföljare ska leva. Jesu bergspredikan kan ses som ett diakonalt program. Exemplet med den barmhärtige samariten är ett annat sätt att visa vilken attityd, som Jesus ville skulle råda bland människorna.

Jesus var också den som bröt normer i samhället gällande status. Han umgicks med dem i

samhällets utkanter och gjorde ingen skillnad på människor utifrån deras rang. Jesus pekade på att kärleken till nästan måste få konsekvenser för hur vi handlar mot varandra.

KRISTOLOGISK UTGÅNGSPUNKT

Jesus offrade sig för mänskligheten. Det innebär att den utgivande kärleken vinner utan att kräva något tillbaka.

Kärleken är den starkaste drivkraften i universum!

Genom nattvarden får vi del av Jesu liv och gärning. Han är vår förebild. Kyrkan är Hans kropp.

VIKTIGA FRÅGOR

Tjänande är diakonins väsen. Därför är det viktigt att ställa sig frågor om församlingens verksamhet kring det diakonala uppdraget:

Varför socialt ansvar utifrån ett kristet perspektiv? Vad ska vi göra? Hur ska vi göra?

**Elisabeth
Christiansson,**
prefekt vid Ersta Sköndals
Högskola och teologie
doktor

Tio budord för att skapa ideellt engagemang

TIPS FÖR ORGANISERINGEN AV IDEELLA INSATSER

- 1 Sätt tonen för umgänget. Hantera revir och tendensen att grupper sluter sig med tiden, bland annat genom nyrekrytering (av personer med nya ögon och idéer), och genom utveckling av uppgifterna.
- 2 Var alltid förberedd. Till exempel: duka, så att folk känner sig välkomna.
- 3 Sätt rutiner; till exempel läser man ur en andaktsbok vid en viss tidpunkt under de återkommande mötena, eller går igenom arbetsuppgifter.
- 4 Rekrytera nya till gruppen. Fråga om folk vill bidra och ta del!
- 5 Formulera uppdrag! Klassisk fråga: Är det någon som vill koka soppa? Eller bullbak, eller bordsdekorationer till trivselträffar, eller hembesök till människor man behöver gå två till. Eller låt någon frivillig medarbetare ta ansvar för sin by, kanske inte främst födelsedagar, men när det är någon som behöver ett besök. Visa och artikulera att de ideella medarbetarna behövs. Arbeta från arrangemang till engagemang.

- 6 Klargör kontraktet! "Du är inte tvungen att göra någonting, det är helt frivilligt!", eller: "Har vi kommit överens om X och Y så litar jag på att du tar ansvar för det".
- 7 Utbilda och vägled. Arrangera till exempel en studie-cirkel, eller eftermiddag om ett särskilt ämne. Gå med någon av besökarna, både för kontakten med den besökande och för den ideelle medarbetarens lärande.
- 8 Prata organisering. Varför vi gör hembesök, bjuder in till träffar och gudstjänster eller nattvandrar. Att prata och motivera är att leda.
- 9 Utveckla den ideella uppgiften – variation, fördjupning, lärande. Låt till exempel en grupp besökare hantera födelsedagsuppvaktningarna (även om ngn av prästerna i vissa fall är med), för att själv kunna göra andra besök.
- 10 Var tydlig över ledarskapet: "Jag är ledare!" "Nu har jag bestämt att denna gång gör vi så". "Jag vill veta X, ring mig då!"

Inspirerat av Solbritt Mattsson, komminister i Ragunda, med bakgrund som vårdlärare, oktober 2013.
Som ett slags summering skriver hon: "Humor och glädje är viktiga komponenter i allt församlingsarbete. Att visa uppskattning och att du har fullt förtroende för den frivillige är inte minst viktigt för alla parter. En kram ibland och en lite gåva gör inte samarbetet sämre."

stiftsdiakonen,
har ordet

Uppnådde projektet sina intentioner och mål?

KRISTINA SOHLBERG, STIFTSDIAKON OCH PROJEKTLEDARE

Projektplanen står det att syftet med projektet var att stärka, möjliggöra och utveckla det diakonala arbetet i Bräcke-Ragunda kontrakt. Uppnåddes det syftet? Nåddes målen, som var uppsatta för projektet? Dessa var att vid projektets slut ha:

- Möjliggjort satsningar för att testa olika arbetsmetoder i det diakonala arbetet
- Stimulerat till samarbete inom kontraktet över pastoratsgränser
- Erbjudit fortbildningar för medarbetare i församlingarna
- Ökat reflektionen och medvetenheten kring församlingarnas diakonala uppdrag

MÖJLIGGJORT SATSNINGAR FÖR ATT TESTA OLIKA ARBETSMETODER I DET DIAKONALA ARBETET

Märta Blixt modell om hur en diakonal verksamhet kan struktureras och utvärderas, var ett led i den satsningen. Pastoralerna var en annan del. Jag tror att det målet är delvis uppnått men inte helt. Kommer diakonipastoralen att bli ett verktyg för församlingarna när de ska planera och prioritera den diakonala verksamheten? Det får framtiden svara på.

STIMULERAT TILL SAMARBETE INOM KONTRAKTET ÖVER PASTORATSGRÄNSER

Detta mål har endast delvis uppnåtts under projektet. Vid utvärderingar under projektets gång har de som arbetat i projektet uttryckt att de uppskattat att lära känna sina kollegor över pastoratsgränserna. I den slutgiltiga utvärderingen svarade tre personer av nio (januari 2014) att projektet inneburit ett ökat samarbete över pastoratsgränserna medan fem personer inte tycker att det inneburit någon förändring. En orsak till att samarbetet inte ökat i nämnvärd

utsträckning tror jag hänger ihop med de långa avstånden. Det är tidsödande att åka mellan pastoraten i kontraktet.

ERBJUDIT FORTBILDNINGAR FÖR MEDARBETARE I FÖRSAMLINGARNA.

Detta mål anser jag att projektet har uppfyllt. Vi har haft utbildningsdagar om diakoni och temadagar om idealitet och om andra i sammanhanget relevanta ämnen. Vi har deltagit vid Idéforums dagar 2011 och 2013 samt varit på Diakonikonferensen i Göteborg 2012.

ÖKAT REFLEKTIONEN OCH MEDVETENHETEN KRING FÖRSAMLINGARNAS DIAKONALA UPPDRAG

Detta syfte menar jag att vi har uppnått dels genom alla de medarbetare i kontraktet som fört diskussioner om diakonipastorater och dels genom församlingsaftnarna/Byskvaller i de olika pastoraten. Projektledningen har också besökt kyrkorådet i Revsund, Sundsjö, Bodsjö hösten 2012 samt kyrkorådet i Bräcke-Nyhem under våren 2013. Temadagarna, som varit under projektet har bidragit till den diakonala reflektionen i kontraktet.

Reflektioner från de som arbetat med projektet

Vid avslutningen av projektet i oktober 2013 fick de som arbetat med det svara på vad de tyckte varit det mest givande i projektet. Många svarade att gemenskapen betytt mycket, att få lära känna både förtroendevalda och kollegor från kontraktets andra pastorat. En del tyckte också att diakonipastoralen blev ett bra verktyg att använda i planeringen av församlingens verksamhet. Att teorierna och reflektionen kring

begreppet diakoni varit utvecklande och nyskapande.

Gruppen menade att arbetet med att utveckla församlingarnas diakoni och volontärverksamhet måste fortgå i någon form.

Egna reflektioner

Diakoniprojektet i Bräcke/Ragunda ifrågasattes när det startades, då det uppfattades som att detta var stiftets sätt att visa på sätt för församlingar att verka diakonalt utan diakoner. Att projektet skulle leda till ännu färre diakontjänster.

Det är lätt att förstå den oron. Men i rollen som stiftsdiakon ligger att främja församlingarnas diakonala utveckling. Det främjandearbetet riktar sig till hela församlingen eftersom det diakonala uppdraget är hela församlingens angelägenhet. Jag tänkte att speciellt i kontrakt, som helt saknar diakoner är främjandet kring det diakonala uppdraget än mer viktigt.

Min uppfattning är att diakonens kompetens är viktig när det gäller att förstå och tolka vilka diakonala utmaningar församlingen har och hur man på bästa sätt kan möta dessa. Diakoner utbildas idag till att tillsammans med kyrkoherden vara med och leda den diakonala verksamheten.

Jag anser också att diakonens kompetens är värdefull i samarbetet med samhällets övriga organisationer. Församlingar som väljer bort den kompetensen har svårare att nå ut till samhällets mest utsatta personer.

Diakonipastoral

Något som projektet har visat är vikten av att göra en diakonipastoral. Att församlingen eller pastoratet tar reda på vilka diakonala behov som finns och sedan beslutar om hur man vill möta dessa behov, ger en tydlighet och ett mål för den diakonala verksamheten. Detta tror jag är väsentligt vare sig det finns en diakon eller inte. Att förtroendevalda, anställda och ideella skaffar sig en gemensam bild av vad som är församlingens uppgift när det gäller det diakonala uppdraget underlättar arbetet avsevärt. Detta gäller givetvis inte det diakonala uppdraget specifikt utan gäller för hela församlingens verksamhet, där diakoni är en del.

Diakonens roll

Diakonen har inget att luta sig mot, som beskriver vad som är diakonens arbetsuppgifter. Allt som en diakon gör, kan även någon annan utföra. Diakonen har heller inget som begränsar uppgifterna. Där finns en flexibilitet i diakonens uppdrag, som är viktig för att kunna möta behov, som ändrar sig efter samhällets svängningar.

Detta är både en svårighet och en möjlighet. Svårighet, eftersom yrkesidentiteten ofta hänger ihop med vad vi utför i arbetet. Möjlighet, därför att det finns en flexibilitet i arbetet.

Kyrkoordningen säger om diakonens roll:

- ***”Diakonen har ett uppdrag att göra kärlekens gärningar, särskilt mot utsatta människor. Uppgifterna varierar beroende på det lokala sociala behoven och församlingarnas strukturer och diakonala prioriteringar.***
- ***Varhelst det finns mänsklig nöd är det diakonens kallelse att ingripa och inspirera andra att ta ansvar.”***

KO 7:e avd inledning

Det diakonala uppdraget är att vända sig till människor i utsatta situationer. Hur det arbetet ska utföras, är varje församlings sak att avgöra.

Vad gör en verksamhet diakonal?

Blir en verksamhet diakonal för att den sker i kyrkans regi? Nej, jag tror inte det. För att den ska kallas diakonal behöver den vara till för att erbjuda människor gemenskap med fokus på att vara stöd för människor. Gemenskapen behöver också syfta till att människor hittar ett sätt att vara till för sin nästa. Diakoni är att uppmuntra Guds folk till att göra det som är gott!

Forskaren
har ordet

Lärdomar från ett projekt

STIG LINDE, DIAKON OCH FILOSOFIE DOKTOR I SOCIALT ARBETE

S yftet med detta kapitel är att utifrån iakttagelser och samtal pröva begrepp och tankemodeller som kan komplettera och nyansera vårt sätt att tala om församlingens diakoni. Kapitlet är således inte en sammanställning av diakoniprojektets resultat.

Kyrkoordningen, KO, anger att en av församlingarnas uppgifter är att ”utöva diakoni”. Vad detta bör innebära, eller i vilken omfattning, säger KO ingenting om. KO definierar inte heller vad diakoni är, och anger därför heller inga metoder. Varje församling har därför ett tolknings- och handlingsutrymme. Eftersom församlingars sammanhang är olika och både omvärld och församlingarnas struktur och villkor förändras med åren kan inte sociala insatser definieras alltför strikt. Det går dock att se det som en brist att det inte går att förstå vilka diakonala insatser eller medmänskligt stöd som kan förväntas i, eller av, en lokal församling.

Vilka uttryck tar sig den församlingsdiakonala uppgiften i några församlingar i Norrlands inland de första åren på 2010-talet? Härnösands stifts diakoniprojekt i Bräcke-Ragunda kontrakt har givit möjligheter att undersöka detta. Intentionen är att erfarenheterna från diakoniprojektet ska delas med andra. Erfarenhet blir inte kunskap förrän den formuleras.

Att sätta ord på församlingarnas diakonala handlande

”Det är skillnad på diakoni och diakoni!”. Så funderade en gång en medarbetare i ett mindre landsortspastorat i ett samtal om vad man faktiskt gjorde i pastoratets flera små församlingar. När vi tänker ”diakoni” kan det vara en i grunden enkel tanke; vi är till för några mer än oss själva. Men begreppet diakoni innefattar inte bara en hållning, menar Eva Jeppsson Grassman

i en forskningsstudie av samfundens sociala arbete.¹² Diakoni kan också förstås som

- ett ansvarstagande
- ett sätt att förstå kyrkans inre uppbyggnad
- konkreta sociala insatser
- ett särskilt kompetensområde

För att sätta ord på det varande och görande som kan relateras till församlingsuppgiften diakoni behöver vi således ha tillgång till flera begrepp. Ett sätt att skapa en tankestruktur är att tänka i organiserande principer. Vad är det man vill uppnå med det ena eller andra sättet att handla?

Jag vill föreslå två sådana organiserande principer för att beskriva och förstå församlingsdiakonala insatser: å ena sidan gemenskapande verksamheter, å andra sidan insatser för särskilda målgrupper. Man kan se det som två sfärer, som inte är helt åtskilda utan delvis kan sammanfalla. Jag börjar med att presentera den vänstra sfären.

En viktig inspirationskälla och grundresurs för församlingens diakonala arbete är gemenskap. I gemenskap grundas och bekräftas vår identitet, och ofta vår lust att leva. Församlingars ”träffpunkter”, caféer och öppna verksamheter för olika åldrar i församlingshemmen är några exempel på gemenskaper som organiseras. Syföreningar och samtalsgrupper bygger också på gemenskapstanken. Människor behöver en identifierbar gemenskap att relatera till. Det finns

ett viktigt drag av ömsesidighet i gemenskapen. Även för en grupp som finns för en uppgift, exempelvis besökstjänst, är gruppgemenskapen en resurs och ibland också ett mål. Den som vill precisera och förstå vad som görs och sker, till exempel en forskare, kan då möta avgränsnings-svårigheter.

”I en gemenskap där deltagarna ofta fungerar både som givare och mottagare, blir det på det hela taget oklart om man kan tala om en insats eller om tjänstproduktion, eller om brukare av tjänster.”

(Jeppsson Grassman 2001, s. 180.)

Detta är inte unikt för församlingssammanhanget, det gäller i mycket av det frivilliga sociala arbetets och den ideella sektorns arbetsformer. Självhjälpsgrupper, Anonyma Alkoholister och sorgegrupper är sådana exempel.

I församlingarna finns också människor med särskilda behov. Exempelen på hur människor far illa kan läsas i varje dagstidning. Men det är inte alltid så, kanske till och med mer sällan, att den som är illa ute har kyrkan i sikte. Vill kyrkan hjälpa till måste den göra sig synlig och tillgänglig. Och viljan finns dokumenterad. Det ser den som studerar församlingsinstruktioner. Då kan man notera att dessa lokala programtexter ofta identifierar sociala problem och mänskliga behov, men är mindre tydliga hur församlingen tänker sig sin insats. För att vara en resurs i den kommunala krisberedskapen,¹³ arrangera integrerande insatser för nyanlända flyktingar¹⁴ eller samverka med vården¹⁵ krävs kompetens, och av olika slag.

I vissa, och kanske i många, fall kan gemenskapen vara en bra insats för att motverka vissa sociala problem. I andra fall är inte gemenskapen tillgänglig eller inte relevant för människor i utsatta situationer.

Jag ska ge två exempel från Bräcke-Ragunda kontrakt.

Syföreningen i Gällö samlas på onsdagar för att förbereda andakten på Gellinergården dagen efter. På torsdagen kommer då syföreningens medlemmar till denna andakt på äldreboendet.

Efteråt dricker man kaffe och umgås. Här är den organiserande principen gemenskapande, att möta andra, ofta bekanta, i en gemensam rit (till riten räknar jag både psalmsång, bön och kyrkkaffe).

Kyrkans familjerådgivning i Jämtland är ett exempel på en annan organiserande princip. Här möter man människor som behöver professionell terapeutisk hjälp på grund av kris i relationer eller någon annan obalans. Då är kompetensen viktigare än den lokala anknytningen, och integriteten är ett värnat värde i detta slags människovård. I landsorten för båda dessa faktorer med sig att verksamheten måste lokaliseras någorlunda centralt. Församlingarna i Bräcke-Ragunda betalar för sina medlemmars tillgång till den gemensamma organisationen Kyrkans familjerådgivning som då erbjuds i Östersund.¹⁶ Noteras kan att Kyrkans familjerådgivning i minnesanteckningarna från projektets träffar aldrig omnämnts som en del av församlingens diakonala uppgift. Små informationslappar kan man dock hitta i några församlingshem.

Båda verksamheterna kan innefattas i definitionen ”en verksamhet som i intention och handling har en primär välfärdsinriktning och som sker med anknytning till kyrklig huvudman”, och således kan inräknas i begreppet diakoni. Men de organiseras enligt skilda sätt att tänka, enligt olika principer eller logiker. Det ena är inte mera värt än det andra, men organiserandet sker på olika sätt och kräver olika kompetens.

Jag ska i nästa avsnitt ”sortera” det som församlingarna i Bräcke-Ragunda kontrakt presenterar som sina diakonala insatser med hjälp av modellen ovan.

Vad inriktar församlingarna sina diakonala insatser på?

Vid den första samlingen för arbetsgruppen i projektet fick deltagarna presentera sig och sina församlingar med utgångspunkt i den diakonala uppgiften. Den övergripande tendensen var då att det mesta av församlingsverksamheten angavs vara diakoni, och att det gick att lägga diakonala aspekter på all verksamhet.

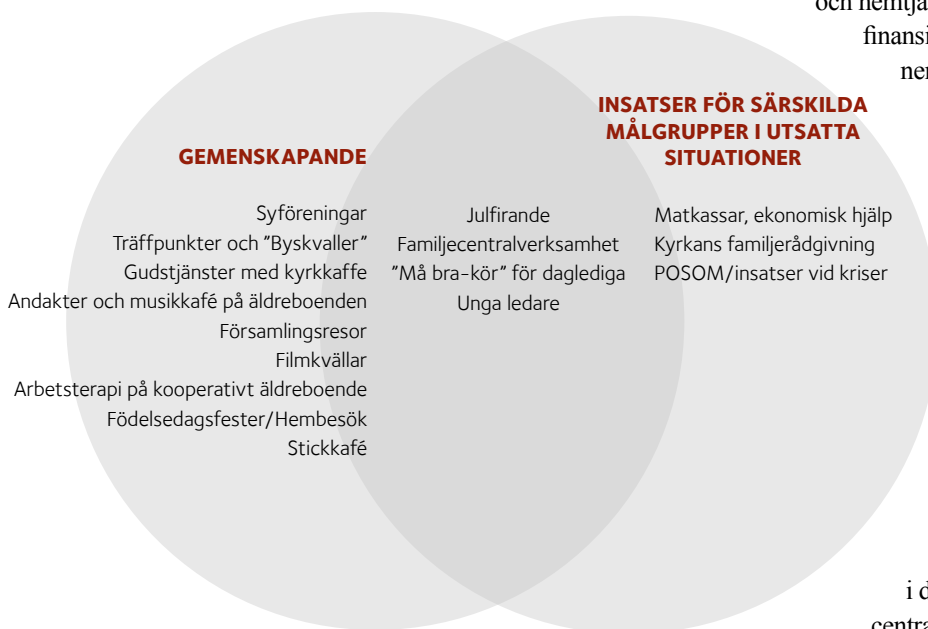
Här nämndes andakterna på äldreboendena,

kyrkorådet som delar ut julblommor till äldre församlingsbor, syföreningarna, kyrkoherdens bön och välsignelse vid fisketävlingar, idrotts-evenemang och skotergudstjänster, konfirmandverksamhetens unga ledare, så kallade Byskvaller med soppa och andakt, besöksgrupper och loppmarknader som mammor i öppna verksamheter anordnar. Här berättades även om filmkvällar, "Må bra-kör" för daglediga, familjecentralsverksamheten i samverkan med barnhälsovården och församlingsaktivitas roll i och för ett kooperativt äldreboende. Ibland får någon också hjälp med en matkasse, men det verkar ske undantagsvis.

All verksamhet beskrevs ha diakonala aspekter: "att vara omsorgsfulla i allt vad vi gör", som exemplifierades med att det kunde blir fler samtal än ett inför en begravning.¹⁷ Körverksamhetens diakonala innehåll "är gemenskapen och att man mår bra av att sjunga".¹⁸ Hörselslingor och psalmböcker med stor stil är andra exempel.

En förenklad summering med exempel från projektförsamlingarnas diakonala insatser i den ovan beskrivna modellen får då enligt min tolkning detta utseende:

En summering

En första tendens i pratet om församlingarnas diakonala uppdrag är att det mesta som görs går att identifiera som kyrkans diakoni. En andra tendens är att det som görs har gemenskap som organiserande princip. Insatserna baseras på befintliga gemenskaper eller med syftet att utveckla nya. Tyngdpunkten ligger tydligt till vänster i figuren, vad gäller verksamheternas omfattning.

Vilka samverkar församlingarna med?

Ofta samarbetar församlingarna med frivilligorganisationerna. Röda Korset och hembygdsföreningarna, byföreningarna, men även med idrottsrörelsen, friförsamlingarna och i samband med lucia Lions och till jul också Rotary.

Som en annan samverkanspart återfanns då inte oväntat kommunen. Men det gäller vissa delar av den kommunala verksamheten. I Bräcke-Ragundaförsamlingarnas fall handlar det om POSOM-beredskapen¹⁹ (psykologiskt och socialt omhändertagande vid olyckor och katastrofer), det lokala Brottsförebyggande rådet (BRÅ), skolorna, äldreboendena (ibland kooperativa)

och hemtjänsten. Med kommunal finansiering och på kommunens uppdrag är en av församlingsassistenterna i Bräcke även anställd för att ansvara för ungdomsgården i skolans källarvåning en kväll i veckan. I sin tjänst som församlingsassistent är han även kontaktperson i BRÅ. Landstingets barnavård medverkar i en öppen verksamhet i den så kallade Familjecentralen i Gällö²⁰ och hyr, för sin egen verksamhet, in sig i ett annat församlingshem några timmar var tredje vecka.

Om jag jämför detta med en tidigare undersökning (Engel m.fl. 2001) stämmer detta relativt väl med ett samverkansmönster där en samverkansprofil kan sägas syfta till att främja hälsa och gemenskap, (skola, idrottsföreningar, pensionärsorganisationer, frivilligorganisationer) medan en andra profil relaterar till samverkanspartner som är mer inriktade på att hantera sociala problem och ohälsa (socialtjänst, primärvård, invandrarmyndigheter, polis m.fl.). I Engels m.fl. rapport från 2001 som baserades på uppgifter från hela landet konstaterades att ju större tätort, desto vanligare är samverkan med exempelvis socialtjänst, polis och hemtjänst. ”Samverkan på landsorten tycks i högre grad inriktad på de mer allmänmännsliga sammanhangen med bland annat skola och idrottsorganisationer som arbetsområde.²¹ ”Denna bild motsägs inte av erfarenheterna i Bräcke-Ragunda kontrakt.

Denna iakttagelse – inriktningen vad gäller församlingarnas samverkan som mer gemenskapsorienterad och mindre problemorienterad – stämmer väl med den ovan nämnda andra tendensen om gemenskap som organiserande princip.

GEMENSKAPSRÄMJANDE SAMVERKAN

Röda Korset
Byföreningar
Skolor
Hembygdsföreningar
Rotary
Lions
Äldreomsorg
Landstingets barnavård

PROBLEMORIENTERAD SAMVERKAN

POSOM
BRÅ

Äldreomsorgen och landstingets barnavård finns ju förvisso för att hantera och förebygga ohälsa, men i samverkanssituationerna i Bräcke-Ragundas församlingar syns det främst vara kring gemenskapsfrämjande insatser församlingarna har sin roll.

Valet av inriktning

Jämförelser mellan församlingar är svåra att göra. Likaså jämförelser mellan en tid och en annan. I medvetenhet om svagheterna vill jag ändå här resonera om vad det kan innebära att yrkesmässigt organisera diakonalt arbete i den kontext som

denna rapport behandlar. Det finns nämligen två lokala erfarenheter som kan bidra till reflektionen över hur diakonalt arbete tänks och organiseras.

1. I en av projektförsamlingarna fanns det för några år sedan en diakon anställd. Hur tänkte hon?
2. I samma församling finns idag en pensionerad diakon under en period anställd på halvtid för vissa uppgifter. Hur tänker han, och hur agerar han?

”Utan spaning ingen aning”

Jennie Vigebo Angrell arbetade i Bräcke-Nyhem under ett knappt år under 2007–2008. Hon dokumenterade vad hon gjorde och planerade att göra innan hon fick en anställning i en annan församling, vilket gjorde tjänstgöringstiden i Bräcke-Nyhem kort. Hon inledde sin tjänstgöring med att göra en diakonal inventering, med underrubriken ”Utan spaning – ingen aning”. Följande beskrivning utgår från denna och en intervju.²¹

I sin inventeringsrapport beskriver Jennie Vigebo Angrell inledningsvis sin diakonisynt och hänvisar till diakonvigningens formuleringar. I sin diakonisynt beskriver hon tre delar: ett förebyggande arbete, vårdande insatser samt profetisk/politisk diakoni. Diakoni utgår från en helhetssyn på människan, som kropp, själ och ande, vilket skiljer det diakonala arbetet från exempelvis myndigheternas, som också har lagar och regler som styr. Diakoni är församlingens socialt utåtriktade arbete för att finnas med i en människas skiftande livssituationer. Det diakonala arbetets särart beskrivs vara den andliga kompetensen i kombination med kompetens för det sociala arbetet. I inventeringen kommenteras att diakoni är hela församlingens angelägenhet och att det inte är skrivet att det måste vara en diakon som utför detta arbete. Dock måste verksamheten ha ett tydligt diakonalt perspektiv: ”hembesök, dragspel och våfflor räcker inte för att få kalla en verksamhet diakonal”.

Inventeringen visar tydligt på en församlingsvårdande del och en del inriktad på samhällets institutioner. Till den församlingsvårdande anges uppvaktningar och födelsedagsfester, hembesök hos gamla, sjuka och ensamma, babysång, själavård och frivilliggrupp. Diakonen förutsätts här även delta i konfirmandarbetet och i vissa guds-

tjänster, antingen som inbjudning när präst inte kan men också i egen kapacitet i till exempel förbön och predikan någon gång per termin. Andakter på äldreboenden är ett annat exempel.

Till den del av det diakonala arbetet som handlar om ett utåtriktat samhällsarbete nämns deltagande i BRÅ (Brottsförebyggande rådet) och POSOM-grupper, att finnas med på kommunens Familjecentral, föräldragrupp med socialtjänsten, samtalsgrupp med nyanlända ungdomar, samverkansgrupp om Hälsa i glesbygd, närvaro på skolor och kontakt med andra frivilligorganisationer.

– Alla ställen där vi hade samverkan med samhället – där kände jag mig behövd.

Efter att ha presenterat sig inför BRÅ menar Jennie att det var lätt att komma i kontakt med de lokala samhällsföreträdarna.

– Som socionom talar jag samma språk.

Denna yrkesmässiga strategi förstår jag som tvådelad, såsom den illustreras i inventeringsrapporten från 2008 (se nedan):

- Diakonen använder sin kyrkliga identitet i kombination med sin sociala kompetens i det att hon (i det här fallet) söker upp lokalsamhällets arenor, undersöker särskilt utsatta målgruppers behov, liksom möjligheter till samverkan. På detta sätt visar diakonen även på församlingens närvaro och ansvarstagande.
- Diakonen använder sin kyrkliga kompetens och sitt sociala kontaktnät för att integrera det utåtriktade arbetet med det församlingens gemenskaper kan vara både förebyggande och omvårdande om de har låga trösklar och öppna för att inkludera även ”främlingar” och människor i sårbara positioner.

”Från arrangemang till engagemang”

Efter några år utan diakonal befattningshavare har sedan 2012 en tillfällig anställning skett. En pensionerad diakon, Gösta Brandt, tjänstgör halvtid även under 2013. Denna tjänst ägnas åt syföreningar, som deltar i och runt andakten på äldreboendet, som efterföljs av kaffe och sångstund (se sidan 71). Vissa hembesök och Öppet hus med akvarellmålning är andra arbetsuppgifter. Som gammal stiftskonsulent ansvarig för barnverksamhet tittar diakonen även in till ”familjecentralen i Gällö”, i kyrkans lokal, med gitarren i hand.

Diakonen prioriterar samlingspunkter där människor möts, och är därför också med på ”byskvaller”, och liknande träffar runt om i byarna där församlingen är värd, med frivilliga och pensionerade kyrkoarbetare som viktiga aktörer.

– Behovet av att mötas är stort, så det kommer mycket folk.²²

Gösta Brandt syns arbeta på klassiskt folk-rörelsemanér, att organisera för människors möten, och han har en devis för detta ”från arrangemang till engagemang”. Strategin som diakonen beskriver är kontinuitet i gudstjänst och kontaktarbete. Allt behöver inte arrangeras av församlingen.

– Att gå in i de aktiviteter som är, träffpunkter anordnade av kommunen, nattvandrare och så vidare, men det är klart, man bör ju (som kyrkoarbetare) helst bo här. Det tror jag är viktigt.

Han har dock inte kontakt med skola och socialförvaltning, något som Gösta Brandt menar skulle kunna ske om det fanns ytterligare en halvtid. Detsamma gäller uppgiften att organisera besöksgrupper och uppsökande insatser, bland annat med inriktning på nyss invandrade familjer.

Vad görs, och vad görs inte?

Jag tar här åter hjälp av modellen på sidan 72 med de två överlappande cirklarna, Gemenskapande och Insatser för särskilda målgrupper i utsatta situationer. Vid en jämförelse mellan den ovan nämnda inventeringsrapporten av Jennie

Vigebo Angrell från 2008 och de insatser som presenterats i den under projektet framtagna diakonipastoralen för Bräcke – Revsunds pastorat²³ så ser läsaren att det främst är den gemenskapande inriktningen som idag prioriteras: Kaféverksamhet, hembesök, ”Byskvaller” (stavgång, lunch och föredrag), mammakvällar, syföreningar och liknande.

I denna diakonipastoral för Bräcke–Revsunds pastorat (2013) identifieras ytterligare behov av det jag kallat gemenskapande församlingsvård: behov av frivilliga besöksgrupper och enkla gemenskapande träffpunkter. Här nämns även behovet av utbildning av frivilliga medarbetare. Man identifierar även behov riktat mot särskilda målgrupper: uppföljande sorgestöd och stöd till barnfamiljer.

I relation till samhällsinstitutionerna uttrycks även i Bräckes diakonipastoral en önskan om ett bättre samarbete med vård och socialtjänst, det som återfinns i Jennie Vigebos Angrells nedre nätverkscirkel. I anslutning till citatet ”We have a dream” beskriver diakonipastoralens författare sin vision att kunna anställa en diakon i församlingen för att organisera och leda de här beskrivna insatserna, samt ”arbeta för samverkan med övriga välfärdsorganisationer i samhället”.

Det finns alltså uppgifter som önskas men inte görs. Någon form av prioritering äger rum. När Christin Nygren Sundvisson studerade församlingarna i ”land” och ”stad” inför Härnösands stifts medarbetarmöte 2006 och hur medarbetarnas tid fördelade sig, redovisade hon att församlingarna i staden lägger ”nästan dubbelt så mycket tid per kyrkotillhörig” inom området diakoni.²⁴ Samtidigt konstateras att landsbygden har större andel musikertjänst per kyrkotillhörig. Undersökningens visar på att gudstjänsterna binder en stor del av den samlade medarbetarresursen i lands- och glesbygdens församlingar.

Först prioriteras alltså gudstjänsten. När så vissa resurser finns för att utveckla det diakonala arbetet så prioriteras i projektförsamlingarna det gemenskapande. Det är inte att förvåna, eftersom organiserade gemenskaper är en grundläggande resurs för diakonala insatser, om än inte för alla (exemplet som gavs ovan var kyrkans famil-

jerådgivning). Detta gemenskapande kan ske i samverkan med andra aktörer, exempelvis kommunala verksamheter för äldre. Men först där- efter tycks särskilda insatser för vissa definierade målgrupper i behov av stöd prioriteras. Detta beskriver diakonipastoralen i Bräcke-Revsund som en brist, och ett behov att, bland annat ”göra hembesök hos ensamma äldre och familjer som befinner sig i kris”.²⁵

Detta är inte unikt för diakoniprojektets församlingar. Diakoniforskaren Charlotte Engel beskriver från sina församlingsstudier att utsatta grupper inte prioriteras.²⁶ Trots att Svenska kyrkan i många dokument uttrycker att kyrkans diakonala uppdrag är att rikta insatser mot marginaliserade och utsatta människor så brister det i det lokala utförandet.²⁷

Tre typer för att förstå hur församlingar organiseras

Ett sätt att beskriva verklighetens många nyanser och inte alltid helt tydliga mönster är att beskriva typer. Sociologen Max Weber kallade dem idealtyper, inte för att det låg någon värdering i det, utan för att de var renodlade. Ett samhälls- fenomen som man studerade passade aldrig helt in i idealtypen, men kunde ha drag av den ena eller den andra typen. Så fick man ett språk för att beskriva sammansatta och komplicerade företeelser.

När vi ska beskriva hur församlingar organi- seras, eller hur någon organiserar församlingar, så har vi olika aktörer, vi har vissa strukturer och vi har idéer om hur en församling är och vem som ska göra vad. Idéerna är inte nöd- vändigtvis samstämda. Församlingarna finns också i en omvärld som sällan ser likartad ut. Därför blir sätten att organisera olika. Jag vill här beskriva tre sätt, som bygger på ett samspel mellan olika aktörer som jag iakttagit i olika sammanhang, bland annat i projektförsamling- arna varifrån de flesta exemplen är tagna. Något enhetligt mönster ska jag här inte beskriva, utan tre typer, som man kan ha med sig för att – om man tycker de är användbara – beskriva, och i bästa fall också bättre förstå, lokala försam- lingspraktiker.

En typ av organisering kallar jag ”Kretsen”, en annan ”Förvaltningen” och den tredje ”Den professionsbaserade verksamheten”. Jag ska här nedan förklara vad som karakteriserar dessa tre typer.

- Förvaltningen
- Kretsen
- Den professionsbaserade verksamheten

Kretsen

Historisk sett känner många församlingar till be- greppet syförening. De finns fortfarande, om än i mindre grad. I en församling jag arbetat i fanns en gammal syförening som hette ”Diakonissans krets”. Sådana föreningar bildades under senare delen av 1800-talet och under 1900-talet för att först finansiera en diakonissbefattning i försam- lingen eller på orten, och sedermera, när finan- sieringsansvaret övertogs av församlingen eller kommunen, gav de understöd till diakonissans arbete. Där har det sytts barnkläder och samlats in pengar till behovande.

Det som kännetecknar det som jag här kall- lar kretsen är det ideella engagemanget för ett lokalt eller utåtriktat ändamål. Ofta bildar vi då föreningar med vars hjälp vi får en struktur för att samla resurser och ta beslut. Kretsen eller föreningen bildar en operativ arbetsledning och -fördelning för det som ska göras, kanske via en ansvarsgrupp, i form av en kommitté eller inom styrelsen. I det lokala sammanhanget ser vi ofta att människors engagemang formeras i nätverk, som inte sällan överlappar varandra.²⁸ Kyrko- rådets ordförande kan vara vice ordförande i hembygdsföreningen, eller ledamot i det kom- munala pensionärsrådet. Kyrkvärden är också medlem i en pensionärsorganisation, och gör regelbundna besök på äldreboendet eller tittar till någon i hemmet.

Kretsmedlemmarnas relation till anställda medarbetare är då, som nämnts ovan, ibland

finansierande (ovanligt nuförtiden). De kan också vara understödjande, som partner till professionen. Men man tar också hjälp av den professionelles yrkeskunskap. Det är inte främst ”arbetskraften” som efterfrågas utan en viss kompetens eller behörighet. Ett exempel från diakoniprojektet är kontakterna med Coompanion, rådgivning för de som vill starta och driva kooperativa företag och ekonomiska föreningar. Ett annat exempel: stiftsjuristen och kyrkoherden var oundgängliga för frågan om församlingen kan gå i borgen för bergvärmelånet i Borgvattnets äldrekooperativ. Dessa professionella insatser understödjer kretsens verksamheter och initiativ. Man kan summera det så att självorganiserade församlingsbor tar stöd av professionen när så behövs.

Förvaltningen

När verksamheter får resurser och ser expansionsmöjligheter arvoderar organisationen ofta personer som är lämpliga för en viss uppgift. Man ökar på så sätt kapaciteten i en verksamhet. Ett klassiskt exempel i 1970-talets församlingar är hur mammor rekryteras som barntimmeledare när efterfrågan på Kyrkans barntimmar ökade. Först ”går man på timmar”, och om det fungerar och resurserna finns så har det inte varit ovanligt att barnledaren med tiden blir del- eller heltidsanställd.

Ibland har det då organiserats så att den arvoderade ersätter tidigare oavlönade insatser, ibland blir den arvoderade en resurs tillsammans med frivilliga ledare. Vi ser det inte sällan i idrottsföreningar där till exempel en kanslist är anställd, och ger service och samordnar verksamheterna med frivilliga ledare. Den arvoderade och med tiden anställda medarbetaren blir en del av den förvaltning vi bygger upp för att få en stabil och kontinuerlig verksamhet, en administration som skapar rutiner och samlar resurser. Bygger vi ett församlingshem så behövs det snart en vaktmästare och en husmor. I ekonomiskt goda tider finns det resurser nog att anställa personer som ansvarar för uppgiftens utförande.

I diakoniprojektets församlingar så finns det redan nämnda exemplet med fritidsgården i Bräcke, där en församlingsassistent tillika teo-

logistudent samordnar fritidsgårdsaktiviteterna i skolans källarplan. Verksamheten stöds ekonomiskt av kommunen. En kväll i veckan är det församlingens församlingsassistent, tillsammans med ”unga ledare”, den andra kvällen är det föräldrar som ansvarar.

I ekonomiskt kärvare tider kan det också hända att den som är anställd utifrån sin specifika yrkeskunskap (se nedan) behöver rycka in inom områden där ”det behövs” eller där ingen annan täcker upp. Man är ju anställd och finns på plats. Ett exempel: en teolog som har en musikalisk ådra efterfrågas inom förskolan, inte som teolog utan som musikalisk resurs.

Den professionsbaserade verksamheten

Med professioner menas här yrken som använder kunskap de fått genom högre formell utbildning. De är med andra ord beroende av en viss kunskap, och får sin position och legitimitet genom att åberopa denna kunskap.²⁹ Professionaliseringen drivs fram både internt och externt. Fackliga krav och enskildas utvecklingsbehov utvecklar och, med tiden, specialiserar yrkesroller. Dessa ges sanktion genom någon form av legitimation, auktorisering eller, som i kyrkans fall, vigning. På så sätt tydliggörs också det kollegium som fått förtroendet att utföra vissa uppgifter.

Samhällets organisationer blir alltmer beroende av professioner. En förtroendevald kamrer dög länge tillsammans med lokala förtroendevalda revisorer. Så icke idag. Revisorn ska idag vara auktoriserad och det finns församlingar som annonserar efter ”controllers”.

Personen får med yrkeskunskapen och rollen ett tolkningsföreträde gällande vad som ska göras i organisationen, och hur det ska göras. Vissa saker blir inte gjorda, eller får inte utföras, om det inte finns en för saken auktoriserad yrkesman-kvinna att ansvara för det. Sakramentsförvaltningen är ett exempel. I Svenska kyrkan finns även kravet att det i varje församling ska finnas en kyrkomusiker med organist- eller kantorsexamen (KO kap 34 §1).³⁰

Förtroendevalda i meningen församlingens kyrkoråd blir i den professionsbaserade organi-

sationen mindre operativa och ska idealt ange ramar och mål. De yrkeskunniga har genom sin utbildning tolkningsföreträdet vad gäller hur saker ska genomföras. I relation till frivilliga medarbetare kan det innebära att formulera vad som ska göras. Förtroendevalda i andra meningar, till

exempel i syföreningar och körer om sådana organiseras i föreningsform får en oklarare ställning, men kan bli nyttjare av den professionelle ”expertens” tjänster. Här kan konflikter uppstå. Om vi tar kören som exempel: vad bestämmer körens styrelse och vad bestämmer kantorn/körledaren?

Tre sätt att organisera församling

	KRETSEN	FÖRVALTNINGEN	DEN PROFESSIONSBASERADE VERKSAMHETEN
Baseras på	En gemensam strävan hos en frivillig sammanslutning människor	Behovet av en stabil verksamhet	Kravet på specialiserad kompetens med tillhörande legitimitet
Resurs	Ideellt engagemang och personliga eller lokala intressen	Arvoderad arbetstid	Kunskap
Bärande struktur	Nätverk	Administration	Legitimering och kollegialitet
Huvudaktör	Den ideellt engagerade	Den arvoderade utföraren	Den yrkeskunnige
Vem bestämmer?	Var och en, men för att få effekt, tillsammans med andra, t.ex. i en styrelse	Chef inom förvaltningen	Den yrkeskunnige
Handlingsutrymme	Stort, men beroende av samverkan med andra ideella och i vissa fall även professionella resurser	Ofta begränsat, inom administrativa ramar	Stort, inom gränserna för yrkesetik och professionella normer
Ideellas roll	Grundläggande resurs	Ersätta av arvoderad utförare, eller medhjälpare till densamma	Rekryterade volontärer under handledning av professionen

Som nämndes ovan, kan ingen församling eller verksamhet helt renodlat återfinnas i den ena eller den andra typen. Mellan förvaltning och professionsbaserad verksamhet kan det tyckas vara en otydlig skillnad, om man betraktar exempelvis kommunala förvaltningar idag som i hög grad består av yrkeskunniga anställda. Den teoretiska åtskillnad jag här vill lyfta fram gäller vad som utgör behovet och resursen i de tre idealtyperna.

Församlingar och verksamheter har drag av den ena eller den andra idealtypen, och med

hjälp av dessa typer kan vi diskutera – och lära oss mer av den diskussionen.

Vi ser att vissa församlingar baserar sitt ”diakonala görande” på sätt som liknar ”kretsen”, vars styrka är det engagemanget i de lokala nätverk som ryms i en församling. Där detta engagemang är svagt blir verksamheterna i församlingen mer beroende av arvoderad eller anställd arbetskraft. Andra fall har mer drag av den professionaliserade verksamheten, ibland i någon form av samspel med ideellt engagerades insatser.

Strukturella problem och diakoni

Kyrkoherdarna har tydligt klart för sig de strukturer som försvårar livet i de ”otäta”³¹ bygder deras församlingar representerar:

Folk kan inte bygga, man får inte lån: en villa som kostar 2 miljoner är färdigbyggd värd kanske 700 000 kronor. Det kan också vara svårt att köpa befintliga hus, eftersom de inte sällan är del av en skogsfastighet som kan vara värd 7 miljoner (huset värt 200 000, och skogen 6,8 miljoner). Det har inte en barnfamilj råd med. Man har tidigare kunnat använda intäkter från skogen för att underhålla hus, men dessa villkor är förändrade. Och hur ska man då underhålla de stora träslotten?

Man ska numera också skatta där man bor, vilket gör att de som äger fastigheter i Ragunda men bor i Örebro, skattar där och inte i Ragunda. Virket körs till kusten, sågverket i Stugun läggs ner, ”det blir bara ris och rusk kvar”. Situationen är komplex: Statligt transportstöd underlättar för den lokala elindustrin att leverera sina produkter, men också för timmertransporterna ner till kusten. ”Långsamt dränerar det, allteftersom”, konstaterar Lennart Raswill.³²

Att vattenkraftproduktionen i Ragunda framställer stora värden som bygden inte ser mycket av menar kyrkoherden på orten, Håkan Lindström, är ”kolonisationspolitik”.

Kritiken riktas också mot kyrkans sätt att hantera sina egna strukturproblem. Håkan Lindström menar att den metod som i allmänhet praktiserats, att lägga ihop pastorat och församlingar, det vill säga att använda centraliseringens metod, måste ifrågasättas. Detta, menar han, hotar församlingarnas identitet, och därmed församlingsbornas.

”Kyrkan lever i en fortgående kontinuitet och det borde vara helt främmande för hennes väsen att vara den som bidrar till att hugga av dessa trådar in i historien och därmed bidra till att beröva sina egna medlemmar det som också hör samman med varje enskild människas identitet.” (Lindström 2013).³³

Behovet av politisk diakoni

”Och så finns det ett ständigt behov av politisk diakoni”, säger kontraktsprosten Lennart Raswill i en intervju. ”Vi sticker inte ut hakan tillräckligt.” Han fortsätter:

”Vi skulle behöva påtala orättvisor, stå upp för människors lika villkor. Församlingarna vill göra mer, men resurserna är så begränsade. Det mesta går åt till personal och byggnader.”

Men vad är då politisk diakoni? Ibland talar man även om profetisk diakoni. Någon given definition finns inte. Ett klassiskt exempel på en samhällspolitisk intervention är när dåvarande ärkebiskopen Olof Sundby ställde sig upp på Aseas bolagsstämma 1983 och problematiserade företagets agerande i det Sydafrika där apartheid var statsideologi. Ett mer nutida exempel är det så kallade Påskuppropet 2005 med 157 000 namnunderskrifter gällande de långa väntetiderna för asylsökande, och lidandet för flyktingfamiljer med apatiska barn. Ett annat exempel är många församlingsdiakoners och andras engagemang i utförsäkringsfrågan som bland annat ledde till Sveriges Kristna Råds brev till regeringen 2011 (Larsson 2011, Cedersjö 2013).³⁴

Man kan fundera över vad som menas i pratet om politisk och profetisk diakoni. Är det framlyftandet av en sårbar livssituation som rimmar illa med människovärdigheten? Eller är det själva kritiken mot makthavare? Det kan också vara skapandet av ett bredare engagemang i någon samhällspolitisk fråga. Allt detta kan rimligen betraktas som politisk aktivitet. Men vad gör det till politisk diakoni? Att det är en kyrklig avsändare, kanske? Eller – att det som görs i namn av församlingens diakonala uppdrag, på en viss plats i en viss tid, relateras till den kamp om intressen som alltid pågår i samhället. ”Vem tjänar på det här – och vem förlorar?”

Thomas Ekstrand, teolog och diakon, har hävdade att allt diakonalt arbete är politiskt. Men han poängterar att det då också gäller omvänt: Den kyrkliga verksamhet som saknar politisk innebörd kan inte kallas diakonal (Ekstrand 1999).

Diakonalt arbete, i ordets vardagliga och allmänna betydelse, är politiskt därför att det bidrar till att utveckla och levandegöra visionen om Guds rike. Alla visioner om hur ett gott liv ser

ut är politiska, eftersom de bidrar till att orientera vårt handlande i världen. (Ekstrand 1999, s. 235)³⁵

Ekstrand pekar på att Guds rike bland annat innebär ett omvärderande av alla värden: de första ska bli sist och de sista först. Guds rike innehåller värden som vi kan orientera vårt handlande efter: medlidande, solidaritet, kärlek. Thomas Ekstrand menar att det inte är mer politisk diakoni att skriva debattartiklar än att organisera bussutflykter. De senare kan bidra till att utveckla och befästa värdet av social gemenskap, ett grundvärde i både församling och samhälle. Det är detta grundvärde som har en politisk dimension. Bland annat så att, menar Ekstrand, en diakons hembesök hos gamla bör förstås som ”ett uttryck för och ett led i arbetet med Gudsrikesvisionen” (a.a. s. 235). Det får däremot inte bli till ursäkt för att andra samhällsresurser från exempelvis hemtjänst prioriteras bort, det diakonala ersätter inte samhällets ansvar.

När texter om projektet diskuterades vid diakoniforskningsseminariet vid Ersta Sköndal högskola lyftes även andra kritiska kommentarer fram.³⁶ Gemenskapande aktiviteter kan också vara motsatsen till visionen om Guds rike, om de är exkluderande och inte tolererar avvikelser. Grupper och verksamheter kan institutionaliseras och dess former bli viktigare än dess syfte och innehåll. Som en av deltagarna vid projektets kickoff sa: ”Vi dyrkar kyrkorna och silverljusstakarna!”³⁷

Att integrera idé och handling

Från Thomas Ekstrands resonemang om politisk diakoni ovan kan en reflekterande fråga till församlingars verksamhet utifrån ett politiskt och därmed diakonalt perspektiv formuleras: Bidrar det till att utveckla och levandegöra visionen om Guds rike?

Att kyrkoherden är ordförande i företagarföreningen i Stugun är kanske ovanligt. Vilka möjligheter ger det när praktikplatser för nyanlända flyktingar ska anordnas? En teologistuderande församlingsassistent står för den kommunala fritidsgården en kväll i veckan, med sig tar han församlingens ”unga ledare”. Vad innebär det för kontakten med ortens unga (och för konfirmand-

statistiken?). En landstingsmedarbetare med kyrkorådsengagemang som utvecklat familjecentralerna i länet lyckades driva att kyrkan ska vara med, åtminstone i Gällö. En intressant diakonal utmaning, enligt kontraktsprosten, vore att ta reda på hur de äldre som hemtjänsten besöker upplever det stöd som erbjuds. Många äldre är väldigt ensamma och hemtjänsten hinner inte vara där utan snabbt delar de ut mat och åker igen. Kyrkan bör vara en röst för de utsatta, menar kontraktsprosten Lennart Raswill, och här krävs det att kyrkan höjer rösten. Här skulle man kunna göra en undersökning och sedan försöka påverka politiker att förändra beteendet.

Idéer och möjligheter saknas inte. Frågan är hur församlingarna bäst ska organisera sig för att tillvarata möjligheterna. Vilket stöd kan de ge varandra ”att levandegöra visionen om Guds rike”, och vad kan stiftet bistå med?

Vilka bilder får dominera?

Det är lätt att låta deprimerande bilder av samhällsservicens nedmontering och bygdens utarmning dominera. Risken är att man hamnar i en offermentalitet, eller likgiltighet. Det är en uppgift för kyrka och församling att lyfta det här, menar Håkan Lindström, och efterlyser verktyg och stöd, också teologiskt. Stöd att vara mer av profetisk röst, alltifrån opinionsbildning till förkunnelse. ”Vår uppgift är att stå för hopp. Och det behövs nu.”³⁸

Vid ett seminarium om kyrka i glesbygd anordnat i april 2013 av kyrkovetaren och forskaren Jonas Idestrom ifrågasattes begreppet ”glesbygd”. Begreppet är negativt belastat, vi associerar det till övergivna bygder, nedmonterad service och liknande – är det klokt att måla upp en så stereotyp bild av många människors hembygd, liv och vardag? Finns det andra bilder som kyrkan kan nyttja?

Här talas om behovet av en ”stiftsteologi”, med teologiska redskap. I det lokala handlingsperspektivet finns mer praktiska exempel.

Den lokala sockenidentiteten är en kraft att räkna med. Här finns kraft och potential att engagera människor, positivt som identitetsgivare, något att samlas kring och engagemang

för varandra och bygdens väl. Exempelen är flera: Mötesplatser som Byskvaller liksom Ragunda församlings inrättande av en gåvofond. Bakom de senare ligger viljan att uppmärksamma människor i bygden som gör viktiga insatser för andra, exempelvis SFI-lärare och vissa familjer som blir viktiga nyckelpersoner när människor på flykt kommer till bygden.³⁹ Ett annat exempel är Borgvattnets församlings protester till kommunfullmäktige i Ragunda. 2012 fanns ett förslag från kommunen att matlagningen på äldreboendet skulle läggas ned. I församlingens skrivelse beskrivs konsekvenserna. Det handlar inte bara om att, ”i trygghet ända till livets slut”, kunna erbjuda en hemlik miljö. Eftersom råvarorna köps in från den kooperativa butiken i Borgvattnet blir följden av förslaget att butiken mister ”en stor del av sin omsättning” och riskerar nedläggning. ”Det som är ett budgettekniskt beslut för kommunfullmäktige är en överlevnadsfråga för en hel bygd.” Man pekar bland annat på risken för att familjer flyttar.

Kyrkorådet i Borgvattnets församling väddar till kommunstyrelse och kommunfullmäktige att inte falla för frestelsen att låta en hel kommun del överges av kommunal service.⁴⁰

Stig Linde,
diakon och forskare
vid Lunds universitet

NOTER

- ¹² Jeppsson Grassman, Eva (2001) Socialt arbete i församlingens hägn s. 27 Förf. är professor i socialt arbete.
- ¹³ Församlingsinstruktion Ragunda 2002
- ¹⁴ Församlingsinstruktion Bräcke-Nyhem 2009
- ¹⁵ Församlingsinstruktion för Revsjö, Sundsjö och Bodsjö 2009
- ¹⁶ http://www.varsta.se/kontakt_familjeradg.html; Svenska kyrkans familjerådgivning, verksamhetsberättelse 2012.
- ¹⁷ Vårsta. Församlingarna betalar 1 kr per kyrkotillhörig. Resten finansierar stiftet.
- ¹⁸ 20110414 Kick-off för projektet i Sockenstugan i Fors
- ¹⁹ 20111013 KS noteringar från samling med arbetsgruppens deltagare i Kälärne
- ²⁰ Psykologiskt och socialt omhändertagande vid olyckor och katastrofer
- ²¹ Församlingen står för lokal och pedagogisk och musikalisk verksamhet, landstinget för regelbundna besök av BVC-sköterska. Kommunala insatser beskrivs som frånvarande.
- ²² Engel, Charlotte, Bromander, Jonas och Linde, Stig (2001). Församlingsdiakoni. Inventering av diakonin i Svenska kyrkan. s. 49
- ²³ Intervju 20130619
- ²⁴ Se bilaga
- ²⁵ Nygren Sundvisson, Christin (2006) Ett förlorat parad. Landsbygden i framtidens kyrka. Stockholm: Verbum. s. 131
- ²⁶ Diakonipastoral i Bräcke-Revsunds pastorat 2013, s. 4
- ²⁷ Engel, Charlotte (2006) Svenska kyrkans sociala arbete – för vem och varför? Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- ²⁸ Engel, Charlotte (2008) "Diakoni – för vilka och varför? Ett kyrkans dilemma". I Blennberger, Erik & Mats J. Hansson (red). Diakoni, tolkning, historik, praktik. Stockholm: Verbum.
- ²⁹ Forskning om frivilligt engagemang visar att frivilligt aktiva i föreningslivet i högre grad än andra är engagerade i informella insatser. Likaså omvänt: den som har anknytning till sociala arenor är sannolikt i högre grad frivilligt aktiv i föreningsliv. Med andra ord: Engagemang föder engagemang. Svedberg, von Essen & Jegermalm (2010) använder begreppet "kumulativt medborgarskap" (s.61) i Ersta Sköndal högskolas arbetsrapport med titeln "Svenskarnas engagemang är större än någonsin".
- ³⁰ Se t.ex. Brante (2009) för en översikt av definitioner. (Brante, Thomas (2009) "Vad är en profession – Teoretiska ansatser och definitioner". I: Vetenskap för profession. Rapport nr 8. Borås: Högskolan i Borås.
- ³¹ Något motsvarande krav för kyrkans diakonala arbete finns inte. För vissa verksamheter finns dock specifika bestämmelser, exempelvis om kompetensen hos en Kyrkans familjerådgivare.
- ³² I meningen glest befolkade, och med minskande resurser.
- ³³ Samtal med kyrkoherdarna 23 augusti 2011
- ³⁴ Lindström, Håkan (2013) inlägg till seminarium om kyrka i glebygd 20130423
- ³⁵ Larsson, Marie (2011) "Appell till Svenska kyrkans biskopar och församlingar." Svensk kyrkotidning nr 1 2011.
- ³⁶ Cedersjö, Björn (2013) "När kyrkorna tog ton". Svensk kyrkotidning. Nr 3 2013
- ³⁷ Ekstrand, Thomas (1999) "Politisk diakoni". Svensk kyrkotidning. nr 18/19 1999.
- ³⁸ 20131128
- ³⁹ Minnesanteckningar 20110414
- ⁴⁰ Minnesanteckningar 23 augusti 2011
- ⁴¹ Samtal med kyrkoherdarna 20120425
- ⁴² Skrivelse från Borgvattnets församling 2012-02-05

Biskopen har ordet

Kärleken fördriver rädslan

(Första Johannesbrevet 4:18)

Tankar om diakonins teologi

TUULIKKI KOIVUNEN BYLUND, BISKOP I HÄRNÖSANDS STIFT

Inför skrivandet av den här texten skulle jag föra över allt som jag skrivit om diakoni i min tal, predikningar och föredrag till ett USB-minne. Det rymdes inte på minnet. Mycket snack – lite verktyg kan man säga. Kanske är vi i kyrkan bättre på att tala om tjänandet, än på att förverkliga det. Diakoniprojektet i Bräcke-Ragunda kontrakt står för motsatsen.

Här kommer jag att resonera om de teologiska grunderna för kyrkans diakoni och om olika synsätt på uppdraget. Jag kommer också att drömma om hur det diakonala uppdraget kan formas i framtidens kyrka i vårt stift.

Teologiska grunder

Den judisk-kristna tanken om tjänandet var radikal i sin tid.

Det är inte självklart att all religion går att förena med idén om nästankärlek. Det fanns och finns starka tankar i olika religioner om att fattigdom förorsakas av ödet, någon slags naturlag som det inte är lönt att rubba. Det tydligaste exemplet på detta är kastsystemet inom hinduismen. De religioner som var förhärskande i romarriket vid vår tideräknings början; grekisk eller romersk mytologi och deras gudar, var inte alls intresserade av svaga eller fattiga människor. Gnosticismen hade inte heller något intresse för att förbättra människornas livsvillkor.

Däremot vittnar de gammaltestamentliga texterna om en stor omsorg om fattiga, faderlösa, änkor och främlingar. Fattigdom ingår inte i Guds plan utan är tvärt emot motsatsen. Samma inställning fortsätter i Nya testamentet, där framställningar om Jesus har tjänandet som en grundton.

Det som borgade för kristendomens framgång i romarriket var just diakonins starka ställning

i kyrkan. Det är inte bara så att diakonin är ett sätt att förverkliga evangeliet, diakonin ingår i evangeliets innersta kärna.

De teologiska grunderna ger inga konkreta exempel på vad diakonin bör vara i dag. Men flexibilitet och fantasirikedom är kännetecknande för kärleken, som också är diakonins förutsättning och utgångspunkt. Därför hör diakonin centralt till kyrkans väsen. Diakonin är inte bara en konsekvens av evangeliet utan en del av evangeliet själv.

I kyrkans historia finns också otäcka övertramp. Oftast har dessa skett när kyrkan varit statskyrka och tappat sin kritiska distans till makten. Det är inte så länge sedan som vi hade bänkordning i våra kyrkor och man fick gå till nattvarden i rangordning.

Profetlitteraturen tar kraftigt avstånd från makt-havande som förbiser frågor om social rättvisa.

Evangeliets innersta kärna

DIAKONI ÄR ETT UTTRYCK FÖR GUDS KÄRLEK.

Den är en organiserad form av Guds kärlek. Det handlar inte bara om att Gud älskar, utan Gud är själva kärleken och som sådan en källa till all kärlek. Detta kommer fram redan i skapelsen men dess djupaste form är i Kristi person, som är en inkarnerad kärlek. Kärlek som blev kött.

DIAKONIHANDLAR OM GUDS UPPDRAG.

Den finns skriven i skapelsen i varje människas hjärta men också tydligt som en befällning både i Gamla och Nya testamentet.

DIAKONI ÄR ETT UPPDRAG FÖR KYRKAN GENOM JESUS.

Han kom med ett nytt bud om att vi skall älska varandra.

DIAKONI ÄR ETT EXEMPEL FRÅN KRISTUS.

Jesus gav förebilden genom att bota sjuka, mätta de hungriga, tvätta sina lärjungars fötter och gav människovärdet tillbaka åt dem som stod i utanförskap. Den Kristuscentrerade diakonin har grunden i Kristi person och ord, men särskilt i hans gärningar.

DIAKONI ÄR ETT UTTRYCK FÖR DEN BIBLISKA GUDSRIKESTANKEN.

Den finns redan i Gamla testamentet som begreppet Shalom, men Jesus utvecklar denna tanke vidare i sin förkunnelse om ett Guds rike där fred och rättvisa är kännetecknen. Gud själv verkar för att förverkliga sitt rike men kyrkans uppgift är att vara med i allt detta. Diakonin har en politisk dimension; det handlar inte bara om tyst och ödmjukt hjälpande utan det gäller att beslutsamt politiskt motarbeta strukturer som upprätthåller orättvisor.

DIAKONI GARANTERAR FÖRKUNNELSENS TROVÄRDIGHET.

Det nödvändiga diakonatet

Alldeles i början av 1900-talet kunde man se en svartklädd kvinnogestalt med en liten vit hätta på Härnösands gator. Hon var Härnösands första diakonissa. Samaritersyster Hilma Karolina Jansson (1866–1955) är en av de bortglömda diakonipionjärerna.

Det gick verkligen inte bra för henne. Det blev bara 14 månader som hon arbetade som församlingsdiakonissa i Härnösand, något som av alla inblandade parter uppfattades som ett misslyckande. Det var svårt att få ihop delar av lönen på frivillig väg, det var svårt med bostaden, hennes hälsa och fattigdomen och det sociala eländet i staden visade sig överstiga det som hon vant sig vid i Uppsala. Hon blev sjuk och flyttade tillbaka till Uppsala.

Diakonissorna vid förra sekelskiftet arbetade i församlingar bland ohygglig fattigdom, svåra sjukdomar och till kyrkan fientligt inställda personer. Deras arbete bidrog till att ”den svenska folkkyrkan” hade möjligheter att få en förankring hos folket. De visade också att kristendom har praktiska konsekvenser för den del av befolkningen som sällan bevistade högmässan. Och

framför allt bevisade de i praktiken att kvinnorna var en outnyttjad resurs för kyrkan – och att kvinnorna kunde och ville lämna ett nödvändigt och viktigt bidrag till kyrkans förnyelse.

Det är omöjligt att definiera ordet diakonat, man kan säga att det handlar om det diakonala ämbetet, om yrkeskåren eller om synen på uppdraget. Men det är inget entydigt begrepp, och har inte heller haft samma innehåll under historiens lopp. 1830-talets tyska diakoni och modellen från Ersta på 1850-talet har länge format vårt tänkande om diakoner i våra församlingar. Den diakonala rörelsen på 1800-talet grundade sig på Luthers och speciellt Calvins feltolkning av de nytestamentliga texterna. Rörelsen läste de gamla texterna som om de skrivits utgående från 1800-talets levnadsomständigheter. När man på 1800-talet återupptäckte diakonin och grundade diakonissutbildning vid diakonissanstalternas moderhus hittade man motiveringarna i Nya testamentet med den bibelkunskapen och den tolkning som var förhärskande då. I själva verket hade diakonin ett mycket bredare arbetsfält. Bland annat kunde det på sina håll ingå i uppgiften att vissla under nattvardsfirandet för att förhöja stämningen. Att de första diakonissanstalterna grundades berodde på den utökade religiösa aktiviteten inspirerad av pietismen, initiativ inom missionen och socialpolitiken. Diakonin är ett barn av pietismen, som strävade efter en fördjupning av det andliga livet och efter en personligt upplevd aktiv kristlighet. Den hade en kritisk samhällsuppfattning som ansåg att det var nödvändigt att ta hand om dem som led mest. Då kom skaran av ogifta kvinnor väl till pass. Det som senare i historiens ljus kunde ses som emancipation eller en del av kvinnofrigörelsen.

Diakonin är den arbetsformen som sedan dess mer eller mindre har legitimerat de västerländska protestantiska kyrkornas närvaro i samhället.

Numera är själva begreppet diakoni under omstrukturering på grund av den senaste nytestamentliga bibelvetenskapliga forskningen. Detta påverkar även tolkningen av diakonämbetet. Det var John N Collins forskning på 1990-talet kring definitionen av begreppet diakoni i Nya testamentet, som förändrade tankarna från 1800-talets

moderhusdiakoni. Han gjorde jämförelser med litteraturen som handlar om allmänna ämnen och om kyrkofäder. Ordet diakoni betydde utanför Nya testamentet ”att verka som förmedlare, genomföra ett uppdrag för någon annan, att ge sig av för att utföra ett uppdrag”. Uppdraget är underställt ett annat ämbete, men dess status är inte lågt. Det var inte diakonerna utan hela församlingen som skulle visa barmhärtighet. John N Collins visade att ordet diakoni i Nya testamentet inte handlar om tjänande, hjälpande, vård eller omsorg. Att ta hand om änkor, faderlösa, fattiga och sjuka var en central tanke i urförsamlingen. Men det var inte diakonerna som gjorde det, utan hela församlingen.

Tjänsten vid bordet handlade om festliga eller kultiska måltider, där ceremoniella uppgifter hade en betydande roll. Det handlade inte om en ensidigt vårdande tjänst eller ödmjukt tjänande. Diakonin var ett ämbete i lokalförsamlingen och dess ledning. Det handlade om ett förmedlande ämbete och därmed också evangelieförkunnelsens ämbete. Det ödmjuka tjänandet handlade inte om diakonerna utan hela församlingen. Diakonerna var från början delar av prästernas ämbete vilket innebar att de var liturgiska personer, inte avdelade för nästankärleken. Diakonin i Nya testamentet var mycket mer än att vara barmhärtig. Förkunnelsen och sakramentsförvaltningen hörde ihop.

Ord och handling hör fortfarande ihop. När kyrkan formar sina ämbeten i dag, är varken präst- eller biskopsämbetet direkta översättningar från den bibliska verkligheten. Det behöver inte diakonämbetet heller vara. Redan skapelsetron är ett tillräckligt motiv för att främja rättvisa och godhet i världen och för att ha en livsstil som inte fördärvar skapelsen. Att vi är skapade till Guds avbild är ett starkt argument för att värna människovärdet.

Att diakonin sedan 1800-talet skulle bestå av ett ödmjukt, anspråkslöst tjänande, tyst och kravlöst vårdande, handlade mer om att det var de ogifta kvinnorna, de som ansågs ”överblivna”, som skulle utföra det hela. Kvinnornas arbete utanför hemmen sågs som ett hot för den dåtida samhällsordningen, därför skulle de ligga lågt och inte föra något väsen.

Diakonins framtid

”Utan gårdag ingen dag i dag” är en devis som stämmer. Om vi ska se in i den kyrkliga diakonins framtid, behöver vi veta hur det har varit och vi behöver ta hänsyn till det, till traditioner och historia. Diakonins kärna i går och i förrgår var densamma. Diakoni är kyrkans sociala arbete. Genom delaktighet, respekt och ömsesidig solidaritet är den kärleken, som den möter oss i människan Jesus Kristus. Men formerna är och behöver vara helt olika.

Det vi har lärt genom Bibelns olika berättelser är att kropp och själ oskiljaktigt hör ihop. Vi har också lärt oss att människan har ett obeskrivligt värde. Och detta är helt oberoende av om hon är sjuk eller frisk. Vi behöver skapa ett samhälle där olikheter uppfattas som en rikedom, där alla har en plats och något viktigt att lämna efter sig. I ett förhårdnande samhällsklimat tror jag att vi alla riskerar att bli bärare av omänsklighet utan att vi själva lägger märke till det. Det är den riktigt stora faran i vårt samhälle med ett klimat som blir hårdare och kallare för varje dag. Vi måste vara på vår vakt hela tiden.

Utmaningen för framtidens diakoni är upplösningen av välfärdsstatens servicesystem och de praktiska men också teologiska problem som detta förorsakar kyrkan. Det finns gott om diakonala utmaningar i församlingarna i Härnösands stift. Det handlar om att möta flyktingar som söker skydd i vårt land och det handlar om hur främlingsfientlighet kan bemötas. Hela ”Norrlandsfrågan” kan ses som ett socialt problem när två tredjedelar av landet saknar det som en tredjedel har. Glesbygdspromatiken är ett eget kapitel, som helt förbigås av maktcentret i Mellansverige. Ensamheten är alla problems moder. Ur den kommer missbruk, psykiska problem, relationsproblem, hemlöshet, problem i äktenskapet, behov av familjerådgivning. Det största problemet som jag ser är att så många ungdomar har tvingats till arbetslöshet. Detta är ett gigantiskt samhällsproblem som får följder långt in i framtiden. Jag tror inte att de politiska partierna egentligen har några snabba lösningar till detta globala problem. Inte något av dem ensamt i alla fall.

Men hur kan kyrkan med små resurser göra något åt allt detta? Är det inte en samhällelig

uppgift? Ska kyrkan lappa och laga den söndervittrande välfärdsstaten? Det naturliga svaret är och har varit nej. Kyrkan, som länge har varit handsken i statens hand, ska inte förvandlas till statens städgumma. Men vi har kompetens hos våra diakonutbildade vigda ämbetsbärare. Vi kan vara en mötesplats för olika aktörer. Vi har hopp som inte sviker genom evangeliet och vi har en klarsyn som tanken på Guds rike har gett oss.

Lutherdomens betoning av ”tron allena” och rädsla för ”gärningskristendom” har dämpat protestanternas vilja att ägna sig åt att organisera arbetet för goda gärningar. Luther kommenterar att vi inte behöver hitta på goda gärningar. De kommer automatiskt till oss i mötet med vår nästa.

Vi i protestantiska kyrkor talar gärna om det allmänna prästadömet, att alla kristna har tillträde till Gud och kan be och leda andakter, men mycket sällan om att alla är kallade till att vara diakoner. Diakoni är en kvalitet i allt församlingen gör. Ett diakonalt synsätt skall genomsyra hela kyrkans verksamhet och ansvaret för den ligger hos oss alla. Diakoni handlar om kyrkans sociala arbete av ett sådant slag som ganska sällan förekommer i rubrikerna. Trots det är diakoni den verksamhetsgren som bäst uppskattas av kyrkomedlemmarna. När vi gör undersökningar om vad våra medlemmar och andra önskar av kyrkan, ligger diakonin ofta högt, men när budgeten är klar och pengarna skall fördelas hamnar solidariteten med de minsta oftast i bakgrunden.

Våra vigda diakoner har ett särskilt ansvar – och kompetens – att leda och utveckla församlingens diakonala förhållningssätt. Kyrkan skall vara ett tecken på Jesu närvaro i världen. Grunden för en kyrka som hörs är en hållbar teologi.

Postmodernismen har begåvat oss med teologi utifrån praxis. Ett kärt barn har många namn; narrativ teologi, det levda livets teologi, teologi med kropp. Det viktiga är att de teoretiska resonemangen inte är allt, utan att människors verklighet just nu också får plats i det teologiska tänkandet. Det är här diakonin och diakonerna har en viktig plats. Diakonerna skall enligt vigningsordningen vara barmhärtighetens tecken. Det betyder att de skall arbeta både med hjärta och med barm.

Det finns en kramp i diakoniteologin hos oss som utgår från att diakonin är ett offer, en god

gärning som görs och har en särskild relation till Gud, annorlunda än vanliga goda gärningar. Diakonin skulle vara en heligare sorts godhet. Diakoni är inte ett tillfälle för oss att ge utlopp för våra egna behov av att dominera andra, diakoni är att ställa oss till Guds förfogande. Diakoni är att vända oss så och göra så att Gud lättare kan påverka oss. Nåden ges, utan förtjänst eller gärningar, till den som längtar efter Frälsaren. ”Tron allena”. Men tjänsten och livet som kristen handlar både om att beröras och att dela med sig av ord och gärningar. ”Tron allena är aldrig allena”. Tro och gärningar hör ihop.

Diakoni är inte samma som snällhet. I framtidens kyrka måste diakonin vara saklig och principfast. Diakonins uppgift är att utan rädsla vara profetisk och påpeka det ingen annan vågar i samhället. Ge röst åt dem som inte har någon röst. Dess allt överordnade princip är omsorg och tjänst mot medmänniskan men aldrig över- och underordning. Människor blir människor först när de ställer sig till förfogande.

Jag tillhör inte de gnällspikar som ständigt säger att ”det var bättre förr”. Men sanningen är att mina egna diakonala ideal ligger långt borta i tiden. När jag höll på med min doktorsavhandling om diakonin i 1880-talets Uppsala, mötte jag en radikal diakoni som dagens diakoni sällan når upp till. Den var samhällskritisk genom att vara radikal och göra det som ingen annan vågade. Man levde mitt bland folket och mitt i nöden.

Det finns alltför mycket både bekvämlighet och rädsla i vår församlingsdiakoni i dag. Rädslan handlar både om att pröva helt nya arbetsformer och om att våga ta nöden på allvar. Vårt projekt i stiftet har lyft upp viktiga frågor på bordet och jag ber att den kraft som bara kärleken kan ge leder oss i framtidens arbete.

**Tuulikki
Koivunen Bylund,**
biskop i Härnösands stift

Bilagor

Diakonipastoral för Ragunda församling

Befolkningsunderlag

I Ragunda församling är c:a 2670 personer folkbokförda av dessa tillhör c:a 84% Svenska kyrkan (2013). En långsam befolkningsminskning pågår sedan lång tid. Befolkningen har under den senaste 10-års perioden minskat med c:a 700 personer. Då medelåldern är hög har vi en hög dödlighet och få födselar. Församlingsbor mellan 18-24 år flyttar från församlingen pga av studier och arbetsbrist. Ett litet antal nyblivna föräldrar och hemvändare flyttar in och en mindre inflyttning sker från utlandet.

Ekonomi

Det budgeteras varje år för gruppverksamhet och besöksverksamhet.

Det finns en gåvofond som boende i församlingen både kan skänka pengar till och ansöka om bidrag från; Vardagsljus

Vi har en Blomsterfond. Ur den tas pengar vid bland annat uppvaktningar.

Det finns också gåvomedel från enskilda personer för diakonalt ändamål.

Medarbetare

I församlingen finns ett antal personer anställda;

- två präster varav en är kyrkoherde
- en musiker
- två pedagoger på 100 /20%
- två vaktmästare på 100 /50%,
- en förvaltningsassistent på 60%
- en lokalvårdare på 50%.

Vi har också ett samarbetsavtal med Fors församling, vilket betyder att vi samverkar med deras arbetslag.

I församlingens verksamhet finns också ett tjugotal aktiva ideella medarbetare, som möjliggör vår verksamhet.

Varför diakonalt arbete?

Enligt kyrkoordningen är församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission.

I Ragunda församlings församlingsinstruktion beskrivs det diakonala uppdraget enligt följande:

Diakoni är kyrkans tjänande för människan, kristen tro omsatt i praktisk handling.

Att stå på de svagas sida och försvara människors rätt omfattar hela kyrkan.

Att ge röst åt de som inte orkar eller kan föra sin egen talan.

Att uppmärksamma och synliggöra de människor, som befinner sig eller upplever sig befinna sig i en utsatt situation.

Att lyssna, se, bekräfta och stärka de individer, som kommer till oss och de vi når genom uppsökande verksamhet.

Vår förebild i att tjäna är Jesus;

"Den som vill vara stor bland er skall vara de andras tjänare"(Matt 20:26).

Vår målsättning med det diakonala arbetet

I våra verksamheter finns ett diakonalt förhållningssätt, som vi i arbetslaget gemensamt har ansvar för att det synliggörs.

I våra dagliga möten med församlingsbor innebär det att vi ser och tar alla människor på allvar och att vi håller alla för lika mycket värda.

Ålderstrukturen i församlingen är sådan att det diakonala arbetet till stor del varit inriktat mot de äldre och sjuka. Idag bedriver vi en diakonal verksamhet, som också innefattar barn- och ungdomar och hela familjer.

Vår ambition är att finnas med i de sammanhang där vi tror att vi har något att tillföra.

Vi tar också själva initiativet till ”att få vara med” i händelsernas centrum.

Diakonal verksamhet som bedrivs

Vi ska möta människor i olika åldrar i Ragunda församling, som på olika sätt är i behov av medmänsklig omsorg.

- Trivselträffar – varje månad med undantag av sommaren, vars uppgift är att tjäna som mötesplats och forum för gemenskap.
- Trivselgruppen med anställda medarbetare bidrar på äldre och satellitboenden med olika aktiviteter att ge ett avbrott i vardagen för både boende och andra som hittar dit.
- Att efter behov besöka människor som frågar efter kontakt och att själva genom uppsökande verksamhet nå dem som är i behov av särskild omsorg.
- Födelsedagsgruppen skall organisera och genomföra uppvaktningar av de som fyller 80, 85, 90, 95 och däröver varje år med en blomma. Ragunda Blomsterfond finansierar detta.
- Att i samarbete med kommunen anordna aktiviteter på Satellitboendet.
- Stickkafé- varje vecka där daglediga får träffas under enkla former och efter förmåga också bidra med alster till församlingens hjälpverksamhet.
- Filmkvällar, Livstolkning på vita duken, vi tittar på en intressant film, samtalar efteråt om filmen under fiket.
- Att samla valda ombud för SKUT och Kyrkans internationella arbete.
- Att under sommaren ordna en subventionerad resa till ett intressant resmål.
- Att rekrytera och uppmärksamma alla som arbetar frivilligt i vår verksamhet och givetvis att uppmuntra till fortsatt arbete.

Samverkan/ samverkanspartners

Vi samverkar med ideella organisationer, kommunen och andra aktörer när det uppstår sådana behov/ önskemål. Genom några av våra verksamheter har vi kontinuerlig kontakt med skola, äldreomsorg i kommunen.

Församlingen vill självklart vara en resurs i samhället, när det gäller arbetet med utsatta grupper, därför finns vi med i kommunens POSOM-grupp med stödgrupper.

Framtida behov

SKINGRA ENSAMHETEN

Vi har en stor del ensamboende, änkor/änklingar som behöver hjälp med att skingra ensamheten. Vi har också församlingsbor i medelåldern som behöver oss på olika sätt.

Att skapa mötesplatser för våra församlingsbor är en del av målsättningen med vår diakonala verksamhet och att se varje människas enskilda behov.

Den diakonala verksamhet måste ha en beredskap att formas och omformas utifrån det behov som församlingen har, det är därför viktigt att noga följa samhällets förändringar.

EKONOMISKT BISTÅND

Vi har en del fattiga pensionärer och barnfamiljer som behöver ekonomiskt stöd. Att på olika vis finnas till hands för dem och i den mån vi kan bidra ekonomiskt är viktigt.

IDEELLA MEDARBETARE

För att kunna tillfredställa behovet av hembesök behöver vi arbeta för att engagera fler ideella medarbetare.

SAMARBETSPARTNERS

Det pågår redan ett samarbete med olika aktörer i kommunen, men att ytterligare samverka är en önskan.

SAMARBETE I KONTRAKTET

Församlingarna i kontraktet har en hel del likheter när det gäller arbetslagens sammansättning. Vi har också lika problematik när det gäller församlingsborna. Det skulle vara till gagn för oss alla om vi på olika sätt kunde samverka.

Diakonipastoral för Bräcke – Revsunds pastorat

Befolkningsunderlag

Befolkningsunderlaget i pastoratet är 5372 personer varav 4128 är medlemmar i Svenska kyrkan och fördelade på två församlingar Bräcke-Nyhem med (2310) 1744 medlemmar och Revsund-Sundsjö-Bodsjö med (3062) 2384 medlemmar. Pastoratet har fem kyrkor, Bräcke, Nyhem, Revsund, Sundsjö och Bodsjö samt Hunge kapell..

Befolkningsutvecklingen har visat på en minskning av befolkningen under tid. Ca 25 % är över 65 år. Sundsjö bygden har dock en yngre befolkning än övriga områden.

Ekonomi

För 2013 finns en budget på 416 900 kronor för diakoni- och församlingsverksamhet. (I detta ingår lönen till en tillfälligt anställd diakon)

Ett antal fonder som kan vara möjliga att söka medel från finns i pastoratet

- Sundsjö ungdomsfond (fonden är avsedd för ungdomar i dåvarande Sundsjö församling)
- Gåvomedel Bräcke
- Gåvomedel Nyhem

Pastoratet har också stiftelser som kan vara användbara i det diakonala arbetet

- Stiftelsen Kyrkkilen (ska främja församlingsarbete, välgörande verksamhet samt föreningsarbete som gagnar den bofasta och skrivna befolkningen inom dåvarande Bodsjö församlings verksamhetsområde)
- Stiftelsen Tilda Bergs och Martin Olssons minne (ska främja församlingsarbete, kyrklig verksamhet samt övrig välgörande verksamhet inom dåvarande Sundsjö församlings verksamhetsområde)
- Stiftelsen Arvid Gardens minnesfond (att användas till välgörande ändamål inom dåvarande Sundsjö församling)

Medarbetare

Pastoratet har 16 anställda personer, tillsammans

12 heltidstjänster samt frivilligarbetare.

- 2 präster, varav en kyrkoherde
- 3 församlingsassistenter
- 1 kanslist
- 2 kantorer
- 5 vaktmästare
- 2 deltidsanställda vaktmästare 75% samt säsonganställda
- 2 lokalvårdare tillförs genom Samhall
- 1 diakon, tillfälligt anställd 50%

Därtill frivilliga medarbetare som gör insatser i våra nuvarande verksamheter.

Varför diakonalt arbete?

Enligt Kyrkoordningen är församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission.

I Bräcke – Revsunds pastorats församlingsinstruktion har det diakonala arbetet formulerats enligt följande:

”genom delaktighet, respekt och ömsesidig solidaritet, med Jesus som förebild möta människor i utsatta livssituationer. Att ge människor som befinner sig i samhällets marginal en plats i församlingens mitt. Uppgifterna kan vara samtal/självvård, sociala insatser, uppsökande verksamhet, rekrytering, utbildning och ledarskap inom diakonins arbetsfält. Diakonin handlar även om alla människors rätt till frihet från förtryck och solidaritet med de svaga.”

Målsättning för diakonalt arbete kan också formuleras:

Diakoni är uppdraget till kyrkan, grundad i Kristi kärlek, att genom delaktighet, respekt och ömsesidig solidaritet möta varandra i utsatta livssituationer

Diakonala behov och pågående verksamhet

Den diakonala verksamheten som församlingarna bedriver idag är:

- familjecentral som är en verksamhet där landsting, kommun och kyrka samverkar
- träffar med unga ledare
- uppsökande verksamhet på skolan
- missionsafton
- hembesök
- akvarellmålning
- caféverksamhet
- körverksamhet
- samtal om tro, religion och livsåskådning
- ”Byskvaller” (stavgång, lunch och föredrag)
- mammakvällar
- syföreningar
- Ulvsjöträff

I samhället finns det människor som befinner sig i utsatta situationer av olika skäl. Det kan t.ex bero på samhällets omstruktureringar, missbruk, sjukdom och sociala problem.

Diakoni är att ge människorna det stöd de har rätt till, stärka deras självkänsla, se möjligheter och få uppleva vad kristen människosyn är.

Samarbete/samverkan

Samarbete med kommunen bedrivs i skolan, familjecentralen och barnkörverksamheten. Kyrkan finns också med i POSOM (psykiskt och socialt omhändertagande) samt i Brottsförebyggande/folkhälsorådet som finns inom kommunens ansvarsområde. Där finns även polisen och landstinget representerade.

Landstinget medverkar i familjecentralen. Kyrkan samarbetar med Röda korset och Rädda barnen vid olika evenemang där församlingsbor möts för gemenskap, stöd och hjälp. Kyrkan samarbetar också med Hembygdsföreningarna i kommunen, Lions, Sundsjö idrottsförening, Ångbåtsföreningen Alma, Elimförsamlingen och Katolska kyrkan, framförallt vid gudstjänster men även vid vissa verksamheter.

Med utgångspunkt i församlingsinstruktionen försöker vi möta de behov som finns hos män-

niskorna i vårt pastorat utifrån de resurser vi har och i samverkan med andra aktörer/organisationer samt frivilliga. En utveckling av pågående aktiviteter är önskvärd.

Framtida behov

Det finns dock ytterligare behov.

- att organisera besöksgrupper, att göra hembesök både hos ensamma äldre och familjer som befinner sig i kris av olika anledningar. Att som medmänniska lyssna en stund, ge tid för ett samtal, en liten musikstund i hemmet och kanske en kort promenad
- vi behöver samtalsgrupper för sörjande en tid efter begravningen
- stöd till barnfamiljer där barnen kommer i kläm och kanske ett litet förråd av prylar att använda för uteaktiviteter som familjer vid behov kan låna.
- en enkel caféverksamhet som mötesplats för de som behöver någon form av gemenskap (invandrare, arbetslösa, sjukskrivna, missbrukare och ensamma)
- att organisera studiecirkel tillsammans med Sensus som t.ex hantverk, trädgård, sjung och må bra
- utbilda frivilliga medarbetare för diakonalt arbete.

Ett ännu bättre samarbete med kommunens vård och socialtjänst samt ett återupptagande av ett tidigare utbyte vad gäller övergripande frågor, exempelvis ekonomi är önskvärt.

”We have a dream” att våra församlingar i framtiden ska ha en heltidsanställd diakon som kan organisera och bedriva de verksamheter som vi ser angelägna och att dessa ges möjlighet till utveckling.

Diakonens uppgift är att leda församlingens diakoni samt arbeta för samverkan med övriga välfärdsorganisationer i samhället.

Den diakonala verksamheten skall även förankras och synliggöras i församlingens gudstjänster.

Diakonipastoral för Håsjö pastorat

Med diakoni menar vi evangeliet omsatt i praktisk handling. I diakonin innefattas därmed varje åtgärd som är ägnad att höja livskvaliteten för människor – alltifrån hembesök och sorgegrupper till offentlig kritik av samhällsföreteelser som gör människor illa. Ansvar för församlingarnas diakoni ligger på kyrkoråd. Dock strävar vi efter att varje kyrkotillhörig utövar diakoni.

Diakoni är att dela tankar, känslor, nöd och glädje. Vi måste, inte bara i ord, utan också i handling, visa vad kristen människosyn innebär. Det måste göras engagerat och trovärdigt, men samtidigt utan krampkänslor och orealistiska förväntningar. Att tjäna såsom Jesus gjorde kan ingen av oss. Men det finns dock alltid något att göra för de människor som vi som enskilda och församlingar möter på livsvägen.

- Vi kan dela tankar känslor och visa att vi ser och stöttar.
- Vi kan erbjuda mötesplatser för att bryta ensamhet, förtvivlan och hjälplöshet.
- Vi kan stödja människor i livets olika skeenden, psykologiskt och andligt.
- Vi kan samverka med och ge stöd åt människovårdande instanser och föreningar.
- Vi kan aktivt uppmuntra och genom organiserad besökstjänst förlösa församlingsbor till att vara medmänniskor och medvandrare.
- Vi kan strukturera församlingens arbete så att tid ges till enskilda samtal och hembesök.

Mål

Det är viktigt att på alla sätt arbeta för en bra kontakt med församlingsborna. Ett övergripande mål är att skapa en möten för alla. På våra mötesplatser ska vi sträva efter att erbjuda var och en vad han/hon behöver på sin livsväg, där han/hon befinner sig just nu. Det ska finnas plats för dem som ”bara” vill komma på t ex musikgudstjänster eller de stora helgerna. För den som vill

sitta ensam i kyrkbänken, tända ett ljus, ströva på kyrkogården. Mötena är frivilliga. I de genuina mötena ges dialog. Närhelst två människor möts uppstår ett utbyte av information, åsikter, tankar, känslor och erfarenheter. Vi berikar varandra som människor och som kristna i sådana dialoger. Dialoger behöver inte alltid kläs i ord. I mötet ska helst två vägar öppnas. Den ena leder inåt mot det egna jaget d v s själens möte med Gud. Vi finner Guds rike inom oss. Den andra vägen leder utåt, från isolering och inkröktethet i oss själva, ut till andra. Kristenlivet är starkt inriktat på vår nästa. Guds rike ska också sökas utanför oss. Trons gestaltning får inte hindra mötet.

Församlingarnas diakonala arbete ska bygga på engagerade och intresserade medarbetare. För detta krävs både anställda och frivilliga personer. Frivilliga resurser är helt avgörande för församlingens diakoni. Vi har som målsättning att engagera fler församlingsbor i alla åldrar t ex besöks- och frivilligrupper, i samtal, sjuk- och hembesök samt inte minst i besöksgrupper på äldreboenden inom församlingarna.

Ansvar

Kyrkoherden har ansvaret för samordning av det diakonala arbetet. I samverkan med komminister, övriga anställda, frivilliga och förtroendevalda förtydligas vilken eller vilka uppgifter som ska genomföras.

Lokala olikheter

De tre församlingar som ingår i Håsjö pastorat är olika stora och har delvis skilda förutsättningar. Detta påverkar också hur det diakonala arbetet bedrivs lokalt. Det är viktigt att den enskilda församlingens prioritering får genomsyra det diakonala arbetet.

Borgvattnets församling

Äldreboendet Borggården utgör på något sätt, tillsammans med affären och kyrkan, navet i det diakonala arbetet i församlingen. På Borggården har församlingen lokaler för möten av olika slag och där firas också gudstjänst 1 gång per månad.

Den till invånarantalet lilla församlingen är utspridd på ett antal byar på en stor geografisk yta. Detta påverkar möjligheten att samla människor och att göra hembesök. För att kunna möta människor strävar församlingen efter att samarbeta med de olika föreningar som finns ute i byarna. Genom att använda redan befintliga mötesplatser kan församlingen komma i kontakt med församlingsborna och skapa plats för det goda samtalet samt ge församlingsborna den omsorg de kan vara i behov av.

Hällesjö-Håsjö församling

De cirka 1150 församlingsborna bor till övervägande del i byar runt om inom församlingens område. Den största orten är Kälarna med äldreboendet Tallgläntan, 1 förskola och 1 grundskola. Där finns också några större arbetsplatser och service i form av affärer och bensinstation. Utanför Kälarna finns det 2 förskolor till. Församlingens kyrkor ligger utanför Kälarna och så även de egna samlingslokalerna.

Den stora geografiska spridningen gör att det finns flera olika mötesplatser inom församlingens område. Detta ställer krav på det diakonala arbetet. För att nå ut till alla krävs mycket tid till resor. Därför strävar församlingen efter att samarbeta med de olika föreningar och organisationer som redan finns. De aktiviteter och samlingar som dessa genomför är en utmärkt möjlighet för församlingen att nå församlingsborna.

På Tallgläntan besöker representanter för församlingen regelbundet de boende, både vid andakter och vid enskilda besök.

Stuguns församling

Församlingen domineras av centralorten Stugun där nästan hälften av församlingens innevånare bor. Övriga bor i byar runt om i församlingen. I Stugun finns 2 förskolor, grundskola och äldre-

boendet Berggården. Där finns också service i form av affärer, bensinstation och arbetsplatser. Församlingen har egna samlingslokaler intill en av kyrkorna.

Mycket av församlingens diakonala arbete bedrivs inom Stuguns tätort. Där sker möten med människor på förskolorna, på skolan och på Berggården. Men möten sker också på de övriga serviceinrättningar som finns på orten. För att kunna nå så många som möjligt av församlingsborna söker församlingen samarbete med alla de föreningar som finns i bygderna. Dessa aktiviteter och samlingar som dessa genomför är en utmärkt möjlighet för församlingen att nå församlingsborna.

Praktisk handling

Församlingarnas diakonala arbete bygger allt väsentligt på frivilliga medarbetare. Det är i deras möten med andra som församlingsborna får möta företrädare för den kristna kyrkan. Antalet frivilliga varierar över tid och mellan församlingarna. Detta gör att möjligheterna att möta många också varierar.

I samband med församlingarnas arbete med verksamhetsplan och budget för kommande år, diskuteras och prioriteras vilka insatser som ska göras inom det diakonala området. Av denna anledning hänvisas till varje års verksamhetsplan för att få en mera detaljerad kunskap om församlingarnas praktiska arbete.

Budget och resurser

I pastoratets budget avsätts medel för diakoni i en gemensam pott för församlingarna. Varje församlingskyrkoråd har också egna medel som kan användas för diakoni. Som en del i komministerns tjänst ingår diakonalt arbete.

Uppföljning

Inför kyrkofullmäktiges hantering av årsredovisningen utvärderar församlingarna det senaste årets verksamhet. I denna utvärdering finns också det diakonala arbetet med.

Utvärdering

Diakonipastoralen ska utvärderas året efter då val hållits.

Diakonipastoral

ETT WEBBVERKTYG SOM STÖD VID PLANERINGEN AV FÖRSAMLINGENS DIAKONALA ARBETE

På Svenska kyrkans intranät finns ett webbverktyg som stöd vid planeringen av församlingens diakonala arbete.

Att utöva diakoni är hela församlingen uppdrag. Utifrån självförståelse, identitet och roll i det lokala samhället utmanas varje församling – stor som liten – att tydliggöra och prioritera sitt diakonala arbete i förhållande till omgivningens behov och tillgängliga resurser.

Webbverktyget ger församlingen stöd att planera, formulera och motivera sina prioriteringar. En diakonipastoral utvecklas under fem steg där varje steg innehåller verktyg och frågor som för processen framåt. När ni gått igenom samtliga fem steg har ni en diakonipastoral med konkreta handlingsplaner för olika delar av ert diakonala arbete.

Gå in på Svenska kyrkans intranät:

internwww.svenskakyrkan.se/Diakoni/diakonipastoral

Litteraturtips

DIAKONI

Blennberger, Erik (1989) **Diakonin och dess teologi**. I: Lindström, Hans-Erik (red.) Handbok för diakoni och samhällsansvar. Stockholm: Verbum

Blennberger, Erik (1993) **Språkbruk och ordval, SOU 1993:82** Frivilligt socialt arbete, kartläggning och kunskapsöversikt s.61

Erik Blennberger, Erik, och Hansson, Mats J (red). **Diakoni – tolkning, historik, praktik**

Brante, Thomas (2009) **Vad är en profession – teoretiska ansatser och definitioner**. I: Vetenskap för profession. Rapport nr 8. Borås: Högskolan i Borås

Cedersjö, Björn (2013) **När kyrkorna tog ton**. Svensk kyrkotidning. Nr 3 2013

Ekstrand, Thomas (1999) **Politisk diakoni**. Svensk kyrkotidning.nr 18/19 1999

Engel, Charlotte, Bromander, Jonas och Linde, Stig (2001). **Församlingsdiakoni. Inventering av diakonin i Svenska kyrkan**. Rapport. Nämnden för kyrkolivets utveckling

Engel, Charlotte (2006) **Svenska kyrkans sociala arbete – för vem och varför?** Stockholm: Ersta Sköndal högskola

Engel, Charlotte (2008) **Diakoni – för vilka och varför? Ett kyrkans dilemma**. I Blennberger, Erik & Mats J. Hansson (red). Diakoni, tolkning, historik, praktik. Stockholm: Verbum

Jeppsson Grassman, Eva (2001) **Socialt arbete i församlingens hägn**. Stockholm: Verbum

Larsson, Marie (2011) **Appell till Svenska kyrkans biskopar och församlingar**. Svensk kyrkotidning nr 1/2011

Løgstrup, Knud E. (1992). **Det etiska kravet** Göteborg: Daidalos

Nygren Sundvisson, Christin (2006) **Ett förlorat paradisi**. Landsbygden i framtidens kyrka. Stockholm: Verbum.

Svedberg, Lars, von Essen, Johan & Jegermalm, Magnus (2010) **Svenskarnas engagemang är större än någonsin**. Ersta Sköndal högskola arbetsrapport nr 68

IDEALITET

Essen von, Johan (2010) **Det svenska civilsamhället – introduktion** Forum för frivilligt socialt arbete Stockholm, Libris

Essen von Johan 2008 **Om det ideella arbetets betydelse** Uppsala universitet

Ideellt Forum 2012 **En bok om medarbetarskap**. Stockholm: Verbum

Ideellt Forum, Svenska kyrkan Luleå stift, Sensus 2010 **Man trivs där man behövs**: www.ideelltforum.se/magasin

Stig Linde (2004) **Identitet och samspel för samlingsdiakoni i lokalsamhället** Linköpings stift

Lars Trädgårdh, (en antologi 2013) **Civilsamhället klämt mellan stat och kapital: välfärd, mångfald, framtid** Stockholm. SNS förlag

RÄTTIGHETSBASERAT ARBETE

Rättighetsbaserat arbete i kyrkorna – introduktion och metoder. Den finns att köpa hos Argument www.argument.se

Redaktör Jesper Hansén 2010 **Människorätt. Grundbok om mänskliga rättigheter** Premiss förlag och Sensus studieförbund

TEOLOGI

Gunilla Silfverberg (red) **”Värdegrunder i kyrka, diakoni och samhälle.”** (2012) Fritzes

Diakoniprojektet i Bräcke – Ragunda har pågått under tre år, mellan år 2011 – 2013. Det har varit ett samarbete mellan pastoraten i kontraktet och Härnösands stift. Projektet startades i och med att kontraktet ville vidareutveckla sitt sätt att arbeta med diakoni och idealitet. Syftet har varit att testa olika metoder i det diakonala arbetet och stimulera församlingarna till samarbete över pastoratsgränserna.

Projektet har även inneburit temadagar och teorier kring diakonalt och ideellt arbete. En forskare har följt och dokumentera projektet sedan starten 2011. I Bräcke-Ragunda är församlingsdiakonin främst gemenskapsfrämjande, medan resurserna för att bistå socialt utsatta grupper är begränsade.

Bilden av landsbygden har betydelse. Istället för att svepas med i glesbygdens dystra framtidsvisioner är det viktigt att lyfta fram engagemanget i bygderna. Människors engagemang och glöd för bygden är en kraft att räkna med, som kan göra skillnad.

Svenska kyrkan

HÄRNÖSANDS STIFT

Box 94, 871 22 Härnösand, www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift